

T.C.
NİĞDE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRKÇE EĞİTİMİ A.B.D.

**YENİ TÜRKÇE ÖĞRETİM PROGRAMINA GÖRE
HAZIRLANAN 6. VE 7. SINIF TÜRKÇE DERS
KİTAPLARINDAKİ METİNLERİN NİTELİĞİ**

Yüksek Lisans Tezi

DANIŞMAN

Yrd. Doç. Dr. Kâmil İŞERİ

HAZIRLAYAN

Ali KARABOĞA

NİĞDE - 2009

ÖZET

Bu tez çalışmasıyla; yeni Türkçe programına göre hazırlanan ilköğretim altıncı ve yedinci sınıf Türkçe ders kitaplarındaki metinlerin anlaşılabilirlik düzeylerini saptamak ve metinlerin özelliklerini ortaya koymak amaçlanmıştır. Çalışmada karma (nicel-nitel) yöntem kullanılmıştır. Karma yöntemle yapılandırılan çalışmada, Türkçe ders kitaplarındaki metinlerin anlaşılabilirlik düzeylerini saptamak amacıyla Sönmez Modeli kullanılmıştır. Bu modele göre metinlerdeki sözcük sayısının metinlerdeki toplam tümce sayısına bölünmesiyle sözcük oranı belirlenmiştir. Sönmez Modeline göre verilerin incelenmesi sonucunda ilköğretim altıncı ve yedinci sınıf Türkçe ders kitaplarındaki metinlerin anlaşılır ve eğitim öğretim ortamlarında kullanılabilir olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Türkçe öğretiminde sıklıkla kullanılan, öğrenci ve öğretmenlere kaynak ve kılavuzluk eden ders kitaplarının programda öngörülen davranışların kazanılmasında önemli bir rol oynamaktadır. Bu durum ders kitaplarındaki metinlerin niteliğinin belirlenmesi bu tezin önemini ortaya koymaktadır. Araştırma sonucunda elde edilen bulgular aşağıda verilmiştir:

- 1- Kitapta yer alan metinlerin anlaşılabilirlik oranları kısmen yeterlidir. Bazı metinlerin tekrar düzenlenmesi gerekmektedir.
- 2- Kitapta yer alan metin türlerinde düzensizlik vardır.
- 3- Öğrenci çalışma kitaplarında yer alan bazı etkinlikler içerik olarak fazla işlevsel değildir.
- 4- Kitaplardaki dilbilgisi konularının, müfredattaki dilbilgisi konularıyla karşılaştırıldığında eksik kaldığı gözlemlenmiştir. Kitapta bazı dilbilgisi konuları üzerinde fazla durulurken, bazı anlam bilgisi konularına yeterince yer verilmemiştir.

Anahtar Kelimeler: Metin, Ders Kitabı, Türkçe Ders Kitabı, Anlaşılabilirlik.

ABSTRACT

By this thesis study, It is aimed to confirm the understandable levels of texts in primary education 6th-7th grades Turkish coursebooks which are prepared according to new Turkish programme and to introduce the properties of these texts. The mixed method(quantitative-qualitative) is used in this study. In this study which is constructed with mixed method, the model of Sönmez is used to confirm the understandable levels of texts in Turkish books. According to this method, word rate is set by the division of word numbers to sentence numbers in texts. As a result of research of datas in Sönmez model, the texts in primary education 6th and 7th grades Turkish coursebooks are understandable and can be used in teaching and education. The turkish books which is often used in Turkish education as a source and guide for teachers and students have an important role in getting prescribed behaviours in the programme. Setting the quantitative-qualitative properties of texts introduces the importance of this thesis. The findings from the research results are given below:

1-Text-book in part because it is enough intelligibility rates.Some text needs to be regulated again.

2-The book is the irregularity in the text type.

3-Some events in the student workbook content is not more functional.

4-Books in the curriculum of the grammar subjects in comparison with grammar issues have been observed to be missing.Some grammar books on the subject, while some more clarification on semantics is not enough space.

Key Words: Text, Course Book, Turkish Course Book, Comprehensibility.

ÖNSÖZ

Ders kitaplarının eğitim öğretimde kullanılan en önemli ve birincil derecede materyal olduğu şüphesiz bilinen bir gerçektir. İşte bu noktadan hareketle tezin yazılış amacı olarak yeni programa göre hazırlanan 6. ve 7. sınıf Türkçe ders kitaplarındaki metinlerin niteliğini Milli Eğitimin genel amaçlarına ve Türkçe öğretim programının ilkelerine göre bu ders kitaplarındaki metinlerin özellikleri ortaya koymaya çalışıldı.

Türkiye genelinde Türkçe derslerinde kullanılan ders kitapları ve öğrenci çalışma kitaplarında bölgesel olarak farklılıklar vardır. Bu farklılıklar kullanılan yayınevlerinin kitaplarda kullanılan metin seçimi, yapılan etkinlikler ve dizaynlarından ileri gelmektedir. Bu tezde Koza yayınlarının 6. sınıf Türkçe ders kitabını ve MEB yayınlarının 7. sınıf Türkçe ders kitapları kullanıldı ve kitaptaki metinleri Sönmez Modeline göre incelenerek ortaya çıkan bulgular ifade edilmeye çalışıldı.

Tez dört bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde; Milli Eğitimin genel amaçları, yeni Türkçe öğretim programı, bu programın yapısı ve genel amaçlarının yer aldığı özellikleri, kavramsal çerçeve ve kullanılan yöntem yer almaktadır. İkinci bölümde ise; araştırma konumuzla ilgili literatür taramasına yer verilmiştir. Üçüncü bölüm Koza yayınlarının 6. sınıf Türkçe ders kitabı ve MEB yayınlarının 7. sınıf ders kitabında yer alan metinlerle ilgili bulguları ortaya koymaktadır. Son olarak dördüncü bölümde ise ele alınan kitaplardaki metinlerle ilgili sonuç ve önerilere yer almaktadır.

Çalışmam boyunca maddi manevi hiçbir yardımı benden esirgemeyen ve bu çalışmanın ortaya konmasına vesile olan Yrd. Doç. Dr. Kâmil İŞERİ'ye, Yrd. Doç. Dr. Bekir ÇINAR'a, Yrd. Doç. Dr. Tâlip YILDIRIM'a ve Yrd. Doç. Dr. Recep ÖZKAN'a sonsuz teşekkürü bir borç bilirim

Ali KARABOĞA
NİĞDE / MAYIS 2009

İÇİNDEKİLER

ÖZET.....	II
ABSTRACT.....	III
ÖNSÖZ.....	IV
TABLolar LİSTESİ.....	XIII

BÖLÜM I

I-GİRİŞ.....	1
1- TÜRK MİLLÎ EĞİTİMİNİN GENEL AMAÇLARI.....	1
2- TÜRKÇE DERSİ ÖĞRETİM PROGRAMI	2
2.1 PROGRAMDAKİ TEMEL YAKLAŞIMLAR.....	4
2.2 PROGRAMIN YAPISI.....	5
2.2.1 GENEL AMAÇLAR.....	5
2.2.2 TEMEL BECERİLER.....	6
2.2.3 TEMEL DİL BECERİLERİ.....	6
2.2.3.1 DİNLEME/İZLEME.....	7
2.2.3.2 KONUŞMA.....	7
2.2.3.3 OKUMA.....	7
2.2.3.4 YAZMA.....	8
2.2.3.5 DİL BİLGİSİ.....	8
2.2.4 KAZANIMLAR.....	9
2.2.5 ETKİNLİKLER.....	9
2.2.6 ARA DİSİPLİNLER.....	9
3- OKUMA METİNLERİNDE BULUNMASI GEREKEN ÖZELLİKLER.....	11
4- DİNLENECEK/İZLENECEK MATERYALLERİN İÇERİĞİNDE BULUNMASI GEREKEN ÖZELLİKLER.....	12
5- 6. VE 7. SINIFLARDA YER VERİLMESİ GEREKEN TÜRLER.....	13
6- TEMALAR.....	14
7- DERS KİTAPLARINDAKİ METİNLER.....	18
8- DİL ÖĞRETİMİNDE DERS KİTAPLARININ VE METİNLERİNİN ÖNEMİ..	19

9- DERS KİTAPLARINDA BULUNMASI GEREKEN ÖZELLİKLER.....	19
10- ARAŞTIRMANIN AMACI.....	21
11- ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ.....	21
12- ARAŞTIRMA YÖNTEMİ.....	21
13- EVREN VE ÖRNEKLEM.....	22
14- PROBLEM CÜMLESİ.....	22
15- ALT PROBLEMLER.....	22
16- SINIRLILIKLAR.....	22
17- VERİ TOPLAMA ARAÇLARI.....	23
18- VERİ ÇÖZÜMLEME TEKNİKLERİ.....	23
19- TANIMLAR.....	27

BÖLÜM II

İLGİLİ ARAŞTIRMALAR.....	29
--------------------------	----

BÖLÜM III

BULGULAR

I- 6. SINIF DERS KİTABI.....	35
1- KİTAPTAKİ METİNLER.....	35
2- 6. SINIF DERS KİTABINA İLİŞKİN BULGULAR VE YORUMLAR.....	36
II- 7. SINIF DERS KİTABI.....	58
1- KİTAPTAKİ METİNLER.....	58
2- 7. SINIF DERS KİTABINA İLİŞKİN BULGULAR VE YORUMLAR.....	59
III-ALTINCI SINIF DERS KİTABINA İLİŞKİN GÖRÜŞLERLE İLGİLİ SONUÇ VE TARTIŞMALAR.....	87
IV-YEDİNCİ SINIF DERS KİTABINA İLİŞKİN GÖRÜŞLERLE İLGİLİ SONUÇ VE TARTIŞMALAR.....	90

BÖLÜM IV

1-SONUÇ.....	94
2- ÖNERİLER.....	96
 KAYNAKÇA.....	 98
ÖZGEÇMİŞ.....	102

TABLÖLER LİSTESİ

Tablo No	Sayfa
1. Tablo: İlköğretim Türkçe Dersi (6, 7, 8. Sınıflar) Öğretim Programına Göre Hazırlanacak Kitapların Forma Sayıları	10
2. Tablo: İlköğretim Türkçe Dersi (6, 7, 8. Sınıflar) Öğretim Programı Temel Dil Becerileri ve Dil Bilgisi Oranları.....	10
3. Tablo: Temalar.....	14
4. Tablo: Anlaşılabilirlik oranı ve düzeyi.....	26
5. Tablo: Eskici Metninin Anlaşılabilirlik Çözümlemesi.....	36
6. Tablo: Sevgi Paylaştıkça Çoğalır Metninin Anlaşılabilirlik Çözümlemesi	37
7. Tablo: Atatürk Metninin Anlaşılabilirlik Çözümlemesi	39
8. Tablo: Atatürk'ün Kişiliği ve Özellikleri Metninin Anlaşılabilirlik Çözümlemesi	41
9. Tablo: Kadın Ulusun Temelidir Metninin Anlaşılabilirlik Çözümlemesi	43
10. Tablo: Alo... Graham Bell Metninin Anlaşılabilirlik Çözümlemesi	44
11. Tablo: Geleceğin Dünyası Metninin Anlaşılabilirlik Çözümlemesi	46
12. Tablo: Edison Metninin Anlaşılabilirlik Çözümlemesi	47
13. Tablo: Pulsuz Dilekçe Metninin Anlaşılabilirlik Çözümlemesi	49
14. Tablo: Ah Şu Gençler Metninin Anlaşılabilirlik Çözümlemesi	50
15. Tablo: Ormanda Sabah Metninin Anlaşılabilirlik Çözümlemesi	51
16. Tablo: Süpermen İstanbul'a Düştü Metninin Anlaşılabilirlik Çözümlemesi	53
17. Tablo: Prensi Olmayan Masal Kitabı Metninin Anlaşılabilirlik Çözümlemesi	54
18. Tablo: Özgün Bir Konu Aranıyor Metninin Anlaşılabilirlik Çözümlemesi	56
19. Tablo: Tatlı Dil Metninin Anlaşılabilirlik Çözümlemesi	59
20. Tablo: Yolcu Konmaz Oteli Metninin Anlaşılabilirlik Çözümlemesi	60
21. Tablo: Bir İletişim Biçimi Olarak Karikatür Metninin Anlaşılabilirlik Çözümlemesi	62
22. Tablo: Atatürk ve Sanat Metninin Anlaşılabilirlik Çözümlemesi	64
23. Tablo: Atatürk ve Türk Tiyatrosu Metninin Anlaşılabilirlik Çözümlemesi	65
24. Tablo: Türk Dili Metninin Anlaşılabilirlik Çözümlemesi	66

25. Tablo: Bilmece Metninin Anlaşılrlık Çözümlemesi	68
26. Tablo: Hayata Açılan Kapılar Metninin Anlaşılrlık Çözümlemesi	69
27. Tablo: İyimserlik Kötümserlik Metninin Anlaşılrlık Çözümlemesi	71
28. Tablo: Anadolu'nun Cirit Oyunlar Metninin Anlaşılrlık Çözümlemesi	72
29. Tablo: Karada Yüzen Donanma Metninin Anlaşılrlık Çözümlemesi	74
30. Tablo: Bozkırın Tezenesi Metninin Anlaşılrlık Çözümlemesi	75
31. Tablo: Susayan Konya Metninin Anlaşılrlık Çözümlemesi	77
32. Tablo: Son Kuşlar Metninin Anlaşılrlık Çözümlemesi	79
33. Tablo: Komşusuzluk Metninin Anlaşılrlık Çözümlemesi	81
34. Tablo: Anadolu'da Konukseverlik Metninin Anlaşılrlık Çözümlemesi	83
35. Tablo: 6. Sınıf Ders Kitabındaki Metinlerin Anlaşılrlık Oranı.....	85
36. Tablo: 7. Sınıf Ders Kitabındaki Metinlerin Anlaşılrlık Oranı.....	86

BÖLÜM I

I- GİRİŞ

Ders kitapları, en kolay ulaşılabilen, en işlevsel ve en sık başvurulanan eğitim araç-gereçlerinden biri olduğundan okulda öğrencinin doğrudan ilişki kurabildiği bilgi ve kültür kaynağının da en temel araçlarından biridir. Ders kitaplarının öğrenciye hedef -davranışları kazandırma, kılavuz olma, öğrencinin hazır bulunuşluk düzeyini arttırma, kişiliğini geliştirme ve kültürünü arttırma gibi işlevleri vardır (İşeri, 2003:69).

Müfredatın öğrenciye aktarılmasında birincil kaynak olan ders kitapları istenilen hedeflerin gerçekleştirilmesinde öncülük eden yol gösterici bir rehberdir. Ders kitapları sayesinde öğrenciler; anlatılmak istenen konuyu çabuk kavrar, öğrenmeleri daha planlı olur, öğrencilerin derse olan ilgileri artar, bilgiyi tekrar etme ve bilginin kalıcı olma fırsatını bulur. Fakat öğrenme işleminde ders kitabı tek başına düşünülemez nitekim ders kitabı bir amaç değil bilgiye ulaşmada bir araçtır. Ders kitaplarının hedeflenen davranışlar için araç olduğu düşünüldüğünde, hazırlanan ders kitaplarının büyük bir titizlikle ve müfredatta yer alan ders programına uygunluğu göz önünde tutularak hazırlanması gerekmektedir.

1- Türk Millî Eğitiminin Genel Amaçları

1739 Sayılı Millî Eğitim Temel Kanunu'na göre Türk Millî Eğitimi'nin Genel Amaçları şunlardır (MEB, 2006:1):

1. Atatürk ilke ve inkılâplarına ve Anayasada ifadesini bulan Atatürk milliyetçiliğine bağlı; Türk milletinin millî, ahlâkî, insanî, manevî ve kültürel değerlerini benimseyen, koruyan ve geliştiren; ailesini, vatanını, milletini seven ve daima yüceltmeye çalışan; insan haklarına ve Anayasanın başlangıcındaki temel ilkelere dayanan demokratik; lâik ve sosyal bir hukuk devleti olan Türkiye Cumhuriyeti'ne karşı görev ve

sorumluluklarını bilen ve bunları davranış hâline getirmiş yurttaşlar olarak yetiştirmek;

2. Beden, zihin, ahlâk, ruh ve duygu bakımlarından dengeli ve sağlıklı şekilde gelişmiş bir kişiliğe ve karaktere, hür ve bilimsel düşünme gücüne, geniş bir dünya görüşüne sahip, insan haklarına saygılı, kişilik ve teşebbüse değer veren, topluma karşı sorumluluk duyan; yapıcı, yaratıcı ve verimli kişiler olarak yetiştirmek;

3. İlgi, istidat ve kabiliyetlerini geliştirerek, gerekli bilgi, beceri, davranışlar ve birlikte iş görme alışkanlığı kazandırmak suretiyle hayata hazırlamak ve onların, kendilerini mutlu kılacak ve toplumun mutluluğuna katkıda bulunacak bir meslek sahibi olmalarını sağlamak; Böylece, bir yandan Türk vatandaşlarının ve Türk toplumunun refah ve mutluluğunu artırmak; öte yandan millî birlik ve bütünlük içinde iktisadî, sosyal ve kültürel kalkınmayı desteklemek ve hızlandırmak ve nihayet Türk milletini çağdaş uygarlığın yapıcı, yaratıcı seçkin bir ortağı yapmaktır.

2- İkinci Kademe Türkçe Dersi Öğretim Programı

İkinci kademede okutulan Türkçe dersi programında yer alan bazı özellikler şunlardır (MEB, 2006:2):

Dil, insanlar arasında iletişimi sağlayan ve bütün öğrenme faaliyetlerinde anahtar rol oynayan doğal bir araçtır. Dil edinimi ve eğitimi belli bir süreç içinde gelişir. Bireylerin öğrenmeye ve öğrendiklerini birleştirmeye olan doğal eğilimi, uygun yöntem ve teknikler kullanıldığında geliştirilebilir. İnsanın kendisini ve çevresindeki olayları anlamaya çalışırken kurduğu düşünce dünyası, kavramlar ve kavramlar arasındaki ilişkilerle biçimlenir. İnsan, kavramların bir dil bütünlüğü içinde kazandıkları değerlerle birlikte sosyalleşir ve dil yardımıyla öğrenme, öğrendiklerini uygulama, yorumlama gibi birtakım düşünme ve ifade etme faaliyetlerinde bulunur. Türkçe öğrenimi, anlama, yorumlama, iletişim kurma becerilerinin gelişmesine yönelik olan dinleme/izleme, konuşma, okuma, yazma temel dil becerileri ile dil bilgisinden oluşur. Sözü geçen temel dil becerileri birbiriyle etkileşim hâlinde olduğundan bir bütünlük içinde ele alınmalıdır.

Dil öğretiminin temel hedefi, öğrencilerin, dilin farklı bağlamlarda aldığı görünümleri kavramaları, dil aracılığıyla kendilerini ifade edebilmeleri, değişik bilgi kaynaklarına ulaşarak duygu, düşünce ve hayal dünyalarını zenginleştirmeleridir.

Sekiz yıllık ilköğretim sürecinde Türkçe öğretiminden beklenen, öğrencinin okuma, dinleme/izleme, konuşma ve yazma becerilerini dilin kurallarına uygun olarak geliştirmesidir. Bir sonraki aşamayı oluşturan orta öğretim ise, Türkçenin imkânları çevresinde, tarihî süreçte oluşan edebî dilin gelişimini, özelliklerini ve ürünlerini öğretmeyi hedefler. Bu açıdan bakıldığında ilköğretimin 6, 7 ve 8. sınıfları bir geçiş dönemi özelliği gösterir. Öğrenci bu dönemde, 1–5. sınıflarda öğrendiklerini, seviyesine uygun Türk ve dünya edebiyatının seçkin örnekleriyle geliştirir ve kendi anlam dünyasını yapılandırmaya başlar. Bu sebeple 6 – 8. Sınıflar Türkçe Dersi Öğretim Programı, bu bütünlük ve devamlılık göz önünde bulundurularak hazırlanmıştır.

Öğrencilerin edindikleri birikimler üzerine yenilerini inşa etmeleri, karşılaştıkları sorunlara alternatif ve yaratıcı çözümler üretmeleri, bir grup içerisinde beraber çalışma bilinç ve cesaretine ulaşmaları, üretme ve tartışma etkinliklerine katılmaları, farklı araştırma yöntem ve tekniklerini kullanmaları, olay ve durumları kendi deneyimlerinden hareketle doğru olarak anlamaları, disiplinler arası bir bakış kazanmaları Türkçe Dersi Öğretim Programı'nın temel amaçlarını oluşturmaktadır.

Öğrenme sürecinin başarıya ulaşması için, öğrencilerin biyolojik, psikolojik ve zihinsel özelliklerinden kaynaklanan bireysel farklılıklarının dikkate alınması gerekir. Türkçe Dersi Öğretim Programı'nda, bireysel farklılık ve ilgilere yönelik olarak öğretim sürecinde hedeflenen kazanımlara ulaşmak amacıyla çeşitli etkinlik ve çalışmalar yer almaktadır. Bu etkinliklerle öğrencilerin, Türkçeyle ilgili becerileri zevkli bir öğrenme ortamında kazanmaları amaçlanmaktadır.

Öğrenmeyle ilgili yapılan araştırma ve gözlemlerde, uygulamayla edinilen bilgi ve becerilerin daha kalıcı olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bütün öğrenme etkinliklerinde olduğu gibi Türkçe dersinde de öğrenciyi etkin hâle getirmek, öğretim sürecinde öğretmeni rehber kılmak çağdaş eğitimin geldiği önemli bir noktadır. Öğretmen, bu süreç içinde öğrencileri deneyerek öğrenmeye, muhakeme gücünü

geliştirmeye ve iş birliğine özendirmeli; öğrencinin birikim, düzey ve ilgilerini dikkate alan, öğrenme etkinliklerine isteyerek katıldığı bir ortam sağlamalıdır.

2.1. Programdaki Temel Yaklaşım

Türkçe Dersi Öğretim Programı'nda öğrencilerin kazanımlar ve etkinlikler yoluyla dinleme/izleme, konuşma, okuma, yazma becerilerini geliştirmeleri, dilimizin imkân ve zenginliklerinin farkına vararak Türkçeyi doğru, güzel ve etkili kullanmaları hedeflenmektedir. Böylece öğrenciler, dil sevgisi ve bilinci kazanarak öğrenme sürecinde daha verimli olacak, kendilerini hayata ve geleceğe hazırlayacak birikimi edineceklerdir.

Türkçe Dersi Öğretim Programı'yla dinlediklerini, izlediklerini ve okuduklarını anlayan; duygu, düşünce ve hayallerini anlatan; eleştirel ve yaratıcı düşünen, sorumluluk üstlenen, girişimci, çevresiyle uyumlu, olay, durum ve bilgileri kendi birikimlerinden hareketle araştırma, sorgulama, eleştirme ve yorumlamayı alışkanlık hâline getiren, estetik zevk kazanmış ve millî değerlere duyarlı bireyler yetiştirilmesi amaçlanmıştır. Türkçe Dersi Öğretim Programı'nda, kazanılan beceri ve bilgilerin daha verimli ve kalıcı olmasını sağlamak için çeşitli etkinliklere yer verilmiştir.

Türkçe Dersi Öğretim Programı'nda yaklaşım olarak, öğrenme sürecinde öğrencinin birikim ve deneyimlerinden hareketle sorunlara çözümler üretmesini, öğrenme- öğretme etkinliklerinde öğrencinin gelişim düzeyinin dikkate alınmasını, dolayısıyla değerlendirmede öğretim sürecindeki gelişimin de önemli olduğu benimsenmiştir. Bu yaklaşımın temel hedefi, öğrencinin öğretmen rehberliğinde; etkili iletişim kurması, grup çalışmalarına katılması, öğrendiklerini aşamalı bir biçimde inşa etmesidir. Türkçe öğretiminin daha verimli olabilmesi için, öğrencinin derse etkin olarak katılmasının sağlanması, motivasyonunun sürekli olarak desteklenmesi gerekir.

Günümüzde geleneksel eğitim yaklaşımlarının yetersiz kalması ile birlikte yapılandırmacı yaklaşım ön plana çıkmış ve yeni Türkçe öğretim programı da bu doğrultuda hazırlanmıştır. Bu yaklaşımla amaçlanan, öğretmen merkezli eğitim ile

öğrencilerin bilgi, beceri ve tutumlarını değiştirmek yerine; öğrenci merkezli yürütülecek bir eğitim anlayışıyla öğrencilerin zihinsel becerilerini geliştirmek ve bilgiyi yapılandırmalarını sağlamaktır (Gömleksiz, 2007: 174).

2.2. Programın Yapısı

Türkçe Dersi Öğretim Programı, “genel amaçlar, temel beceriler, temel dil becerileri ile dil bilgisi ve bu becerilere yönelik belirlenmiş kazanımlar, etkinlik örnekleri ile açıklamalar”dan oluşmaktadır (MEB, 2006:3).

2.2.1. Genel Amaçlar

Türkçe Dersi Öğretim Programı ile Türk Millî Eğitiminin genel amaçları ve temel ilkelerine uygun olarak öğrencilerin (MEB, 2006:4);

1. Dilimizin, millî birlik ve bütünlüğümüzün temel unsurlarından biri olduğunu benimsemeleri,
2. Duygu, düşünce ve hayallerini sözlü ve yazılı olarak etkili ve anlaşılır biçimde ifade etmeleri,
3. Türkçeyi, konuşma ve yazma kurallarına uygun olarak bilinçli, doğru ve özenli kullanmaları,
4. Anlama, sıralama, ilişki kurma, sınıflama, sorgulama, eleştirme, tahmin etme, analiz-sentez yapma, yorumlama ve değerlendirme becerilerini geliştirmeleri,
5. Seviyesine uygun eserleri okuma; bilim, kültür ve sanat etkinliklerini seçme, dinleme, izleme alışkanlığı ve zevki kazanmaları,
6. Okuduğu, dinlediği ve izlediğinden hareketle, söz varlığını zenginleştirerek dil zevki ve bilincine ulaşmaları; duygu, düşünce ve hayal dünyalarını geliştirmeleri,
7. Yapıcı, yaratıcı, akılcı, eleştirel ve doğru düşünme yollarını öğrenmeleri, bunları bir alışkanlık hâline getirmeleri,
8. Bilgiye ulaşmada kitle iletişim araçlarından yararlanmaları, bu araçlardan gelen mesajlara karşı eleştirel bakış açısı kazanmaları ve seçici olmaları,

9. Türk ve dünya kültür ve sanatına ait eserler aracılığıyla millî ve evrensel değerleri tanımaları,
10. Hoşgörölü, insan haklarına saygılı, yurt ve dünya sorunlarına duyarlı olmaları ve çözümler üretmeleri,
11. Millî, manevî ve ahlâkî değerlere önem vermeleri ve bu değerlerle ilgili duygu ve düşüncelerini güçlendirmeleri amaçlanmaktadır.

2.2.2. Temel Beceriler

Temel beceriler, öğrencilerin dil becerilerindeki gelişimleriyle bağlantılı, yatay olarak bir yılın sonunda, dikey olarak da sekizinci sınıfın sonunda kazanacakları ve hayat boyu kullanacakları temel becerilerdir. Türkçe Öğretim Programı içerdığı kazanımlarla bu temel becerilerin gelişmesini sağlayacaktır. Programla ulaşılması beklenen temel beceriler şunlardır (MEB, 2006:5):

- Türkçeyi doğru, güzel ve etkili kullanma
- Eleştirel düşünme
- Yaratıcı düşünme
- İletişim kurma
- Problem çözme
- Araştırma
- Karar verme
- Bilgi teknolojilerini kullanma
- Girişimcilik

2.2.3. Temel Dil Becerileri

Türkçe Dersi Öğretim Programı, “okuma, dinleme/izleme, konuşma, yazma, temel dil becerileri” ile dil bilgisinden oluşmaktadır. Bu temel dil becerileri hem kendi içlerinde hem de birbirleriyle bir bütünlük içerisinde ele alınmış ve ilişkilendirilmiştir (MEB, 2006:5)

2.2.3.1. Dinleme/İzleme

Programda dinleme/izleme becerisi; öğrencilerin iyi bir dinleyici / izleyici olabilmesine yönelik olarak hazırlanmış düzeye uygun kazanımlar ile bu kazanımları hayata geçirmeye yönelik etkinliklerden oluşmaktadır. Programın bu bölümü “dinleme/izleme kurallarını uygulama, anlama ve çözümleme, değerlendirme, söz varlığını zenginleştirme, etkili dinleme/izleme alışkanlığı kazanma” amaçlarından oluşmaktadır.

Öğrencilerin düzeylerine yönelik olarak hazırlanan kazanımların, uygun etkinliklerle desteklenerek uygulanması, öğrencilerin etkili iletişim kurmalarını ve toplum hayatına aktif birer dinleyici / izleyici olarak katılmalarını sağlayacaktır. Somut kavramlarla ilgili metinler daha basit, soyut kavramlarla ilgili metinler daha karmaşıktır (Günay, 2003: 25). Yapılan ayrıntılı anlatımın etkisi ile okuma hızı yavaşlar. “Öykü yazarı, çeşitli amaçlara yönelik sahneler kurar. Bu sahneler sayesinde, yazar karakter yaratır, çatışma oluşturur ve olaylar hakkında bilgi verir. Bu bilgiler yardımıyla, okur öyküyü daha iyi kavrar” (Çakır, 2002: 145)

2.2.3.2. Konuşma

Konuşma; bireyin sosyal hayatında iletişim kurmasını, bilgi ve birikimlerini paylaşmasını, duygu, düşünce, hayal ve gözlemlerini ifade etmesini sağlayan en etkili araçtır. Programda, konuşma becerisinin geliştirilmesiyle; öğrencilerin Türkçenin estetik zevkine vararak ve zengin söz varlığından faydalanarak kendilerini doğru ve rahat ifade edebilmeleri, sosyal hayatta karşılaştıkları sorunları konuşarak çözebilmeleri, yorumlayıp değerlendirebilmeleri amaçlanmaktadır. (MEB, 2006:6)

2.2.3.3. Okuma

Okuma, ses organları ve göz yoluyla algılanan işaret ve sembollerin beyin tarafından yorumlanarak değerlendirilmesi ve anlamlandırılması sürecidir. Okuma

becerisi, öğrencinin farklı kaynaklara ulaşarak yeni bilgi, olay, durum ve deneyimlerle karşılaşmasını sağlar. Dolayısıyla bu beceri; öğrenme, araştırma, yorumlama, tartışma, eleştirel düşünmeyi sağlayan bir süreci de içine alır. Programda okuma becerisiyle, öğrencilerin günlük hayatlarında karşılaştıkları yazılı metinleri doğru, akıcı bir biçimde ve uygun yöntemleri kullanarak okuyabilmeleri, okuduklarını değerlendirip eleştirel bir bakış açısıyla yorumlayabilmeleri ve okumayı bir alışkanlık hâline getirebilmeleri amaçlanmıştır. (MEB, 2006:6)

2.2.3.4. Yazma

Yazılı anlatım, bireyin kendini doğru ve amacına uygun olarak ifade etmesinde ve iletişim kurmasında en etkili araçlardan biridir. Türkçe Öğretim Programı'nda yazma becerisinin geliştirilmesiyle; öğrencilerin duygu, düşünce, hayal, tasarı ve izlenimlerini dilin imkânlarından yararlanarak ve yazılı anlatım kurallarına uygun şekilde anlatmaları, yazmayı kendini ifade etmede bir alışkanlığa dönüştürmeleri ve yazma yeteneği olanların bu becerilerini geliştirmeleri amaçlanmaktadır (MEB, 2006:7). Türkçe öğretiminde de amaç yine dili, estetik bir şekilde, yanlışsız ve doğru olarak konuşmak ve yazmak olduğuna göre, her iki öğretimde de estetik kaygının ötesinde bir amaç birliği vardır (Cemiloğlu, 2001: 3).

2.2.3.5. Dil Bilgisi

Dil bilgisi; bir dilin dinleme/izleme, konuşma, okuma, yazma temel becerilerini destekleyen kurallar bütünüdür. Öğrenci açısından Türkçenin yapısını oluşturan ve işleyiş kurallarını tanımlayan bilgilere sahip olmak oldukça önemlidir; ancak daha da önemli olan bu kuralların konuşma, yazma, dinlemeyle ilgili dil etkinliklerinde uygulanmasıdır. Dolayısıyla dil bilgisi öğretimi kuramsal bilgilere değil, uygulamaya dayanmalıdır. Bu amaçla dil bilgilerinin öğretiminde, kuralların verilmesinin yanında, bu kuralların kelime, cümle ve metin düzeyindeki uygulamaları amaçlanmıştır (MEB, 2006:7).

2.2.4. Kazanımlar

Kazanımlar; öğretim sürecinde öğrencilerin edinecekleri bilgi, beceri ve alışkanlıkları kapsamaktadır. Öğrencilerin dil becerilerinde gelişme sağlamaları, bu kazanımların edinilmesine bağlıdır. Dil bilgisi ve yazım ve noktalama ile ilgili kazanımlar, öğrencilerin gelişim düzeyine göre altıncı sınıftan sekizinci sınıfa doğru aşamalı olarak verilmiştir. Temel dil becerilerine yönelik kazanımların sıralanmasında bu yaklaşım gözetilmemiştir (MEB, 2006:8).

2.2.5. Etkinlikler

Programdaki etkinlikler, öğrenci merkezli ve öğrenme sürecinde öğrencinin etkin bir rol üstlenmesini sağlayacak şekilde hazırlanmıştır. Öğrencilerin birbirleriyle ve öğretmenleriyle sürekli iletişim içinde olmaları ve etkinliklerin her aşamasında katılımcı olarak yer almaları programın uygulanması açısından önemlidir. Yapılan etkinliğin veya benzerinin öğrenciler tarafından planlanıp uygulanması gerekmektedir (MEB, 2006:8).

2.2.6. Ara disiplinler

Sağlık Kültürü, Girişimcilik, İnsan Hakları ve Vatandaşlık, Kariyer Bilinci Geliştirme, Özel Eğitim, Rehberlik ve Psikolojik Danışma, Spor Kültürü ve Olimpik Eğitim, Afetten Korunma ve Güvenli Yaşam alanlarından oluşur. Programda yer alan ara disiplin kazanımlarının Türkçe dersinde işlenecek tema/metinlerle ilişkilendirilmesi esastır (MEB, 2006:8).

İlköğretim Türkçe Dersi (6, 7, 8. Sınıflar) Öğretim Programına Göre Hazırlanacak Kitapların Forma Sayıları (MEB, 2006:10).

Tablo 1. Ders Kitaplarının Forma Sayıları

SINIFLAR	DERS KİTABI			ÖĞRENCİ ÇALIŞMA KİTABI		ÖĞRETMEN KILAVUZ KİTABI	
	Metin Sayısı	Kitap Boyutu	Forma Sayısı	Kitap Boyutu	Forma Sayısı	Kitap Boyutu	Forma Sayısı
6. SINIF	En az 18	19,5x27,5	6-8	19,5x27,5	10-12	SERBEST	SERBEST
7. SINIF	En az 18	19,5x27,5	6-8	19,5x27,5	10-12	SERBEST	SERBEST
8. SINIF	En az 18	19,5x27,5	6-8	19,5x27,5	10-12	SERBEST	SERBEST

İlköğretim Türkçe Dersi (6, 7, 8. Sınıflar) Öğretim Programı Temel Dil Becerileri ve Dil Bilgisi Oranları (MEB, 2006:10).

Tablo 2

TEMEL DİL BECERİLERİ	ORAN (%)
DİNLEME/İZLEME	15
KONUŞMA	20
OKUMA	30
YAZMA	20
DİL BİLGİSİ	15

3-Okuma Metinlerinde Bulunması Gereken Özellikler

Ders kitaplarında yer alan okuma metinlerinde bulunması gereken özellikler şunlardır (MEB, 2006:56):

1. Metinler, Türk Millî Eğitiminin genel amaçlarına ve temel ilkelerine uygun olmalıdır.
2. Metinlerde millî, kültürel ve ahlâkî değerlere, milletimizin bölünmez bütünlüğüne aykırı unsurlar yer almamalıdır.
3. Metinlerde siyasî kutuplaşmalara ve ayrımcılığa yol açacak bölücü, yıkıcı ve ideolojik ifadeler yer almamalıdır.
4. Metinlerde öğrencilerin sosyal, zihinsel, psikolojik gelişimini olumsuz yönde etkileyebilecek cinsellik, karamsarlık, şiddet vb. öğeler yer almamalıdır.
5. Metinlerde insan hak ve özgürlüklerine, insanî değerlere aykırı öğeler yer almamalıdır.
6. Metinler, dersin amaçları ile kazanımlarını gerçekleştirecek nitelikte olmalıdır.
7. Metinler kitapların yanı sıra, dergi, gazete, ansiklopedi, ansiklopedik sözlük, resmî İnternet siteleri ile basılı materyallerin çevrim içi sunumlarından seçilebilir. Aynı kaynaktan ikiden fazla metin alınmamalıdır.
8. Metinler, öğrencilerin ilgi alanlarına ve seviyesine uygun olmalıdır.
9. Metinler, işlenecek süreye uygun uzunlukta olmalıdır.
10. Metinler, Türkçenin anlatım zenginliklerini ve güzelliklerini yansıtan eserlerden seçilmelidir.
11. Metinler; dil, anlatım ve içerik açısından türünün güzel örneklerinden seçilmelidir.
12. Metinlerde tutarlılık ve bütünlük olmalıdır.
13. Dünya edebiyatından seçilen metinlerin çevirilerinde, Türkçenin doğru, güzel ve etkili kullanılmış olmasına özen gösterilmelidir.
14. Metinler, öğrencilerin dil zevkini ve bilincini geliştirecek, hayal dünyalarını zenginleştirecek nitelikte olmalıdır.
15. Metinler, öğrenciye eleştirel bir bakış açısı kazandıracak özellikler taşımalıdır.

16. Metinler, öğrencinin kişisel gelişimine katkıda bulunacak ve onlara estetik bir duyarlılık kazandıracak nitelikte olmalıdır.
17. Metinler, öğrencilerin duygu ve düşünce dünyasını zenginleştirmek amacına yönelik olarak farklı yazar ve şairlerden seçilmelidir.
18. Metinler, yazar ve şairlerin yalnızca edebî yönlerini ön plana çıkarmalıdır.
19. Metinler, öğrenciye okuma sevgisi ve alışkanlığı kazandıracak nitelikte olmalıdır.
20. Yıl boyunca işlenecek okuma metnlerinin 1/2'si bütün hâlinde alınmalıdır. Şiirlerin bütün hâlinde alınması esastır. Şiir dışında bütün hâlinde alınan metinlerde eğitsel yönden uygun olmayan ifadeler varsa -metnin bütünlüğünü bozmamak kaydıyla en fazla bir cümle, cümlelerin bütünlüğünü bozmamak kaydıyla en fazla beş kelime- çıkarılmalıdır.
21. Yıl boyunca işlenecek okuma metnlerinin 1/3'ünde metnin özünü ve anlam bütünlüğünü bozmamak kaydıyla kısaltma ya da düzenlemeye gidilebilir. Düzenleme sırasında metne cümle ya da paragraf düzeyinde ekleme yapılamaz.
22. Her metin, öğrencinin söz varlığını zenginleştirecek yeni öğrenilecek söz ve söz gruplarına yer vermeli; ancak bu oran metni oluşturan kelimelerin yüzde beşini geçmemelidir.
23. Yıl içinde -dinleme metinleri de dâhil olmak üzere- bir yazardan ikiden fazla metin işlenmemelidir.
24. Tek yazarlı ya da birden çok yazarlı ders kitaplarında yazarlar tarafından yazılan ya da hazırlanan metin sayısı ikiyi geçmemelidir.
25. Ders kitabındaki metinler, içeriğe uygun çeşitli görsel materyaller (fotoğraf, resim, afiş, grafik, karikatür, çizgi film kahramanları vb.) in yanı sıra atasözü, özdeyiş, duvar yazısı veya sloganlarla desteklenebilir.
26. Ders kitabında temaları destekleyen serbest okuma metinlerine yer verilebilir.
27. Romandan, tiyatro metninden, biyografik ve otobiyografik eserlerden alınan bölüm kendi içinde bütünlük taşımalıdır.

4- Dinlenecek/İzlenecek Materyallerin İçeriğinde Bulunması Gereken Özellikler

Dinlenecek/ izlenecek metinlerde şu özellikler vardır (MEB, 2006:57):

1. Türk Millî Eğitiminin genel amaçlarına ve temel ilkelerine uygun olmalıdır.

2. Millî, kültürel ve ahlâkî değerlere, milletimizin bölünmez bütünlüğüne aykırı unsurlar yer almamalıdır.
3. Siyasî kutuplaşmalara ve ayrımcılığa yol açacak bölücü, yıkıcı ve ideolojik ifadeler yer almamalıdır.
4. Öğrencilerin sosyal, zihinsel, psikolojik gelişimini olumsuz yönde etkileyebilecek cinsellik, karamsarlık, şiddet vb. öğeler yer almamalıdır.
5. İnsan hak ve özgürlüklerine, insanî değerlere aykırı öğeler yer almamalıdır.
6. Dersin amaçları ile kazanımlarını gerçekleştirecek nitelikte olmalıdır.
7. Öğrencilerin ilgi alanlarına ve seviyesine uygun olmalıdır.
8. İşlenecek süreye uygun uzunlukta olmalıdır.
9. Türkçenin anlatım zenginliklerini ve güzelliklerini yansıtmalıdır.
10. Dinleme metinlerinde, metnin özünü ve anlam bütünlüğünü bozmamak kaydıyla kısaltma ya da düzenlemeye gidilebilir. Düzenleme sırasında metne cümle ya da paragraf düzeyinde ekleme yapılamaz.
11. Aynı temada birden fazla dinleme/izleme materyaline yer verilecekse bunları türleri farklı olmalıdır.
12. Öğrencilerin dil zevkini ve bilincini geliştirecek, hayal dünyalarını zenginleştirecek nitelikte olmalıdır.
13. Öğrencinin kişisel gelişimine katkıda bulunacak ve onlara estetik bir duyarlılık kazandıracak nitelikte olmalıdır.

5- Altıncı ve Yedinci Sınıflarda Yer Verilmesi Gereken Türler

6. Sınıfta; şiir, hikâye, anı, masal, fabl, deneme, tiyatro, mektup

7. Sınıfta; şiir, hikâye, anı, deneme, tiyatro, sohbet (söyleşi), gezi yazısı, biyografi türlerinde metinlere mutlaka yer verilecektir. Bu türler dışındaki türlerde de metinlere yer verilerek öğrencilerin farklı türden metinlerle karşılaşması sağlanmalıdır. (MEB, 2006:57)

6- Ders Kitaplarında Olması Gereken Temalar

Tablo 3 (MEB, 2006:58)

ANA TEMA	ALT TEMALAR
Sevgi	İnsan sevgisi
	Aile sevgisi
	Vatan sevgisi
	Millet Sevgisi
	Bayrak sevgisi
	Dil sevgisi
Millî Kültür	Geleneksel sanatlarımız
	Türk büyükleri
	Türk müziği
	Zanaatlar
	Seyirlik oyunlar
	Spor
	Oyunlar
	Bayramlar
Toplum Hayatı	Medeniyet
	Birey ve toplum
	Yardımlaşma
	Komşuluk ilişkileri
	Küreselleşme
	Dayanışma
	Dostluk
	Konukseverlik
Okuma Kültürü	Okuma sevgisi
	Okuma alışkanlığı
	Kitaplar
	Sürelî yayınlar

	Kütüphaneler
İletişim	İnsanlarla iletişim
	Uluslararası iletişim
	Kültürel iletişim
	Bilgi iletişimi
	Aile iletişimi
	Öğrenci öğretmen iletişimi
	Diğer canlılarla iletişim
	Kitle iletişim araçları
	İletişim becerileri
Hak ve Özgürlükler	Bireysel haklar
	İnsan hakları
	Eğitim hakkı
	Çocuk hakları
	Hasta hakları
	Hakkını savunma
	Özgürlükler
Kişisel Gelişim	Kendini tanıma
	Kendine saygı
	Kişilik tipleri
	Empati
	Sorumluluk
	Sosyal gelişim
	Olumlu düşünme
	Meslek seçimi
	Karar verme
	Başarı
	Girişimcilik
	Öz eleştiri

Bilim ve Teknoloji	İletişim araçları
	Bilgisayar
	Buluşlar
	Teknoloji ve hayat
Alışkanlıklar	Alışkanlık ve insan
	İyi alışkanlıklar
	Kötü alışkanlıklar
	Sağlıklı yaşama
	Spor
Zaman ve Mekân	Odamız
	Evimiz
	Sınıfımız
	Okulumuz
	Şehirler
	Ülkeler
	Zaman planlaması
	Geçmiş, şimdi, gelecek
	Çevremiz
Duygular	Umut
	Mutluluk
	Heyecan
	Korku
	Kaygı
	Üzüntü
	Yalnızlık
	Özlem
	Sitem
	Veda
	Kıskançlık

Duygular	Bağışlama
	Takdir etme
	Beğenme
	Mizah
Doğa ve Evren	Mevsimler
	İklim
	Doğa olayları
	Canlılar
	Doğadaki fiziksel değişiklikler
	Doğal afetlerden korunma
	Çevrenin korunması
	Manzaralar
	Kar
	Yağmur
	Yıldızlar
	Renkler
	Gezegenler
	Dünya
	Yeryüzü ve uzay
Güzel Sanatlar	Sinema
	Tiyatro
	Resim
	Müzik
	Fotoğraf
	Mimarî
	Heykel
	Dans
Kavramlar ve Çağrışımlar	Rüya, düş
	Hayal

Kavramlar ve Çağrışımlar	Oyun ve eğlence
	Harfler ve sayılar
	Estetik zevk
	Güzellik
	Zıtlıklar
	Önce, şimdi, sonra

1. Her temada farklı türlerden en az üç okuma, bir dinleme/izleme metnine/materyaline yer verilir. Dinleme metinleri öğretmen kılavuz kitabında yer almalıdır.
2. Seçilen konu veya temanın farklı yönlerinin ele alındığı metinler işlenir.
3. Dinleme/izleme metni, okuma metinlerinde ele alınan alt temalardan biriyle bağlantılı olabilir.
4. Her sınıfta biri zorunlu Atatürkçülük teması olmak üzere 6 ana tema ele alınır.
5. 6. sınıfta “Sevgi”, 7. sınıfta “Millî Kültür”, 8. sınıfta “Toplum Hayatı” zorunlu ana temalardır. Zorunlu temalar diğer sınıflarda da işlenebilir. Ana temalar altında belirtilen alt temalar zenginleştirilebilir.

7- Ders Kitaplarındaki Metinler

Genel olarak metin türleri Bilimsel ve Öğretici Nitelikli ve Yazınsal ve Kurmacasal Nitelikli olmak üzere ikiye ayrılır. Yazınsal ve Öğretici metin türleri kendi içinde de sınıflandırılabilirler. Öğretici Metinler, Dergi ve Gazete Yazıları (makale, fıkra, röportaj, deneme, eleştiri) ve Gerçek Yaşam Yazıları (günlük, anı, mektup, yaşamöyküsü, öz yaşam öyküsü, gezi) olmak üzere ikiye ayrılırlar. Yazınsal metinler ise Düz Yazısal türler (öykü, roman, tiyatro, bilimkurgu) ve Şiirsel türler (epik, lirik, dramatik, didaktik, pastoral) olarak ayrılırlar. (Baraz ve Özdemir, 1991: 47). Yazınsal Metin Türleri şiir, öykü roman ve tiyatro’dur. Bilgilendirici Metin

Türleri ise deneme, fıkra, makale, eleştiri, mektup, biyografi, anı ve gezi yazılarıdır. (Kavcar ve Oğuzkan , 1999: 23–35, 80-235)

8- Dil Öğretiminde Ders Kitaplarının ve Metinlerinin Önemi

Ders kitabı, özellikle Türkçe derslerinde öğrencilere temel dil becerilerini kazandırmak için önemli bir işleve sahiptir. Bu işlev, kitaplarda yer alan metinlerden kaynaklanmaktadır. Çünkü Türkçe derslerinde bütün dil becerileri (okuma, yazma, konuşma, dinleme ve dilbilgisi) bu metinlerden hareketle hazırlanan etkinlikler yoluyla kazandırılmaya çalışılmaktadır (Çeçen ve Çiftçi, 2007: 39).

Kelime dağarcığını geliştirme bakımından bir metinde olması gereken özellikler ise şu şekilde sıralanabilir (Kutlu, 2006: 83):

- a. Kitapta yer alacak metinler çocuğun en çok kullandığı ve anlamını bildiği 70 sözcükten oluşmalıdır.
- b. Cümle uzunlukları ortalama 7 ile 10 sözcükten ibaret olmalıdır.
- c. Anlatımda çocuğun düzeyine göre, yalın, sade, yer yer Türkçenin güzelliğini sergileyecek benzetmeler ve mecazlara yer verilmelidir.
- d. Bütün fiil zamanları kullanılabilir.
- e. Birleşik cümlelere yer verilebilir.
- f. Metinlerde sık kullanılan sözcüklerin miktarının mümkün olduğu kadar fazla olması gerekir.

Metinler cümle ve kelime sayımlı olmalıdır. Ders kitaplarına alınan metinlerde kullanılan kelimeler, metnin kitaba yerleştirilmesi sırasında periyodik bir artış göstermeli, her okunan yeni metinde yeni kelimelerle karşılaşılmalıdır. Bu tür bir uygulama kelime servetini arttırmak için şarttır (Karakuş, 2000:127).

9- Ders Kitaplarında Bulunması Gereken Özellikler

Ders kitapları alanlar arası çalışmalarla hazırlanmalıdır. Ders kitabı eğitim amaçlarının somut bir yansıması ve öğretimi belirleyen bir araçtır. Bu nedenle ders kitapları hazırlanırken ruhbilim, eğitim bilim, gösterge bilim, metin dilbilim,

dilbilgisi, genel dilbilim, toplum bilim ve diğer alanların verilerinden yararlanılarak hazırlanmalıdır (İşeri, 2003:69).

Ders kitapları bilgi içeren ve veren araçlardır. Bu çerçevede ders kitapları aşağıdaki özelliklere sahip olmalıdır (Oğuzkan, 2001:373):

- 1- Doğruluk
- 2- En güncel bilgiyi içermek
- 3- Metinler açıklayıcı şekil, resim, fotoğraf, diyagram ve benzeri içermeli
- 4- Hedef kitlenin gelişim düzeyine uygun olmalı
- 5- Deney ve uygulamaların kolayca ve tehlikesiz şekilde yapılabilmesi
- 6- Resimler metni açıklayıcı ve tamamlayıcı olmalı
- 7- Müzikal öğeler içermeli

Ders kitabında değerlendirme sorularının nitelikleri şu şekilde sıralanabilir (Tertemiz, 2004:52-53):

- 1- Sorular öğrencilerin yakın çevresi, ihtiyaçları ve günlük yaşantısı ile ilgili olmalıdır.
- 2- Öğrencide öğrenme ilgi ve isteği uyandırmalıdır.
- 3- Araştırma, inceleme, deney ve gözlem gibi etkinlikler öğrenci düzeyine uygun olmalıdır.
- 4- Sorular öğrenciyi, alıştırmaya, araştırma-inceleme, deney ve gözlem yapmaya yönlendirmelidir.
- 5- Sorular öğrencinin kendi kendisini değerlendirmesine imkân sağlamalıdır.

10- Araştırmanın Amacı

Milli Eğitim Bakanlığı tarafından hazırlanan, İlköğretim 6. ve 7. sınıf Türkçe ders kitapları ve çalışma kitaplarının programa uygunluğunun, halen okutulan Türkçe

ders kitaplarının taranması yöntemiyle belirlenip kitaplardaki metinlerin Sönmez Modeliyle incelenmesi ve öğrenci çalışma kitabında yer alan konuların müfredattaki yeri bu çalışmanın amacını oluşturmaktadır.

11- Araştırmanın Önemi

Bu inceleme sonucunda metinlerin biçimsel ve içeriksel özellikleri itibarıyla yeterli olup olmadıklarının tespitinin yapılması amaçlanmaktadır. Çalışmanın ayrıntılı amaçları ise şunlardır:

Altıncı ve yedinci sınıf öğrencilerinin bilişsel gelişim düzeylerinin belirlenmesinin ardından, altıncı ve yedinci sınıf öğrencileri için hazırlanan kitaplardaki metinlerin sahip olması gereken niteliklerin belirlenmesi ve 2007 / 2008 eğitim öğretim yılı için hazırlanan Türkçe ders kitaplarındaki düz yazı metinlerinin tespit edilen kıstaslara uygunluğunun tespit edilmesidir.

Araştırmanın konusu güncelliği ve yeniliği bakımından önemlidir. Öğrencilere anadili bilinci ve sevgisi aşlamak ve anadillerini doğru ve yeterli kullanmalarını sağlamak amacını taşıyan Türkçe derslerinde, bu amaçlara ulaşmanın araçlarından birisi olan düz yazı metinlerinin incelenmesi önemlidir. Bunun için Sönmez Modeli kullanılarak incelenen metinlerin özellikleri ortaya konmuştur.

12- Araştırma Yöntemi

Altıncı ve yedinci sınıflarda kullanılan Türkçe ders kitaplarındaki düz yazı metinlerinin Sönmez Modeline göre anlaşılabilirliği incelenerek, öğrenci çalışma kitaplarında yer alan etkinliklerin konuya kavratıcı düzeyde olup olmadığı ve dilbilgisi konularının içeriği ele alınmıştır.

13- Evren ve Örneklem

Araştırmanın evrenini; Talim Terbiye Kurulu Kararı ile kabul edilen 6. ve 7. sınıf ders kitapları arasından rasgele seçim yöntemiyle belirlenen, Koza yayınlarının 6. sınıf Türkçe ders kitabı ile MEB yayınlarının 7. sınıf Türkçe ders kitabı oluşturmaktadır.

14- Problem Cümlesi

Ele alınan ders kitaplarına göre ilköğretim 6. ve 7. sınıf Türkçe ders kitaplarındaki metinlerin Türkçe Öğretimi Programına uygunluk düzeyi ve anlaşılabilirlik seviyesi nasıldır?

15- Alt Problemler

1. Yeni Türkçe Programı ders kitaplarının hazırlanmasıyla ilgili hangi ölçütlere sahiptir?
2. Altı ve yedinci sınıfa giden öğrencilerin bilişsel gelişim düzeyleri nelerdir?
3. Altıncı ve yedinci sınıfa giden öğrenciler için hazırlanan kitaplarda bulunması gereken özellikler nelerdir?
4. Altıncı ve yedinci sınıf Türkçe ders kitaplarındaki metinlerin anlaşılabilirlik düzeyleri nedir?
5. Altıncı ve yedinci sınıf Türkçe ders kitaplarındaki metinlerde verilmeye çalışılan temaların müfredata uygunluğu nasıldır?

16- Sınırlılıklar

- 1- Bu araştırma ilköğretim 6. ve 7.sınıflarda okutulan Türkçe ders kitaplarıyla sınırlı tutulmuştur.
- 2- Araştırma, Koza yayınlarının 6. Sınıf ve MEB yayınlarının 7. Sınıf Türkçe ders kitaplarında yer alan metinler ile sınırlıdır. Bu ders kitaplarının belirlenmesi rasgele seçim yöntemiyle belirlenmiş diğer kitaplar bu araştırmanın dışında tutulmuştur.
- 3- Araştırma yukarıda belirtilen ders kitaplarındaki metinlerin Sönmez Modeline göre anlaşılabilirlik seviyesi ile sınırlı tutulmuştur.

17- Veri Toplama Araçları

Çalışmada, ders kitaplarında yer alan düz yazı metinlerini iki yönden incelendi. Öncelikle, metinlerin biçimsel ve dilsel olarak anlaşılabilirlik düzeyi tespit edilip, bu tespitin ardından da metinlerin içeriklerinin eğitimsel ilkeler doğrultusunda incelenmesine geçildi. Metinlerin anlaşılabilirlik düzeyinin tespitini yapılırken ve eğitimsel ilkeler doğrultusunda incelenirken mevcut durumu tespit etmeye en uygun yöntem olan "betimsel yöntem" kullanılmıştır.

Araştırmada, metinlerin anlaşılabilirlik düzeyinin tespiti yapılırken, Veysel Sönmez'in 2003 yılında yaptığı "Metinlerin Eğitselliğini Saptamada Matematiksel Bir Yaklaşım" adlı çalışmasından yararlanılmıştır. Sönmez, söz konusu çalışmada Türkçe metinlerin anlaşılabilirlik oranını tespit edebilmek amacıyla bir formül geliştirmiştir. Bu çalışmada bu formülü uygulayabilmek için, öncelikle metinlerde yer alan paragraf, cümle ve sözcük sayıları tespit edilmiştir. Ardından metinlerde yer alan, yabancı sözcük, deyim, terim, kavram, mecaz, sembol, formül sayıları tespit edilmiştir ve Sönmez'in belirlediği formüle uygulanarak metinlerin anlaşılabilirlik oranına ulaşılmıştır. Ardından, metinlerin içeriksel incelemesi yapılmıştır. İçerik incelemesinde, kuramsal çerçevede incelenilen kaynaklarda belirtilen ilkeler, MEB Yeni Türkçe Programıyla birleştirilerek bir sonuca ulaşılmıştır.

18- Veri Çözümleme Teknikleri

Verilerin çözümlenmesinde, yukarıda nasıl ulaşıldığı açıklanan sonuçlar bir tablo halinde verilmiştir. Tablolar her okuma parçası için ayrı ayrı oluşturulmuş, numaralanmış, isimlenmiş ve tablolar listesinde sıralanmıştır. Veriler çözümlenirken tablolardaki bilgiler ilgili alan-yazın taraması sonucunda elde edilen bilgiler ışığında değerlendirilmiştir.

Bu bölümde, altıncı ve yedinci sınıf Türkçe ders kitaplarındaki düz yazı metinlerinin incelemesi yapılmıştır. Bu incelemede metinlerin biçimsel yönden ve içerik yönünden incelemelerine yer verilmiştir. Bu çerçevede öncelikle metinlerin anlaşılabilirlik oranları tespit edilmiştir.

Çalışmamızda metinlerin anlaşılabilirlik oranının tespitini yaparken Veysel Sönmez tarafından geliştirilen "Sönmez Modeli"ni esas aldık. Çalışmamızda Veysel

Sönmez'in çalışmasını kullanmamızın nedeni, metinlerin anlaşılabilirliğinin saptanmasında geliştirilen yöntemlerin yabancı diller temel alınarak hazırlanmış olduğu bilgisinden hareket etmemizdir.

Sönmez, metinlerin anlaşılabilirliğini saptamada dilimize uygun bir model geliştirmiştir. Veysel Sönmez, bu konuyu açıklamak için "Metinlerin Eğitselliğini saptamada Matematiksel Bir Yaklaşım" adlı çalışmasında şu bilgileri verir:

"Bir metnin anlaşılıp anlaşılmadığı konusunda Robert Gunning matematiksel bir formül oluşturmuştur. Gunning bu formüle dayanarak metinlerin anlaşılabilirliği konusunda bir sis endeksi geliştirmiştir. Bu endekse göre 3 ile 11 arasında olanlar iyi; 12-14 arasında olanlar biraz fazla uzun, 15 ve yukarısı ise hukuk diline yakın, kabul edilmez ölçüde ağırdal bulunmuştur. Bu formül Türkçe pek çok metine uygulandı. Tutarlı bir sonuç vermedi. Bunun üzerine yeni bir matematiksel çözüm arandı. Deneysel çalışmalar sonunda yeni bir matematiksel formül bulunup önerildi. Bu formülle araştırma kapsamına alınan tüm metinlerin anlaşılabilirlik düzeyi güvenilir bir şekilde saptandı." (Sönmez,2003: 24)

Sönmez bu girişin ardından metinlerin öğrenci ve eğitim düzeyine uygunluğu konusunda tespit edilen şu ilkeleri verir:

1. Metin, öğrenciye kazandırılacak hedef davranışlara göre düzenlenmelidir.
2. Metindeki bilgi, beceri, duygu ve sezgiler çağdaş bilim, sanat ve felsefelere ters düşmemelidir.
3. Metin belirlenen sürede işlenecek, anlaşılacak uzunlukta ve yapıda olmalıdır.
4. Öğrencilerin hazırbulunuşluk düzeyine uygun olmalıdır.
5. Metin, açık, anlaşılır ve yalın olmalıdır.
6. Metin akıl yürütme yollarına uygun bir biçimde yazılmalıdır.
7. Metin öğrencinin içinde yaşadığı doğal, toplumsal ve kültürel ortamdaki sorunlarına ve onların çözümlerine olanak verecek nitelikte olmalıdır.
8. Metin belli bir eğitim felsefesini temele alarak yazılmalıdır.
9. Metin basitten karmaşığa, kolaydan zora, somuttan soyuta, yakın çevre ve zamandan uzağa ve birbirinin önkoşulu olacak şekilde yazılmalıdır.
10. Metin öğrenme öğretme strateji, kuram, yöntem, teknik, taktik ve stillerine göre düzenlenmelidir.

11. Metin çağdaş bilimsel, sanatsal, felsefi özelliklere ters düşmemelidir." (Sönmez,2003: 24-25)

Veysel Sönmez bu bilgileri verdikten sonra kendisi tarafından geliştirilen anlaşılabilirlik oranı hesaplama formülünü verir (Sönmez,2003: 29):

Metindeki sözcük sayısı

1. Sözcük oranı:

Metindeki cümle sayısı

Metindeki Yabancı sözcük, deyim, terim, kavram,
mecaz, sembol,formül sayısı

2. Güçlük oranı:

Metindeki sözcük sayısı

Metindeki Yabancı sözcük, deyim, terim, kavram,
mecaz, sembol, formül sayısı

3. Anlam oranı:

Metindeki cümle sayısı

Anlam oranı

4. Anlaşılabilirlik oranı: ----- X Güçlük oranı: Ya da güçlük oranının karesi
Sözcük oranı

Bu formülün ardından da anlaşılrlık oranlarını ve anlaşılrlık düzeylerini gösteren tabloya ulaşır (Sönmez, 2003:31):

Tablo 4 Anlaşılrlık İlişkisi

Anlaşılrlık Oranı	Anlaşılrlık Düzeyi
1,00-.99	Metin tümüyle anlamsız
.98 - .26	Metin anlamsız
.25-.16	Metin bulanık
.15-.09	Metin zor anlaşılır
.08-0.04	Metin yardım alınarak anlaşılabilir
0.3-.001	Metin anlaşılabilir
.00099 - .0001	Metin açık ve anlaşılır
.000001-0	Tam iletişim sağlanır

İncelenen metinlerde Veysel Sönmez'in bulduğu formüller kullanıldı. Bunun için önce metinlerin sözcük oranını ve metinlerde yer alan yabancı sözcük, deyim, terim, kavram, mecaz, sembol, formül sayısı bulundu. Daha sonra metinlerin güçlük oranını bulundu. Ardından da güçlük oranının karesini alarak anlaşılrlık oranına ulaşıldı. Bu bilgilerin daha düzenli ve anlaşılır bir şekilde gösterilmesi için bir tablo oluşturuldu. Tabloda, "metindeki yabancı sözcük, deyim, terim, kavram, mecaz, sembol, formül sayısı"nı ifade ederken "mecaz vd." ifadesini tercih edildi. Tablonun son satırında da Sönmez'in formülüyle ulaşılan anlaşılrlık oranını gösteren rakamı yine Sönmez'in çalışmasında belirtilen anlaşılrlık oranları ve anlaşılrlık düzeyleri tablosundaki sözcüklerle belirttik ve bu sözcüklere "sonuç" ismi verildi. Oluşturulan tablolarda, okuma parçalarının isimlerini ve yazarlarının isimlerini öncelikle belirtildi. Ancak, kimi okuma parçalarının yazarları ders kitaplarında belirtilmemiş olduğu için, o parçalarda "yazar" kısmını boş bırakıldı. Tablolarda okuma parçalarının paragraf sayıları da verildi. Ancak, tiyatro metinlerinin ya da ağırlıklı olarak karşılıklı konuşmalardan oluşan metinlerin paragraf sayıları verilme ve onların bu özellikleri belirtildi.

19- Tanımlar

Ders Kitabı: Eğitim öğretim sürecinde kullanılması için ve belirli ölçütler doğrultusunda hazırlanan kitap.

Program: Belirli şartlar ve düzene göre yapılması ön görülen işlemlerin bütünü.

(TDK Sözlük, 1998: 1826)

Tema: Bir metindeki olaylardan, çatışmalardan veya konuşmadaki ifadelerden çıkarılabilecek kavram, duygu.

Ölçme ve Değerlendirme: Ölçme, bireylerin ya da nesnelerin belirli özelliklere sahip olup olmadığının, sahipse sahip oluş derecesinin belirlenerek sonuçların sembollerle ve özellikle sayı sembolleriyle ifade edilmesidir. Değerlendirme ise, ölçme sonuçlarını bir ölçütle kıyaslayarak ölçülen nitelik hakkında bir karara varma sürecidir.

Eğitim: Eğitim sözcüğü, farklı görüşteki eğitimcilerce değişik biçimlerde tanımlana gelmiştir. Bu farklılığın asıl nedeni, eğitimcilerin, farklı felsefi görüşlerden hareketle olanı değil olması gerekeni tanımlama girişimleridir (Tekin, 1980: 1). Örneğin Emile Durkheim eğitimi; “Sosyal hayat bakımından yetişmiş nesillerin, henüz bu hayata ulaşamamış olan nesiller üzerindeki etkileridir.” şeklinde tanımlamaktadır. J. J. Rousseau'ya göre eğitim, tabiata göre insan yetiştirmedir. İsmail Hakkı Baltacıoğlu'na göre eğitim, çocukların hayata hazırlanma sürecidir. Mümtaz Turhan ise, bir ülkenin genel eğitiminin milli ya da toplumsal amacının, kültürü bir değer olarak genç nesillere kazandırmak ve mevcut kültürün geliştirilmesini sağlamak olduğunu belirtmektedir (Kıncal, 2000: 2). Bütün bu tanımlardan genel bir sonuç çıkarılacak olursa Ertürk (1972)'de belirttiği gibi: “Eğitim, bireyin davranışında kendi yaşantısı yoluyla ve kasıtlı olarak istendik değişme meydana getirme sürecidir.” şeklinde ifade etmektedir.

Eğitim Programı: En geniş anlamda eğitim programı, bir eğitim kurumunda çocuklar, gençler ve yetişkinler için sağlanan milli eğitimin ve kurumun amaçlarının gerçekleşmesine dönük tüm faaliyetleri kapsar. Daha açık bir ifadeyle, eğitim programı, öğretim-öğrenme süreçlerini kapsayan öğretim programı ve öğretim programı dışındaki faaliyetlerin programlarının tümüdür. Bu faaliyetlerin başlıcalar,

eğitsel kol faaliyetleri, özel günlerin kutlanması, rehberlik hizmetleri, sağlık hizmetleri, sanatsal faaliyetler, özel kurslar, gezi, gözlem incelemeleri, kültürel faaliyetlerdir. Bunlar genellikle ders dışı faaliyetlerdir. Ancak hepsinin eğitim programı çerçevesinde programlanması ve birer programlarının ya da planlarının olması gerekmektedir. Bunların hepsi eğitim programlarında da yer alır (Küçükahmet, 2000: 8).

BÖLÜM II

İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

Bu bölümde araştırma konusuyla ilgili olan literatürle ilgili çeşitli çalışmalara yer verilmiştir.

Eren (1994) “İlköğretim Kurumlarında Okutulan Türkçe Ders Kitaplarının Program Amaçlarına Ulaşılabilirlik Düzeyi” adlı yüksek lisans tez çalışmasında aşağıdaki bulguları elde etmiştir (Bulut, 2008:55):

1- İlköğretim I. Kademe Türkçe ders kitaplarının öğretmen kılavuz kitaplarında yönlendirici kılavuz işlemleri yoktur. Daha çok Türkçe eğitim programının tekrarı vardır.

2- İlköğretim I. Kademe Türkçe ders kitaplarının okuma alıştırma kitapları yoktur. Dilbilgisi kitapları ise okuma kitapları ile uyumlu değildir. Benzer durum II. Kademe Türkçe ders kitapları için de söz konusudur.

3- İlköğretim Türkçe ders kitaplarında fotoğraf, karikatür, çizgi roman ve benzeri gibi görsel öğelere çok az yer verilmiştir.

4- İlköğretim Türkçe ders kitapları kullanılabilirlik, baskı ve diğer teknik özellikler açısından yeterli niteliklere sahip değildir.

Baldan (2009) “ Yeni Program 6. Sınıf Türkçe Ders Kitabındaki Metinlerin Kelime Serveti Ve Güçlük Seviyesi” adlı yüksek lisans tez çalışmasında 6. sınıf Türkçe ders kitabının kelime serveti incelenmiştir. 2006 yılında hazırlanan yeni Türkçe Öğretimi Programına göre ilköğretim 6. sınıf Türkçe ders kitaplarında yer

alan metinler, kelime serveti açısından özelliklerini inceleyerek aşağıdaki bulguları elde etmiştir:

1- Ders kitaplarında yer alan metin türlerinin ağırlıklı olarak şiir, anı, öykü türünde olduğu, diğer türlere ise çok az yer verildiği belirtilmiştir. Türkçe ders kitabında yer alan metinler, farklı yazın türlerini içermekte ve genellikle belli türler üzerinde daha çok örneklere yer verilmektedir.

2- Metinlerin seçiminde klasik ve çağdaş edebiyattan örnekler azdır.

3- 6. sınıf Türkçe ders kitabındaki kelimeler incelendiğinde, çeşit kelime sayısı bakımından ders kitaplarındaki metinlerin kelime serveti olarak zayıf olduğu görülmektedir.

Özer (2005), “İlköğretim 6. Sınıf Türkçe Ders Kitaplarının Kelime Serveti Bakımından Değerlendirilmesi” adlı tezinde ders kitabında bulunan metinler kelime serveti yönünden incelenmiştir. Değerlendirmeler kelimeler yerine kavramlar üzerinde yapılmıştır ve kavramlar semantik yönden incelenmiştir. Kitaptaki 36 adet metin incelenerek değerlendirilip kavramlar sıralanmıştır. Kelime ve öbeklerin kaçınıcı anlamda kullanıldığı, özel isimler, deyimler, mecazlar ile toplam kavram sayısı, yinelenen kavram sayısı, çeşit olarak kullanılan kavram sayısı ve oranları belirlenerek tablolarla gösterilmiştir. Verilerin analizinde metinlerin tamamında 7911 kelime, 7208 kavram bulunmuştur. Sonuç olarak ders kitabının öğrencilerin kelime servetini artırma konusunda yeterli olmadığı görülmüştür (Baldan, 2009:45).

İpekçi (2005), “İlköğretim 7. Sınıf Öğrencilerin Kelime Serveti Üzerine Bir Araştırma” adlı çalışmasında ilköğretim 7. sınıf öğrencilerin aktif olarak kullandıkları kelimeleri belirlemeyi ve kelime serveti ile sosyo-ekonomik durum ilişkisini ortaya çıkarmayı amaçlamıştır. Bunun için 7. sınıf öğrencilerine değişik zamanlarda serbest konulu iki kompozisyon yazdırmıştır. Kompozisyonlar incelenerek kelime listesi oluşturulmuştur. Öğrencilerin 2414 cümle ve 16.378 kelime kullandığı tespit edilmiştir. Çalışmada kelime serveti ile sosyo-ekonomik düzey arasındaki ilişkiye bakıldığında; anne- babaların öğrenim düzeyinin,

çocukların kelime servetini ve kullandıkları kelime ve cümle sayısını etkilediği belirlenmiştir (Baldan, 2009:45).

Somuncu (2008), “İlköğretim 7. Sınıf Türkçe Ders Kitabındaki Edebî Metinlerin Temel Evrensel Değerleri İçermesi Bakımından İncelenmesi” adlı araştırmasında MEB Türkçe Öğretim Programına göre hazırlanan 7. sınıf Türkçe ders kitabındaki edebi metinler, temel evrensel değerler bakımından incelenmiştir. Buna göre çalışmasında aşağıdaki bulguları tespit etmiştir:

- 1- Kitaba alınan metinlerin seçiminde daha iyi bir tarama yapılabilirdi.
- 2- Metin seçiminde çok titiz davranılmadığı yine metin yazarlarının isimlerine bakınca anlaşılmaktadır.
- 3- Dünya edebiyatlarından hemen her konuda çok kaliteli metin örnekleri seçmek varken, kitabı hazırlama aşamasında kolayca kaçıldığı, iyi bir tarama yapılmamıştır.
- 4- 7. sınıf Türkçe ders kitabındaki edebî metinler evrensel değerler açısından değil belki ama üslup açısından daha iyi metinler olabilirdi.

Uludoğan (2008), “6. ve 7. Sınıflarda Okutulan Türkçe Ders Kitaplarındaki Düzyazı Metinlerinin Değerlendirilmesi” adlı çalışmasında 6. ve 7. sınıf Türkçe ders kitaplarında yer alan metinleri inceleyerek aşağıdaki sonuçlara ulaşmıştır:

- 1- Seçilen metinlerin bilimsel bilgiler içermesine dikkat edilmelidir. Boş inanışları pekiştiren, metafizik yaklaşımlar içeren unsurlar metinlerde yer almamalıdır.
- 2-Ders kitaplarında başka uluslara ait kültürel unsurlara yer verilmemiştir. Farklı uluslara ait geleneklerin ya da yaşayışların anlatıldığı metinler öğrencilerin hoşgörü düzeyini artırmaya yardımcı olacaktır.
- 3- Metinlerin seçiminde farklı sosyal kesimlerde yaşayan öğrencilerin durumu dikkate alınmalıdır. Bu çerçevede yalnızca kentlerde ya da taşrada yaşayan öğrencilere seslenen metinlerden kaçınılmalıdır.

4- Metinler seçilirken iletilerini metnin içine yediren ve öğrenciye keşif duygusu verenlerin seçilmesi gerekmektedir.

5- Öykü türünden yapılacak güzel seçimlerle bu türe daha fazla yer verilmesi gerekmektedir

Eğilmez (2007), “Yeniden Yapılanma Bağlamında Türkçe Öğretiminde metin Çalışmaları” adlı çalışmasında yeni yaklaşımı incelemek ve kuramsal boyutuyla uygulama boyutunun örtüşüp örtüşmediğine dikkat çekerek şu bulgulara ulaşmıştır:

1- Ders kitaplarına genel bir bakış açısıyla yaklaştığımızda yerleşik ders kitabı düzenine yeni boyutlar getiren bir zenginleşmenin sağlandığını söylenebilir.

2- Öğrenciyi edilgen kılan ve Türkçe derslerinde üretkenliği geliştirmeyen alıştırmaların yerine öğrenciyi yaratıcı olmaya yönlendiren bir alıştırma anlayışının ders kitaplarına egemen olduğunu söylenebilir.

3- Yeni program incelendiğinde eski programa nazaran pek çok olumlu yönünün olduğu açıkça görülmektedir

Daloğlu (2005), “İlköğretim Okullarında Okutulan Türkçe Ders Kitaplarındaki Dilbilgisi Konuları Üzerine Bir Araştırma” adlı çalışmasıyla Ders kitaplarındaki dilbilgisi konularının dersin hedeflerine, öğrencilerin seviyelerine, ihtiyaçlarına ve ilgilerine uygun olarak hazırlanmasını incelemiş ve aşağıdaki bulgulara ulaşmıştır:

1- Ders kitaplarında dil bilgisi bölümlerinden biçim bilgisine geniş yer verilmiş; söz dizimi, anlam ve ses bilgisi bölümlerine ise gelişigüzel değinilmiştir.

2- Dil bilgisi terimlerine ilişkin yapılan tanımların bazıları, islenen konuyu açıklamada yetersiz kalmıştır.

3- Dil bilgisi konuları örnekten hareketle kural verilerek öğretilmeye çalışılmıştır. Bununla beraber kuraldan sonra örneğin verildiği ve örnekle kuralın iç içe verildiği yollar da ders kitaplarında azda olsa tercih edilmiştir. Kelime ve cümle hâlinde dil bilgisi örneklerinin verildiği tespit edilmiştir.

4- Ders kitaplarının fizikî yapı ve bölümleri ile dil bilgisi konuları bakımından yeterli düzeyde olmadığını göstermektedir

İşeri (2002), “Türkçe Ders Kitabındaki Metinlerin İlköğretim Programına Uygunluğunun İncelenmesi: Göstergebilimsel Bir Betimleme” adlı doktora çalışmasında Türkçe eğitiminde kullanılan 8. sınıf Türkçe ders kitaplarındaki metinler göstergebilimsel metin çözümleme yöntemine dayanılarak incelenmiş ve şu bulgulara rastlanmıştır:

1- Ders kitaplarının iç-dış yapı özellikleri eğitsel özellikleri desteklemediği ve ders kitabı olma özelliklerini yeterince taşımadığı bulgular sonucunda elde edilmiştir.

2- Kitapların baskı kalitesi yeterli olmadığı gibi kitaplar öğrencide merak uyandıracak, ilgisini çekecek biçimsel bir düzenlenişten yoksundur.

3- Tezin kapsamı çerçevesinde örnek metinlerin çözümlenmesi ve değerlendirilmesi sonucunda Milli Eğitim temel yasasına ve genel amaçlarına göre hazırlanması gereken ders kitaplarının gerek biçimsel gerekse içeriksel açıdan yetersiz olduğu saptanmıştır.

4- Ders kitabına alınan metinlerin, kimi sadeleştirilmiş kimi de kısaltılmıştır. Ancak metinlerin kısaltıldığına, metnin hangi bölümünün alındığına sadeleştirmenin nasıl yapıldığına ilişkin bilgi yer almamaktadır.

5- Kitaptaki metinler metin türü bilgisine yönelik davranışları kazandıracak, yani farklı metin türlerine hazırbulunurluk sağlayacak belirli bir ölçüt çerçevesinde seçilmemekte ve bu duruma uygun olarak da işlenmemektedir.

Aral (2008) “Milli Eğitim Bakanlığı’nın Hazırladığı 6. Sınıf Türkçe Ders Kitabında Yer Alan Değerler Üzerine Bir Araştırma” adlı çalışmasında metinlerde yer alan değerler ve yer almayan değerler belirlenmiştir ve şu bulgulara varılmıştır:

1- 6. Sınıf Türkçe Ders Kitabında adalet, aile birliğine önem verme, bağımsızlık, barış, bilimsellik, çalışkanlık, dayanışma, dürüstlük, dini değerler,

duyarlık, misafirperverlik, estetik, özgürlük, sevgi, saygı, sorumluluk, yardımseverlik, vatanseverlik, değerleri tespit edilmiştir.

2- İncelemede sağlıklı olmaya önem verme, hoşgörü ve temizlik değerlerine yer verilmediği görülmüştür.

3- En çok islenen değerler sırasıyla vatanseverlik, sevgi, saygı ve dini duygulardır.

4- Milli Eğitim Bakanlığı'nın hazırladığı 6. Sınıf Türkçe Ders Kitabındaki metinlere bakıldığında tüm değerlerin işlenmediği, işlenen değerlerde ise işlenme oranlarının birbirinden oldukça farklı olduğu görülmüştür.

5- Kitabın tüm Türkiye'de okutulduğu düşünüldüğünde bazı metinlerin kişilerin sosyo kültürel yaşantıları ve ekonomik düzeyleri düşünüldüğünde herkese hitap edemeyeceği görülmüştür.

BÖLÜM III

BULGULAR

I- 6. SINIF DERS KİTABI:

Ahmet KAPULU, Süheyla D. OKUYUCU, Şükran KAPLAN, Aliyar KARACA tarafından 6. Sınıf İlköğretim Türkçe Ders Kitapları, Koza Yayın Dağıtım'da, Ankara'da, 2008 yılında yayımlanmıştır. Bu kitap Milli Eğitim Bakanlığı, Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığının 13.04.2007 tarih ve 43 sayılı kararı ile 2007- 2008 öğretim yılından itibaren 5 (beş) yıl süreyle ders kitabı olarak kabul edilmiştir.

1- Kitaptaki Metinler:

1. Tema: Sevgi

Türkiye (Adil Turan)

Eskici (Refik Halit Karay)

Sevgi Paylaştıkça Çoğalır (Nuray Bartoschek)

2. Tema: Atatürk

Atatürk (Ahmet Kapulu)

Atatürk'ün Kişiliği Ve Özellikleri (Yrd. Doç Dr. Muhammed Şahin)

Kadın Ulusun Temelidir (İsmet Kür)

3. Tema: Bilim Ve Teknoloji

Alo.... Graham Bel (Ülker Koksall)

Geleceğin Dünyası (Ruth Musgrave)

Edison (Güner Ümit)

4. Tema: Kişisel Gelişim

Pulsuz Dilekçe (Prof. Dr. Atalay Yörükoğlu)

Ah Şu Gençler (Turgut Özakman)

La Fonten Orman Mahkemesinde (Yalvaç Ural)

5. Tema: Doğa ve Evren

Ormanda Sabah (Kemal Günen)

Süpermen İstanbul'a Düştü (Muzaffer İzgü)

Zerdali Ağacı (Cahit Külebi)

6. Tema: Okuma Kültürü

Prensi Olmayan Masal Kitabı (Fatih Erdoğan)

Özgün Bir Konu Aranıyor (Melsa Tekeli)

Kitaplarımın Cumhuriyetinde (Halim Yağcıoğlu)

2- ALTINCI SINIF DERS KİTABINA İLİŞKİN BULGULAR VE YORUMLAR

2.1-"Sevgi" Temasındaki Metinlere İlişkin Bulgular ve Yorumlar

Tablo 5 - “Eskici” Metninin Anlaşılabilirlik Çözümlemesi

PARÇA ADI:	Eskici
YAZAR ADI	Refik Halit Karay
PARAGRAF SAYISI:	44
CÜMLE SAYISI:	83
SÖZCÜK SAYISI	940
SÖZCÜK ORANI:	11
MECAZ vd.	25
GÜÇLÜK ORANI:	0.0265
ANLAŞILIRLIK ORANI	0.00070
SONUÇ:	Metin Açık ve Anlaşılır

Metin Hakkında Genel Değerlendirme:

Yukarıdaki tabloda da görüldüğü gibi Refik Halit Karay'ın bu öyküsü Sönmez Yöntemi'ne göre açık ve anlaşılırdır. Bu metnin öğrenciler tarafından derste kolaylıkla anlaşılabilirdiğini göstermektedir.

"Eskici" isimli öykü ders kitabındaki "sevgi" temasının içinde yer almaktadır. Yeni Türkçe Programı'nın temaları ve alt temaları gösteren bölümüne bakıldığında "sevgi" temasının alt temalarının: insan, aile, vatan, millet, bayrak, dil sevgisi olarak sıralandığı görülür. Eskici öyküsü içinde, aile, vatan ve dil sevgisini barındıran bir öyküdür. Hasan'ın ailesini kaybetmesi ve kendisine Filistin'deki akrabalarının kucak açması, aile sevgisini; Hasan'ın geldiği yeri, yurdunu özlemesi vatan sevgisini; insanların dilini anlamadığı için içine kapanması ve eskiciyle karşılaşınca yaşadıkları ise dil sevgisini barındıran unsurlardır.

Sonuç olarak Refik Halit Karay'ın "Eskici" isimli öyküsünü, anlaşılabilirlik oranı, öğrenciye sağladığı kazanımları, temayla olan ilgisi, dil ve anlatım özellikleri açısından değerlendirildiğinde olumlu bir sonuca ulaşılır.

Metnin Öğrenci Çalışma Kitabındaki Yeri:

Dilbilgisi olarak metne bakıldığında, kitabın müfredatında kök ve ek bilgisi yer almıştır. Bu bakımdan bu metin dilbilgisi konusu için yeterince örnek teşkil etmiştir. Ele alınan etkinlik örnekleri konuyu yeterince kavratacak düzeydedir. Ayrıca etkinliklere bakıldığında anlam bilgisi konusundan “sebep-sonuç” cümlesiyle ilgili etkinliğin de olduğu görülmektedir. Bu konuyla ilgili metinde yeteri kadar örnek bulmak mümkündür.

Tablo 6 – “Sevgi Paylaştıkça Çoğalır” Metninin Anlaşılabilirlik Çözümlemesi

PARÇA ADI:	Sevgi Paylaştıkça Çoğalır
YAZAR ADI	Nuray Bartoschek
PARAGRAF SAYISI:	14
CÜMLE SAYISI:	69
SÖZCÜK SAYISI	655
SÖZCÜK ORANI:	9
MECAZ vd.	1
GÜÇLÜK ORANI:	0.0015
ANLAŞILIRLIK ORANI	0.000002
SONUÇ:	Metin Açık ve Anlaşılır

Metin Hakkında Genel Değerlendirme:

Tablodan da anlaşılacağı gibi "Sevgi Paylaştıkça Çoğalır" açık ve anlaşılır bir metindir. Derslerde edindiğimiz kişisel tecrübelerimizle de metni okuyan öğrencilerin metni anlamada sıkıntı yaşamadıkları söylenebilir.

"Sevgi Paylaştıkça Çoğalır" isimli parça, "sevgi" temasının bir diğer düz yazı metnidir. Bu çerçevede bir önceki parça olan "Eskici" öyküsünü tamamlar nitelikte olmalıdır. Bu görüş ışığında metne baktığımızda "Eskici" öyküsünde de var olan "aile sevgisi" alt temasının bu parçada da var olduğu görülmektedir. Ayrıca, bu parçada "insan sevgisi" alt teması da yoğun bir şekilde yer almaktadır. Anı türündeki bu parçada annesiz ve babasız olan ve yetiştirme yurdunda yaşamak zorunda olan çocuklarla kurulan ilişki ve meydana gelen sevgi zinciri anlatılmaktadır. Yazar, kendi çocukluğunda kurmaya başladığı sevgi zincirinin halkalarına bir yandan kendi çocuğunu eklemekte diğer yandan da yıllar önce kardeş edindiği diğer çocukların da sevgi zincirini oluşturmaya devam ettiklerini görüp mutlu olmaktadır. Okuma parçası bu yönüyle toplumsal dayanışmayı pekiştirici, sevgiyi ve karşılıksız yardımın önemini belirtici bir etkiye sahiptir.

Sevgi temasında yer alan iki metnin kahramanlarının da annesiz-babasız kalmış çocuklar olması da ilk metinde kurulan özdeşimin devamlılığının sağlanması açısından önemli kabul edilebilir. Ancak bu durum tema tekrarı nedeniyle olumsuz olarak da nitelenebilir. Her iki öyküde de yalnız çocukların anlatılması öğrencilere yeni bir tecrübe yaşama imkânı sağlamamakta var olanı pekiştirmektedir. Diğer bir açıdan bakıldığında da metni okuyan öğrenciler, yalnız çocuklarla ve onlara yardım eden yazarla özdeşim kurmaktadır. Bir önceki metin olan Eskici'de de benzer bir durum vardır. Bu durum altıncı sınıf öğrencilerinin acıma duygusuyla sevgi duygusunu ayırmalarını zorlaştıran bir unsurdur.

Bilindiği gibi, ders kitapları Milli Eğitim Bakanlığı Talim Terbiye Kurulu tarafından kabul edilip tüm Türkiye'de öğrencilere dağıtılmaktadır. Bu nedenle ders kitaplarındaki metinlerin farklı şehirlerde farklı koşullarda yaşayan öğrencilere seslenmesi gerekmektedir. Sevgi Paylaştıkça Çoğalır isimli metin bu noktada da yetersiz kalmaktadır. Parçada anlatılan, yetiştirme yurdundan kardeş edinme eylemi, büyük şehirlerde yaşayan ve ekonomik durumu iyi olan ailelerin yapabileceği bir

yardım türüdür. Bu durumda anlatılanların uçta ve öğrencilerin bir kısmının yaşam tecrübelerine aykırı olduğu düşüncesine ulaşılır.

Sonuç olarak, ayrı bir parça olarak değerlendirildiğinde Sevgi Paylaştıkça Coğalır, hem farklı bir türe ait olması, aile ve insan sevgisini vermesi, hem de toplumsal dayanışmayı pekiştirici unsurlar içermesi nedeniyle olumludur. Ancak, aynı tema içersindeki diğer metin olan "Eskici" ile birbirini tamamlar nitelikte değildir. Her iki metin de aynı noktaya yoğunlaşmaktadır. Ayrıca, soyut düşünme dönemine henüz geçmekte olan altıncı sınıf öğrencilerinin empati kurmalarını sağlamakta fakat bu empatiyi kurarken sevgi ve acıma duygularının birbirine karışmasına neden olabilecek unsurlar içermektedirler.

Metnin Öğrenci Çalışma Kitabındaki Yeri:

Etkinlik kitabında metni çözümlemeye yönelik çalışmalar yeterince verilmiştir. Yazma ve okuma etkinliğine dayalı bazı etkinlik örnekleri verilmiş olup ayrıca dilbilgisi etkinliği olarak da yine Eskici parçasının devamı şeklinde olan ek-kök ilişkisine dayalı etkinlikler verilerek dilbilgisi konusunun devamı sağlanmıştır. Kitapta olmayan ama öğretmen kılavuz kitaplarında yer alan “Keloğlan ile Sihirli Kuş” metninde de sevgi teması işlenerek yine dilbilgisi konusunun devamı şeklinde kök-ek bilgisi etkinliklerine yer verilmiştir.

2.2-"Atatürk" Temasındaki Metinlere İlişkin Bulgular ve Yorumlar

Tablo 7- “Atatürk” Metninin Anlaşılabilirlik Çözümlemesi

PARÇA ADI:	Atatürk
YAZAR ADI	Ahmet Kapulu
PARAGRAF SAYISI:	11
CÜMLE SAYISI:	50
SÖZCÜK SAYISI	609
SÖZCÜK ORANI:	12
MECAZ vd.	9
GÜÇLÜK ORANI:	0.0147

ANLAŞILIRLIK ORANI	0.0216
SONUÇ:	Metin Anlaşılabilir

Metin Hakkında Genel Değerlendirme:

Sönmez modeline uygun olarak yapılan inceleme sonucunda metnin anlaşılabilir olduğu sonucuna varıldı. Metinde anlatılanların altıncı sınıf düzeyine gelen bir öğrenci için daha önceki öğrenme süreçlerinde defalarca aldığı bilgiler olduğu da göz önüne alınırsa, metnin anlaşılmasında için bir neden kalmamaktadır. Atatürk temasının ilk parçasının Atatürk'ün kısa yaşam öyküsü olması kuşkusuz ki iyi bir tercih. Öğrenciler bu sayede ilköğretimin ilk beş yılında bu konuda aldıkları bilgileri hatırlama fırsatı bulabileceklerdir.

Metin, yukarıda da belirtildiği gibi toplam on bir paragraftan oluşmaktadır. Metnin ilk iki paragrafında Atatürk'ün doğum bilgileri ve ailesi hakkında bilgilendirme yapılmaktadır. Üçüncü paragrafta Atatürk'ün doğduğu yıllardaki Selanik'in sosyal ve ekonomik durumu özetlenmekte ve bu sosyo-ekonomik durumun Atatürk'ün kişiliği üzerindeki etkisi tahlil edilmeye çalışılmaktadır. Metnin, dört, beş, altı, yedi ve sekizinci paragrafları ise Atatürk'ün eğitim yaşamına ayrılmıştır. Bu paragraflarda Atatürk'ün devam ettiği mahalle mektebine, Şemsi Efendi Okulu'na kısaca değinildikten sonra Atatürk'ün okuduğu askeri okullar uzun uzun anlatılmaktadır. Metnin, dokuzuncu ve onuncu paragrafında ise Atatürk'ün düşünce yaşamının temel dayanakları olan akılcılık, bilimsellik, dayanışma, barışçılık, hoşgörü, insan sevgisi ve evrensellik anlatılmakta ve Türkiye'nin kuruluş gelişmesinin bu sayede gerçekleştiği açıklanmaktadır. Metnin son paragrafında ise Atatürk'ün 10 Kasım 1938'deki ölümü ve onun manevi mirasının bilim ve akıl olduğu belirtilmektedir.

"Atatürk", parçasına yukarıda özetlemeye çalıştığımız şema çerçevesinde bakıldığında, Selanik'te doğan, çeşitli askeri okullara devam eden, okulları bitirdikten sonra da düşünce yapısındaki bazı "soyut" ilkeler sayesinde çağdaş Türkiye'yi kuran ve 1938'de ölen bir Atatürk'le karşılaşıyor.

Metnin Öğrenci Çalışma Kitabındaki Yeri:

Metnin anlaşılması ve Atatürk'ün yapmaya çalıştığı düşüncelerin daha iyi anlaşılması için metni anlamaya yönelik çalışmalar yer almaktadır. Dilbilgisi konusu olarak 1. temanın devamı şeklinde yine kök-ek bilgisini kavratacak etkinliklere yer verilmiştir. Buradaki etkinlikler daha önceki metinlerdeki etkinliklere göre biraz daha ağırlaştırılmıştır. Bunun yanında noktalama işaretlerinden “nokta”yı kavratıcı etkinliğe yer verilmiştir. Noktanın sıklıkla kullanıldığı yerler ana hatlarıyla belirlenmiştir.

Tablo 8 – “Atatürk'ün Kişiliği ve Özellikleri” Metninin Anlaşılabilirlik Çözümlemesi

PARÇA ADI:	Atatürk'ün Kişiliği ve Özellikleri
YAZAR ADI	Muhammed Şahin
PARAGRAF SAYISI:	7
CÜMLE SAYISI:	29
SÖZCÜK SAYISI	405
SÖZCÜK ORANI:	13
MECAZ vd.	21
GÜÇLÜK ORANI:	0.518
ANLAŞILIRLIK ORANI	0.268
SONUÇ:	Metin Anlaşılabilir

Metin Hakkında Genel Değerlendirme:

Metne Veysel Sönmez'in formülü uygulandığında metin anlaşılabilir çıkmıştır. Ancak, anlaşılabilir çıkması metnin yeterli olduğu anlamına gelmemektedir. Adından da anlaşılabilceği gibi metin, altıncı sınıf öğrencilerine Atatürk'ün kişiliğini ve Atatürk'ün özelliklerini anlatma amacını taşımaktadır. Kuşkusuz, yedi paragraftık bir metin, hakkında ciltler dolusu kitap yazılan Atatürk'ü tüm yönleriyle açıklayamaz. Yine de genel hatlarıyla da olsa, Atatürk'ün birçok farklı

yönünü yansıtabilir. "Atatürk'ün Kişiliği ve Özellikleri" isimli okuma parçasını bu çerçevede incelemeye başlanabilir:

Özet bölümünde de, metin temel olarak iki unsuru barındırıyor. Bunlardan ilki Atatürk'ün Kurtuluş Savaşı yıllarında söylediği sözlerden yola çıkılarak belirtilen ölmek ve savaşmak üzerine olan görüşler. İkincisi de Türkiye Cumhuriyeti'nin milli bütünlüğü üzerine olan görüşlerdir. Metinde, "Vatanın her karış toprağı, vatandaşın kanıyla ıslanmadıkça terk olunamaz." "Yurt toprağı! Sana her şey feda olsun. Kutlu olan sensin. Hepimiz senin için fedaiyiz. Fakat sen Türk milletini ebedi hayatta yaşatmak için feyizli kalacaksın." Ben, gerektiğı zaman en büyük hediyem olmak üzere, Türk milletine canımı vereceğim." gibi özdeyişlerden yararlanıldığı özet bölümünde belirtilmiştir. Bu sözler kuşkusuz ki Atatürk'ün yaşamı bütün olarak incelendiğinde onun düşünce yaşamının bir bölümünü bize doğru olarak yansıtmaktadır. Ancak, aynı Atatürk, Cumhuriyet'in ilanından sonra kişiliğinin barışçı yanını da ortaya çıkarmıştır. "Yurtta sulh, cihanda sulh" gibi özdeyişler bu yönünü göstermektedir. Bu bilgiler ışığında tekrar metne dönülürse, Atatürk'ün kişilik özelliklerini anlatan bu metni okuyan öğrenciler kuşkusuz Atatürk'ün kişiliğinin yalnızca bir bölümü hakkında fikir sahibi olacaklardır. Onun kişiliğinin aydınlanmacı, barışçı ve demokrat tarafını ise göremeyeceklerdir.

Metnin Öğrenci Çalışma Kitabındaki Yeri:

Bu metnin etkinliklerinde anlam bilgisine ağırlık verildiğı gözlemlenmektedir. Sözcüklerin temel, yan, mecaz ve terim anlamları üzerinde durulmuş ve bu konu etkinlikle belirtilmiş olmasına rağmen yeteri kadar ele alınmamıştır. Diğer metinlerde olduğu gibi metni açıklayıcı sorularla etkinlikler verilmiştir. Öğretmen kılavuz kitabında yer alan "Türk Tarihinin Zenginliğı" adlı metinde anlama dayalı etkinlik çalışmalarına yer verilmiştir. Dilbilgisi konularından birleşik kelimelere yer verip bunu etkinliklerle aktarmıştır.

Tablo 9 – “Kadın Ulusun Temelidir” Metninin Anlaşılrlık Çözümlemesi

PARÇA ADI:	Kadın Ulusun Temelidir
YAZAR ADI	İsmet Kür
PARAGRAF SAYISI:	17
CÜMLE SAYISI:	43
SÖZCÜK SAYISI	404
SÖZCÜK ORANI:	9
MECAZ vd.	5
GÜÇLÜK ORANI:	0.0123
ANLAŞILIRLIK ORANI	0.000151
SONUÇ:	Metin Açık ve Anlaşılır

Metin Hakkında Genel Değerlendirme:

Kadın Ulusun Temelidir, isimli okuma parçası Sönmez'in formülüne göre incelendiğinde açık ve anlaşılır olduğu sonucuna ulaşıldı. Anı türündeki metin, Atatürk'ün kadın hakları konusundaki görüşlerini, kadına seçme ve seçilme hakkı verilme sürecini aktarma amacı taşımaktadır. Bu metin hakkındaki genel yargının bir önceki metinle paralellik taşıdığını söylenebilir. Metin, Atatürk'ün sofrasında, Atatürk'ün kadın savaşçılar olan Amazonlar hakkındaki düşüncelerinin aktarılmasıyla başlıyor. Amazonların yurdunun Sinop ve Kırım olduğu, her iki memleketin de Türk yurdu olduğu belirtiliyor ve Türklerin "asker kadın" geleneğini sürdüren tek ulus olduğu söyleniyor. Bu bilgilerin ardından Atatürk Ankara Kız Lisesi'ne gider ve Türk kadınına seçme ve seçilme hakkının verileceğini burada açıklar. Bu hakkın verilme gerekçesinin de Türk kadınının Kurtuluş Savaşı'nda gösterdiği yararlılıklar olduğu vurgulanır. Ayrıca, Atatürk seçme ve seçilme hakkının verilmesi karşılığında öğrencilerden askere gitme sözü de alır hatta genç kızlar asker olacaklarını belirtirken seslerinden vatan için öleceklerinin de anlaşıldığını yazar belirtmektedir.

Görüldüğü gibi, Atatürkçülük temasının son metni de Atatürk'le ilgili eksik ve tek yönlü bilgiler vermeye devam ediyor. Üç metni arka arkaya okuyan

öğrenciler, Atatürk'ün yalnızca asker ve savaşçı kimliğini algılayacaklardır. Bu parçalarda onun demokrat ve barışçı yönü görülmemektedir. Onun ilke ve inkılâpları ise anılmamaktadır.

Metnin Öğrenci Çalışma Kitabındaki Yeri:

Etkinliklerde önce anlam bilgisinden “deyimler” konusu işlenmiştir. Dilimizde o kadar deyim olmasına rağmen ele alınan etkinlikler bu konunun kavratılmasında yetersiz görülmektedir. Ardından gelen etkinlikte metni anlama ve kavramaya yönelik yapılmıştır ve yine yetersizdir.

Yazma bölümünde ise yazılmış bir dilekçe örneği verilmiş ve bu dilekçe bölümlere ayrılıp dilekçenin kuralları ile ilgili öğrencilere sorular yönelterek bir dilekçede bulunması gereken özellikler ana hatlarıyla belirtilmiştir. Dilbilgisi konularından “sıfat” ve “zamirler” ile ilgili olarak etkinlikler verilip sıfat ile zamir arasındaki farklar ortaya konulmak istenmiştir.

2.3- "Bilim ve Teknoloji" Temasındaki Metinlere İlişkin Bulgular ve Yorumlar

Tablo 10 – “Alo... Graham Bell” Metninin Anlaşılabilirlik Çözümlemesi

PARÇA ADI:	Alo...Graham Bel
YAZAR ADI	Ülker Köksal
PARAGRAF SAYISI:	(Tiyatro Metni)
CÜMLE SAYISI:	141
SÖZCÜK SAYISI	649
SÖZCÜK ORANI:	4
MECAZ vd.	8
GÜÇLÜK ORANI:	0.012
ANLAŞILIRLIK ORANI	0.000144
SONUÇ:	Metin Açık ve Anlaşılır

Metin Hakkında Genel Değerlendirme:

Bilim ve teknoloji temasının ilk metni olan "Alo... Graham Bel" bir tiyatro metnidir ve Sönmez modeline göre yaptığımız inceleme sonucunda açık ve anlaşılır çıkmıştır. Yeni Türkçe Programı'nda verilen tema ve alt temaların listesinde bilim ve teknoloji temasının alt temalarının, iletişim araçları, bilgisayar, buluşlar ile teknoloji ve hayat olduğu belirtilmiştir.

Bu parçada, iletişim araçları ve buluşlar alt temalarının belirgin olduğu söylenebilir. Bilindiği üzere hızlı bir gelişim gösteren bilim ve teknoloji günümüzün "bilgi çağı" olarak adlandırılmasını sağlamıştır. Bu çerçevede düşünüldüğünde öğrencilerin bilime, araştırmaya ve teknolojik gelişmelere ilgi duymalarının sağlanması, yaratıcı bireyler olarak bu doğrultuda yönlendirilmesi son derece önemlidir. Bu yönlendirmenin yapılması sırasında bilimin öncüsü olan insanların yaşam öykülerinin, yeni ve eski teknolojik gelişmelerin öğrencilere aktarılması gerekmektedir. Bu aktarımın yapılması sırasında bilişim teknolojilerindeki gelişmeler sayesinde bilgiye ulaşımı kolaylaşan öğrencilerin merakı canlı tutulmalı ve onların genel kültür düzeyinin gerisinde kalınmamalıdır. Bu noktadan hareketle dikkat edilmesi gereken bir diğer nokta da öğrencilere didaktik bir şekilde yaklaşılmasından da uzak durulmalıdır. Öğüt veren ve açıkça yönlendiricilik içeren cümlelerin yerine metnin içine gizlenmiş ve öğrencinin doğrulan sezmesine yardımcı olacak ifadelerin seçilmesi daha uygundur.

"Alo... Graham Bel" parçasına, yukarıda özetlenen düşünceler ışığında bakıldığında bu ilkelerin metne başarıyla yedirildiğini görülmektedir. Metinde, Graham Bel ve yardımcısı Watson, çalışmalarının içinde ve diyaloglarla anlatılmaktadırlar. Ellerinde, üzerinde çalıştıkları icatlara ait parçalar vardır ve sonuca adım adım giderler. Düş Robotu ise, metindeki çocuklara kılavuzluk yapmaktadır. Tiyatro metninde geçen konuşmalar sayesinde metindeki çocuklar (ve metni okuyan öğrenciler) Graham Bel'in hayatını, telefon, gramofon, fonograf gibi önemli icatların bulunuş sürecini, "patent" gibi konuyla ilgili kavramların ne olduğunu öğrenebilmektedirler. Bu sayede metnin sonunda Düş Robotu'nun söylediği "Unutmayın çocuklar, her buluşun altında düş gücü vardır." sözü hedeflediği etkiye ulaşabilmektedir. Örnek olarak alınan bu metin işlenen temayı yeteri kadar açık bir şekilde vurgulamış ve müfredata uyum göstermektedir.

Metnin Öğrenci Çalışma Kitabındaki Yeri:

Çalışma kitabındaki etkinlikler metni ve konuyu kavratıcı niteliktedir. Öğrencilerin anlama ve kavrama becerisini geliştirici nitelikte etkinlikler seçilmiştir. Dilbilgisi etkinlikleri olarak bir önceki temaların devamı şeklinde olan “kelime yapısı” konu olarak alınmıştır. Fakat verilen etkinliklerin azlığı konuyu kavratmaya yeterli görülmemektedir.

Tablo 11 – “Geleceğin Dünyası” Metninin Anlaşılrlık Çözümlemesi

PARÇA ADI:	Geleceğin Dünyası
YAZAR ADI	Ruth Musgrave
PARAGRAF SAYISI:	11
CÜMLE SAYISI:	60
SÖZCÜK SAYISI	463
SÖZCÜK ORANI:	7
MECAZ vd.	9
GÜÇLÜK ORANI:	0.0194
ANLAŞILIRLIK ORANI	0.00037
SONUÇ:	Metin Açık ve Anlaşılır

Metin Hakkında Genel Değerlendirme:

Öğrencilere kurmaca bir gelecek sunan "Geleceğin Dünyası" Sönmez formülüne göre incelendiğinde açık ve anlaşılır çıkmıştır. Yazar, günümüzün teknolojik gelişmelerinden yola çıkarak 2035 senesinde nasıl bir dünyada yaşıyor olabileceğimizi anlatmaktadır. Ders sırasındaki gözlemlerden yola çıkılarak, metinde anlatılanların öğrencileri şaşırtmadığı ancak onların ilgilerini çektiği söylenebilir. Bu durum kuşkusuz öğrencilerin anlatılanlara filmler ve internette edindikleri bilgiler sayesinde yabancı olmadıkları söylenebilir. Metne bu çerçeveden bakıldığında bilim ve teknoloji temasının, teknoloji alt teması ve hayat alt teması ile ilişkili olduğu görülür.

Metnin bir diğer özelliği de geleceğin dünyasına ilişkin olumlu bir tablo sunmasıdır. Çocuklar için hazırlanan metinlerde bulunması gereken özellikleri

incelenen bölümde, okuma parçalarının karamsarlıktan uzak ve umut aşılayıcı bir niteliğe sahip olması gerektiği sonucuna ulaşılmıştı. "Geleceğin Dünyası" bu açıdan bakılınca bu ilkeyle uyum göstermektedir. "Geleceğin Dünyası" insanın günlük yaşamı üzerine yoğunlaşan bir metindir. Dünyanın dış görünüşü, çevre problemleri gibi noktalara değinilmemektedir.

Sonuç olarak, "Geleceğin Dünyası" öğrenciler için olumlu bir gelecek sunması, onların görebilecekleri bir tarihte geçen olayları anlatması ve kabul edilebilir bir çizgide olması gibi gerekçelerle yeterli ve başarılı bir metindir ve temaya uygunluk göstermektedir.

Metnin Öğrenci Çalışma Kitabındaki Yeri:

Metinde geçen teknolojik kelimelerin öğrenciye kavratılması ve bu kelimelere yabancılık çekilmemesi açısından çalışma kitabında bu kelimeler etkinlik olarak verilmiştir. Yine metni kavratıcı etkinliklere yer verilmiştir. Öğrencilerin hayal gücünü geliştirmek amacıyla metne paralel olarak bir etkinlik verilmiştir. Ve konuyla gösterdiği uyum olarak gayet başarılı bir çalışmadır. Dilbilgisi etkinliği olarak önceki konulardan “amaç-sonuç” ve “neden-sonuç” bildiren cümlelere etkinlik olarak yer verilmiş olup daha önceki konunun devamı şeklinde kök-ek bilgisi işlenmiştir. Konunun devamı açısından önemli bir etkinliktir. Ayrıca yazı çalışmalarına yer vererek bazı etkinliklerin öğrenci tarafından bitişik el yazısıyla yazılması istenmiştir.

Tablo 12 – “Edison” Metninin Anlaşılabilirlik Çözümlemesi

PARÇA ADI:	Edison
YAZAR ADI	Güner Ümit
PARAGRAF SAYISI:	14
CÜMLE SAYISI:	53
SÖZCÜK SAYISI	821
SÖZCÜK ORANI:	15
MECAZ vd.	24
GÜÇLÜK ORANI:	0.0292

ANLAŞILIRLIK ORANI	0.0852
SONUÇ:	Metin Yardım Alınarak Anlaşılabilir

Metin Hakkında Genel Değerlendirme:

Bilim ve teknoloji temasının son metni biyografi türünde yazılan "Edison" isimli metindir. Yapılan çalışma sonucunda, okuma parçasının ancak yardım alınarak anlaşılabilir olduğunu tespit edildi. Bu sonuca bakılarak, temanın ilk parçası olan "Alo... Graham Bel" ile benzer bir amaç taşımasına rağmen bu amaca daha doğrudan ve kuru bir dille giden bir metindir.

Parçada, Edison'un başarısız bir öğrenci olduğu, annesinin desteği sayesinde ilerleme kaydettiği ve son derece meraklı olduğu vurgulanıyor. Bu merakı sayesinde, başkalarınca haylazlık olarak görülebilecek hareketler yaptığı ve gözlemleri sayesinde bulunduğu noktaya gelebildiği vurgulanıyor. Metnin bu yaklaşımını temanın diğer iki metni ile bir arada düşünüldüğünde doğru bulunmaktadır. Önceki iki parça eğlenceli ve kurmaca yapısıyla öğrencilerin ilgisini merak düzeyini yukarıda tutarken "Edison" parçası bu ilginin üzerine gerçekleri inşa ederek, doğru bir yaklaşım sergilemektedir. Temayı tamamlayıcı bir metin olarak göze çarparken metnin dilinin öğrencilere ağır geldiği gözden kaçmamaktadır.

Metnin Öğrenci Çalışma Kitabındaki Yeri:

Yine bir önceki konuda olduğu gibi bilim alanında kullanılan yabancı kelimeler birer etkinlik içerisinde kullanılmıştır. Öğrencilere anlama zenginliği kazandırmak için bazı deyimler etkinlik olarak verilmiştir. Yabancı kelime ve kelime gruplarının bolca bulunduğu bu metinler, anlam olarak etkinliklerle iyice pekiştirilmiş ve öğrencinin kafasında soru işareti bırakılmamaya çalışılmıştır. Yine diğer metinlerde olduğu gibi metni kavratıcı sorular etkinlik dâhilinde ele alınmıştır.

Dilbilgisi çalışması olarak daha önce verilen “amaç-sonuç” ve “neden-sonuç” cümlelerine yer verilerek etkinlik çalışması yapılmıştır. Noktalama işaretlerinden “kesme işareti” işlenmiştir. Birkaç etkinlikle “kesme işareti”nin kullanıldığı yerler kavratılmak istenmiştir. Bu etkinliğin devamında öğrencilerin bitişik el yazılarıyla yazmaları istenmiş ve yazma etkinliği tamamlanmış olmaktadır. Son olarak da özel

isimlerin kavratılmak istendiği bir oyun etkinliğine yer verilmiştir. Böylece öğrencilerin ilgisini çekmeyi başarmıştır.

2.4- "Kişisel Gelişim" Temasındaki Metinlere İlişkin Bulgular ve Yorumlar

Tablo 13 – “Pulsuz Dilekçe” Metninin Anlaşılabilirlik Çözümlemesi

PARÇA ADI:	Pulsuz Dilekçe
YAZAR ADI	Atalay Yörükoğlu
PARAGRAF SAYISI:	15
CÜMLE SAYISI:	67
SÖZCÜK SAYISI	450
SÖZCÜK ORANI:	6
MECAZ vd.	2
GÜÇLÜK ORANI:	0.0044
ANLAŞILIRLIK ORANI	0.000019
SONUÇ:	Metin Açık ve Anlaşılır

Metin Hakkında Genel Değerlendirme:

"Pulsuz Dilekçe" isimli metin "Kişisel Gelişim" temasının ilk metnidir. Sönmez Modeliyle yapılan çalışma sonucunda metnin açık ve anlaşılır olduğu tespit edildi.

MEB Yeni Türkçe Programı'na bakıldığında, Kişisel Gelişim temasının alt temalarının "kendini tanıma, kendine saygı, kişilik tipleri, empati, sorumluluk, sosyal gelişim, olumlu düşünme, meslek seçimi, karar verme, başarı, girişimcilik, öz eleştiri (Kılıç,2005:58)" olduğu görülür. Atalay Yörükoğlu'nun bu parçasında programda belirtilen alt temalara ilişkin iletilerin neredeyse tamamının yer aldığını söylenebilir.

Metin, çocukların ağzından, dayatmacı olmayan bir dille yazıldığı için öğrenciler tarafından kolaylıkla kabul edilebilir özellikler içermektedir. Bu özellikler; ergenlerin sorunları, öğrenme süreci, otorite, nasihatler, yönlendirilme, ödül ve ceza, konuşma ve dinlenme ihtiyacı, karşılıklı anlayış, gibi maddeler halinde özetlenebilir. "Pulsuz Dilekçe" aslında çocukların ağzından, büyüklere yönelik bir mektup

olmasına rağmen, kendine ait algılayışları henüz yerleşmemiş olan altıncı sınıf öğrencilerinin metinde anlatılanlar sayesinde, kendi farkındalıklarını artırabildikleri yönündedir.

Sonuç olarak, "Pulsuz Dilekçe" metni için, kişisel gelişim temasının alt temalarını da kapsamayı, öğrencilerin dillendirmekte zorlandığı duygu ve düşüncelerinden bahsetmesi ve verdiği yapıcı mesajlar nedeniyle amacına ulaşmaktadır.

Metnin Öğrenci Çalışma Kitabındaki Yeri:

Metnin daha iyi kavratılması için anlama etkinliklerine yer verilmiştir. Anlam bilgisinden bazı deyimler verilip etkinlik içinde verilmiştir. Dilbilgisi çalışması olarak “-de/-da” ekinin görevleri etkinlik çalışması olarak verilmiş kural öğrencilere kavratılmaya çalışılmıştır. Ayrıca “zamir” konusuna giriş şeklinde etkinlik çalışması verilerek daha sonraki etkinliklerde bu konu tamamlanmıştır.

Tablo 14 – “Ah Şu Gençler” Metninin Anlaşılabilirlik Çözümlemesi

PARÇA ADI:	Ah Şu Gençler
YAZAR ADI	Turgut Özakman
PARAGRAF SAYISI:	(Tiyatro Metni)
CÜMLE SAYISI:	131
SÖZCÜK SAYISI	463
SÖZCÜK ORANI:	19
MECAZ vd.	3
GÜÇLÜK ORANI:	0.0410
ANLAŞILIRLIK ORANI	0.001681
SONUÇ:	Metin Anlaşılabilir

Metin Hakkında Genel Değerlendirme:

Sönmez Modeliyle yapılan çalışma sonucunda Özakman'ın metni anlaşılabilir çıkmıştır. Kişisel Gelişim temasının ikinci metni olan "Ah Şu Gençler" "Pulsuz

Dilekçe" isimli metinle birlikte düşünüldüğünde birbirini tamamlar nitelikte olduğu görülmektedir. Yörükoğlu'nun yazdığı mektup şeklindeki metnin öğrencilerin kişisel farkındalıklarını artırıcı özelliklere sahip olduğu belirtilmişti. Bu metin ise, ergenlik dönemine giren bireylerin aileleri ve çevreleri tarafından hala çocuk olarak görülüp onların kısıtlanması üzerinedir. Tek başına bir şeyler yapmak isteyen kız çocuğu, mahallede top oynayan gençler, sınıftaki öğretmen öğrenci konuşmaları bu durumu gösterir niteliktedir. Bu nedenle, derslerde metni okuyan/canlandıran öğrenciler, kendi yasayı şiarıyla doğrudan benzerlik gösteren tablolarla karşılaşmaktadırlar. Yaptıkları okuma/canlandırmanın ardından, öğrencilerden yazılı ya da sözlü dönüt almanın çok kolaylaştıracağından iyi bir tercihtir.

"Ah Şu Gençler" isimli tiyatro metninin Türkçe ders kitabına seçilen bölümlerini Yetersiz bulunmaktadır. Ders kitabına oyunun birinci perdesinden iki tablo ve ikinci perdesinden de bir tablo alınmıştır. Skeç şeklindeki bu üç tablonun birbirinden ayrı olması, oyunun tamamını görmeyen öğrenciler için algılama sıkıntısı yaratabilmektedir.

Metnin Öğrenci Çalışma Kitabındaki Yeri:

Yine her metinde olduğu gibi burada da metni kavratmaya ve anlamaya yönelik etkinliklere yer verilmiştir. Bununla da yetinilmeyip öğrencinin hayal gücünü canlandıracak, empati kurduracak etkinlikler verilmiştir. Bu bakımdan verilen etkinlik çalışmaları oldukça başarılıdır. Dilbilgisi etkinliği olarak noktalama işaretlerinden “soru işareti”ni işlemiştir. Son olarak bir önceki metinde de olan “zamir” konusunu etkinlik olarak ele alarak konuların devamı sağlanarak iyi bir pekiştirme sağlanmıştır.

2.5- "Doğa ve Evren" Temasındaki Metinlere İlişkin Bulgular ve Yorumlar

Tablo 15 – “Ormanda Sabah” Metninin Anlaşılabilirlik Çözümlemesi

PARÇA ADI:	Ormanda Sabah
YAZAR ADI	Kemal Günen
PARAGRAF SAYISI:	15

CÜMLE SAYISI:	49
SÖZCÜK SAYISI	531
SÖZCÜK ORANI:	10
MECAZ vd.	25
GÜÇLÜK ORANI:	0.0470
ANLAŞILIRLIK ORANI	0.00220
SONUÇ:	Metin Anlaşılabilir

Metin Hakkında Genel Değerlendirme:

"Ormanda Sabah" parçası "Doğa ve Evren" temasının ilk okuma parçasıdır. Sönmez Modeli'ne göre yapılan çalışma sonucunda metin anlaşılır çıkmıştır. Doğa ve evren temasına ait, MEB Yeni Türkçe Programında belirtilen alt temalara bakıldığında bu parçanın, doğa olayları, doğadaki fiziksel değişiklikler ve Dünya, alt temalarıyla ilişkilidir. Metnin anlaşılabilir çıktığı belirtilmişti ancak, "Ormanda Sabah" isimli metnin altıncı sınıf öğrencileri tarafından zor anlaşılmaktadır. Bu durumun gerekçeleri sıralanacak olursa, söz konusu metinde gerçekleşen bir olay yoktur. Anlatılanlar güneşin doğuşu esnasında ormanda meydana gelen değişikliklerdir. Ağaçları saran dumanların dağılması, ilk ışıkların ormana süzülmesi, sessizlik, çevredeki su seslerinin anlatılması, özellikle büyük şehirlerde yaşayan öğrenciler için zihinde canlandırılması kolay olmayan gelişmelerdir. Yukarıdakine benzer cümlelerin metinde bol miktarda bulunmaktadır. Bolca sıfat kullanılan bu cümleler, içeriğindeki soyut ifade nedeniyle daha da zor anlaşılmakta ve öğrencilerin zihinlerinde eksik canlanabilmektedir.

Sonuç olarak, yukarıda anlatmaya çalışılan nedenlerden dolayı "Ormanda Sabah" parçasının amacına ulaşmamaktadır.

Metnin Öğrenci Çalışma Kitabındaki Yeri:

Anlam bilgisi olarak “eş, zıt, gerçek, mecaz, yan ve zıt anlam” konularını içine alan bir etkinlik hazırlanmıştır. Daha önceki konularda da bu anlamlardan bahsedilmişti. Bu bakımdan öğrenciler için iyi bir tekrar ve pekiştirme olmaktadır.

Dilbilgisi çalışması olarak kısaltmaların ele alındığı etkinliklere yer verilmiştir. Ayrıca “hal ekleri ve iyelik ekleri” konulu etkinlik çalışmasına yer verilmiştir.

Tablo 16 – “Süpermen İstanbul'a Düştü” Metninin Anlaşılabilirlik Çözümlemesi

PARÇA ADI:	Süpermen İstanbul'a Düştü
YAZAR ADI	Muzaffer İzgü
PARAGRAF SAYISI:	(Metin diyaloglardan oluşuyor)
CÜMLE SAYISI:	101
SÖZCÜK SAYISI	987
SÖZCÜK ORANI:	9
MECAZ vd.	1
GÜÇLÜK ORANI:	0.0010
ANLAŞILIRLIK ORANI	0.000001
SONUÇ:	Tam İletişim Sağlanır

Metin Hakkında Genel Değerlendirme:

Türkiye'deki çocuk edebiyatının önemli yazarlarından olan Muzaffer İzgü'nün yazdığı "Süpermen İstanbul'a Düştü" isimli metin, "tam iletişim sağlanır" sonucunu vermiştir. Öykünün sahip olduğu akıcı dil ve eğlenceli üslup verilen mesajın kolaylıkla algılanmasını sağlamaktadır. Öykünün kahramanı olarak Süpermen'in seçilmesi ise, öğrenciler tarafından bilinen ve sevilen bir kahraman olması nedeniyle doğru bir tercihtir.

Öykü, öğrencilerin çevre duyarlılığını artırmayı amaçlamaktadır. Bunu sağlamak içinde abartılı unsurlara yer vermiştir. Bir süper kahramanın yolunun İstanbul'a düşmesi ve sahip olduğu olağan üstü güçlerine rağmen çevre kirliliği nedeniyle zorluklar yaşaması verilmek istenen iletinin öğrenciler tarafından kolaylıkla algılanmasını sağlamıştır. Öyküdeki mizah unsuru da bu etkiyi güçlendirici niteliktedir. Olayların karşılıklı konuşma içinde anlatılıyor oluşu da öyküyü kolay okunur ve anlaşılır kılmaktadır.

Metnin doğa ve evren temasındaki çevrenin korunması, alt temasıyla uyum içindedir. Çevre sorunları ve çevrenin korunması, özellikle medyada son yıllarda

çıkan kuraklık, küresel ısınma ve çevre kirliliği ile ilgili haberler nedeniyle sıkça gündeme geldi. Kişisel gözlemlerimiz sayesinde, öğrencilerin çoğunun bu konuda ciddi bir duyarlılık geliştirdiği söylenebilir. Öykü, sıkça gündeme gelen ve öğrenciler tarafından da önemsenen bir konudan bahsetmesi nedeniyle de tema ile uyum içindedir.

Süpermen İstanbul'a Düştü isimli öykü bir yandan, çevre ile ilgili bir durum tespiti yaparken bu sorunlarla ilgili çözüm önerileri sunmamaktadır. Hatta İstanbul'da yaşayan yerli halk bu durumu o kadar kanıksamıştır ki Süpermen'in yaşadıklarını yadırgamazlar bile. Bu durumun da doğru bir yaklaşım olduğu düşünülmektedir. Bu sayede, ders sırasında öğrencilere serbest ve hazırlıklı konuşma yaptırma yazılı anlatımdan yararlanma olanağı sağlanmaktadır.

Metnin Öğrenci Çalışma Kitabındaki Yeri:

Metni anlamaya yönelik verilen etkinliklerde konuyu kavratırken çevreyle ilgili sorularla öğrenciyi bilinçli hale getirmek istenmiştir ve bu bakımdan başarılıdır. Anlam etkinliklerine sıkça yer verilerek metnin tahliliyle ilgili etkinliklerin çözümlenmesi istenmiş ve metin üzerinden hareketle kişi tahlili yapmaları istenmiş bu da müfredat açısından olumlu bir yaklaşımdır. Dilbilgisi çalışması olarak da isim tamlamalarına giriş yapılarak öğrencilerin konuyu sezmeleri amaçlanmıştır.

2.6- "Okuma Kültürü" Temasındaki Metinlere İlişkin Bulgular ve Yorumlar

Tablo 17 – “Prensi Olmayan Masal Kitabı” Metninin Anlaşılabilirlik Çözümlemesi

PARÇA ADI:	Prensi Olmayan Masal Kitabı
YAZAR ADI	Fatih Erdoğan
PARAGRAF SAYISI:	30
CÜMLE SAYISI:	176
SÖZCÜK SAYISI	1140
SÖZCÜK ORANI:	6
MECAZ vd.	1
GÜÇLÜK ORANI:	0.0009

ANLAŞILIRLIK ORANI	0.000008
SONUÇ:	Metin Açık ve Anlaşılır

Metin Hakkında Genel Değerlendirme:

Sönmez Modeli'ni kullanılarak metinle ilgili yapılan çalışma sonucunda açık ve anlaşılır olduğu tespit edildi. Öykü, ders kitabındaki diğer metinlerden farklı olarak iki katmanlı bir olay örgüsüne sahiptir. Birinci katmanda, Bora isimli öykü kahramanı olan çocuğun okuduğu masal kitabında anlatılanlar vardır. Kitapta, korsanlar tarafından kaçırılan prensesin kaçış öyküsü anlatılır. Öykünün ikinci katmanında ise, Bora'nın yaşamı anlatılır. Ancak, Bora okuduğu masalın etkisindedir ve bu nedenle gerçek hayatıyla masalda anlatılanları zaman zaman karıştırmaktadır. Öykünün bu iki katmanı başarıyla anlatması, Bora'nın hayal dünyası ile gerçekleri harmanlaması, daha çok doğrudan ve tek olayların anlatıldığı metinler okumaya alışkın öğrenciler için doğru bir tercih olduğu düşünülebilir.

Altıncı sınıfa giden öğrencilerin bilişsel gelişim düzeyleri incelenen bölümde, öğrencilerin bu türlü bir okuma düzeyine hazır oldukları tespiti yapılmıştır. Ancak, metnin, temanın alt temalarıyla ilişkisinin zayıf bulunduğunu belirtilmekte yarar var. Öykünün kahramanı olan Bora, okuma tutkusuna sahip bir çocuktur ve günlük yaşamında bu tutkusunun izlerini taşır. Ancak, metni okuyan öğrenciler, okuma kültürü, okuma sevgisi ya da kitaplarla ilgili doğrudan ya da dolaylı bir iletiye rastlayamazlar. Ancak, öykünün verdiği okuma hazzının öğrencilerdeki okuma alışkanlığını pekiştirmesi ihtimali bu açığı kapatabilir.

Metnin Öğrenci Çalışma Kitabındaki Yeri:

Metni anlamaya yönelik verilen etkinlikler gayet başarılıdır. Aynı zaman da kişi ve olay analizi yapılarak ele alınan etkinlikler hem masal türünü hem de bir olay yazısını en iyi şekilde öğrenciye kavratılmaktadır. Böylece öğrencinin hayal dünyası geliştirilerek onun bir hikâye yazması etkinlikte istenmektedir. Bu da Türkçe eğitimi müfredatının gerçekleşmesine neden olacaktır. Dilbilgisi çalışması olarak bir önceki metinde verilmek istenen isim tamlamaları konusu etkinlikle pekiştirilip yanına sıfat tamlamaları da ilave edilerek başarılı bir çalışma ortaya konmuştur.

Tablo 18 – “Özgün Bir Konu Aranıyor” Metninin Anlaşılabilirlik Çözümlemesi

PARÇA ADI:	Özgün Bir Konu Aranıyor
YAZAR ADI	Melsa Tekeli
PARAGRAF SAYISI:	11
CÜMLE SAYISI:	66
SÖZCÜK SAYISI	564
SÖZCÜK ORANI:	8
MECAZ vd.	1
GÜÇLÜK ORANI:	0.0017
ANLAŞILIRLIK ORANI	0.000002
SONUÇ:	Metin Açık ve Anlaşılır

Metin Hakkında Genel Değerlendirme:

Özgün Bir Konu Aranıyor, isimli öykü, Sönmez Modeli'ne göre açık ve anlaşılır çıkmıştır. Öyküde, kompozisyon yazmakta zorlanan bir öğrencinin düşünceleri içten bir dille anlatılmaktadır. Öğrencinin kompozisyon yazmakta zorlanmasının en önemli nedeni okuma alışkanlığına sahip olamamasıdır. Bu durum, ince bir ironi içinde öğrenciye itiraf ettirilmiştir.

Öyküde anlatılan öğrenci, ailesi tarafından desteklenen, sosyal ve maddi açıdan önemli eksikleri olmayan bir çocuktur. Kalemli, dergileri, kitapları, kâğıtları ve defterleri eksiksizdir. Ancak öğrenci sahip olduklarının içeriğiyle ilgilenmemekte, sırf arkadaşları da alıyor diye kitap, dergi ansiklopedi almaktadır. Onları okumamakta, yalnızca güzel ve düzenli olmalarını sağlamakta ve bunu yeterli görmektedir. Öykünün anlatımı öyküyü okuyan öğrencilerin, kahramanın neden yazamadığını hemen anlayabilmesini sağlayacak düzeydedir. Bu sayede, öğrenciler kitap okumanın yaratıcılık üzerindeki etkisini kolaylıkla kavrayabileceklerdir. Bu açıklamalar çerçevesinde öykü, okuma kültürü temasının, alt temalarından olan, okuma sevgisi, okuma alışkanlığı ve kitaplar başlıkları ile doğrudan ilişkilidir. Bu bakımdan metin müfredatla uyumludur.

Metnin Öğrenci Çalışma Kitabındaki Yeri:

Metni anlama çalışmaları kavratıcı etkinliklerle işlenmiştir. Öğrencilerin metinde anlatılan çocuk yerine konulmaları istenmiş onun düşüncelerine göre etkinlikleri tamamlamaları istenmiştir. Türkçe müfredatı özellikleri bakımından öğrenciye empati kurma ve problemlere çözüm bulmaları açısından bu etkinlik öğrenciyi aktif kılmaktadır. Ve amaçlanan hedefe ulaştırma bakımından başarılıdır. Yazma değerlendirme formu etkinlikle verilerek öğrencilerin oluşturduğu metni derecelendirmeleri istenmiştir. Dilbilgisi çalışması ise dinleme metni olan “Masal Adam” etkinliğinde yer verilmiştir. Burada da sözcük türleri etkinliklerine yer verilmiştir. Ancak verilen etkinlikler konuyu kavratıcı ve bütünleştirici nitelikte değildir. Dilbilgisi müfredatının tamamlanması gayesiyle hazırlanmış etkinlikler olduğu için istenilen düzeyde değildir.

II. 7. SINIF DERS KİTABI:

Abdulkadir ALTAN, Serhan ARHAN, Sema BAŞAR, Songül ÖZAYKUT, Gülderen ÖZTÜRKLER, Derya YILMAZ, Yavuz YÜKSEL tarafından; İlköğretim Türkçe 7 Ders Kitapları MEB Devlet Kitaplarında , Ankara’da 2007 yılında yayımlanmıştır. Bu kitap Milli Eğitim Bakanlığı, Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığının 19.04 2007 tarih ve 96 sayılı kararı ile ders kitabı olarak kabul edilmiştir.

1.Kitaptaki Metinler:

1. Tema: İletişim

Tatlı Dil (Şevket Rado)

Yolcu Konmaz Oteli (Cemil Miroğlu)

Bir İletişim Biçimi Olarak Karikatür (Hakkı Uslu)

2. Tema: Atatürkçülük

Atatürk (Rasim Köroğlu)

Atatürk ve Sanat (Haldun Taner)

Atatürk ve Türk Tiyatrosu (Lütfi Ay)

Türk Dili (-)

3. Tema: Kavramlar ve Çağrışımlar

Bilmece (Ünver Oral)

Hayata Açılan Kapılar (Oya Berk)

İyimserlik Kötümserlik (Şevket Rado)

4.Tema: Milli Kültür

Anadolu'nun Cirit Oyunları (Mehmet Önder)

Karada Yüzen Donanma (Yavuz Bahadıroğlu)

Bozkırın Tezenesi (Bayram Bilge Tokel)

5. Tema: Doğa ve Evren

Susayan Konya (Aysin Tektaş)

Deniz Hasreti (Ömer Bedrettin Uşaklı)

Son Kuşlar (Sait Faik Abasıyanık)

6. Tema: Toplum Hayatı

Komşusuzluk (Ali Çolak)

Mustafa Kemalın Kağnısı (Fazıl Hüsnü Dağlarca)

Anadolu'da Konukseverlik (Mehmet Önder)

2- YEDİNCİ SINIF DERS KİTABINA İLİŞKİN BULGULAR VE YORUMLAR

2.1- "İletişim" Temasındaki Metinlere İlişkin Bulgular ve Yorumlar

Tablo 19 – “Tatlı Dil” Metninin Anlaşılabilirlik Çözümlemesi

PARÇA ADI:	Tatlı Dil
YAZAR ADI	Şevket Rado
PARAGRAF SAYISI:	9
CÜMLE SAYISI:	66
SÖZCÜK SAYISI	734
SÖZCÜK ORANI:	11
MECAZ vd.	68
GÜÇLÜK ORANI:	0.0926
ANLAŞILIRLIK ORANI	0.008574
SONUÇ:	Metin Anlaşılabilir

Metin Hakkında Genel Değerlendirme:

Yedinci sınıf Türkçe ders kitabının ilk metni olan "Tatlı Dil" iletişim temasının da ilk metnidir. Okuma parçasına Sönmez Modeli'ni kullanılarak yapılan çalışma sonucunda metnin anlaşılabilir olduğunu tespit edildi.

Metin, insanlar arasındaki iletişimde tatlı dilli olmanın önemini kolayca anlaşılacak bir biçimde anlatmaktadır. Anlatımını, örneklerle süsleyerek zenginleştirmektedir. Metin bu başarılı anlatımına rağmen genellikle öğretici bir dile sahiptir. İnsanların karşısındaki diğer insanlarla iyi iletişim kurması gerektiği gerçeğini sıkça dile getirir. Bu da okuyanda, metnin nasihat verdiği düşüncesini doğurmaktadır. Çalışmanın önceki bölümlerinde, metinlerde bulunması gereken özellikler sıralanırken, doğrudan öğreticilikten mümkün olduğunca uzak durulması

gerektiği sonucuna ulaşılmıştı. Tatlı Dil isimli metin, bu yönden incelendiğinde bu ölçüye uymamaktadır.

Metnin bir diğer dikkat çekici özelliği de zaman zaman paragraflar arasındaki konu devamlılığının aksamasıdır. Metnin ilk beş paragrafında tatlı dilin öneminden, karşımızdakini kırmamaya çalışmaktan bahsedilirken, altıncı paragrafta, önce dil ile ilgili kimi kalıplaşmış sözlere değinilir, ardından da düşünceyi ayırıcı herhangi bir cümle kurulmadan birden bire, Erzincan'daki düğünlerde konuşmayan geline verilen "dilbağı" hediyesi geleneği anlatılmaya başlanır. Burada, gelinin konuşması için maddi bir hediye verilmesinden söz ediliyor oluşu, metnin geri kalanına bakılarak bir değerlendirme yapılıncı ciddi bir çelişki doğurmaktadır. Metnin sonraki paragraflarına bakıldığında da daha önceki paragrafta verilen düşünceler paralelinde anlatımlar görülmektedir. Ancak metnin genelindeki öğretici biçemi ve verilen konuyu dağıtan örnek bir kenara bırakıldığında, iletişim sorunlarının var olduğu dünyamızda, öğrencilere iletişimin önemini ve bu iletişim sırasında kullanılan dilin getirilerini anlatması yönünden "Tatlı Dil" isimli metin amacına ulaşmaktadır.

Metnin Öğrenci Çalışma Kitabındaki Yeri:

Öğrenci çalışma kitabında konu anlama etkinlikleriyle işlenmiştir. Bilinmeyen kelimeler bulmaca etkinliği şeklinde verilip öğrencinin ilgisi çekilmeye çalışılmıştır. Bu bakımdan etkinlik başarılıdır. Metinde kullanılan deyimler etkinlik halinde verilerek günlük hayatta kullanılan deyimlerin öğrenciler tarafından kavratılması sağlanmak istenmiştir. Ayrıca anlatma etkinliğine de yer verilerek öğrencilerin kendini ifade edebilmeleri amaçlanmıştır. Dilbilgisi çalışması olarak bağlaç olan ekler verilerek bu ekler etkinlik olarak işlenmiştir. Ayrıca “fiiller” konusuna giriş yapılarak “iş, oluş ve durum bildiren fiiller” kavratılmak istenmiştir. Bu konuda verilen etkinlikler yeterlidir.

Tablo 20 – “Yolcu Konmaz Oteli” Metninin Anlaşılrlık Çözümlemesi

PARÇA ADI:	Yolcu Konmaz Oteli
YAZAR ADI	Cemil Miroğlu
PARAGRAF SAYISI:	(Tiyatro Metni)

CÜMLE SAYISI:	211
SÖZCÜK SAYISI	917
SÖZCÜK ORANI:	4
MECAZ vd.	7
GÜÇLÜK ORANI:	0.0076
ANLAŞILIRLIK ORANI	0.000057
SONUÇ:	Tam iletişim sağlanır

Metin Hakkında Genel Değerlendirme:

İletişim temasının ikinci metni olan "Yolcu Konmaz Oteli" Sönmez Modeli'ne göre incelendiğinde "tam iletişim sağlanır" sonucunu vermiştir.

Yolcu Konmaz Oteli, birbirinin devamı olan dört sahneden oluşmaktadır. Bu devamlılık, metni okuyan öğrencilerin devamlılığı görmelerini sağlaması açısından önemlidir. Nitekim bu devamlılığın önemini ve yokluğunda oluşabilecek anlaşılma aksaklıklarına, altıncı sınıf ders kitabında yer alan, "Ah Şu Gençler" isimli parçada değinilmişti. İlköğretim ikinci kademe öğrencilerinde zaman zaman dinleme eksikliği bulunduğu gözlemlenmiştir. Bu gözlemlerden hareketle, öğrencilerin bu nedenden dolayı sıkça iletişim bozukluğu yaşadıkları söylenebilir. Yolcu Konmaz Oteli, bu iletişim eksikliğinin varlığını kolayca hissettirebilen bir yapıya sahiptir. Otelin sahibi olan kişi o kadar heyecanlıdır ki iş başvurusu yapmaya gelen Topaç'ı dinlemez bile ve onu beklediği prens sanar. Topaç ise bu duruma bir anlam veremez ama iyi niyeti yüzünden olayları değiştiremez ve ortaya gittikçe karmaşıklaşan ve komikleşen bir iletişimsizlik örneği çıkar. Metnin genelinde yer alan mizahi öğeler de bu durumu daha belirgin kılar.

Metin, kısa cümlelerden oluşması ve şahıs kadrosunun azlığı nedeniyle kalabalık sınıflarda bile canlandırılmaya uygundur. Metnin tartışmaya açık olan son bölümü üzerinde durulmakta yarar vardır. Bu son bölümde, Topaç'ın beklenen prens olmadığı, garsonluk için başvurduğu ortaya çıkar. Bu duruma üzülen otel sahibi, otelinin saygınlığının bozulacağından endişe eder ve bu yanlışlıktan kimseye bahsetmemesi karşılığında Topaç'ı önce öğle yemeğine götürür ve sonra da işe alır. Topaç da bu yapılanın karşılığında susma sözü verir. Metnin devamında ise Topaç

seyircilere dönerek, "Eee, çocuklar... Mademki bu sırrı siz de öğrendiniz, sizin de yolunuz Ankara'ya düşerse benim gibi doğruca buraya gelip kendinize bir ziyafet çekin" telkininde bulunur. Bu son bölümde parçanın mizahi bir şekilde bitirilmesi amaçlanmıştır. Ancak verilen düşünceye daha dikkatle baktığımızda hoş olmayan bazı unsurlar görünür. Örneğin, Topaç'ın susması karşılığında işe alınması ve otel sahibi tarafından yemek ısmarlanması, Topaç'ın da bu durumdan memnun kalması küçük de olsa bir çıkar/rüşvet ilişkisidir. Öğrencilerin bu durumu fark etmeleri kaçınılmazdır. Metnin devamında, Topaç'ın öğrencilere doğrudan seslenerek onlara da kendi yaptığını yapmalarını önermesi ise doğrudan şantaj yapmayı ve karşılığında bir şeyler almaya yönlendiren bir ifadedir. Bu tür iletilerin hiçbir çocuk metninde yer almaması gerekmektedir.

Metnin Öğrenci Çalışma Kitabındaki Yeri:

Çalışma kitabında ilk etkinlik olarak kelime çalışmasına yer verilmiştir. Metindeki olay ve kişi tahlilleri etkinlik olarak verilip öğrencinin metni kavraması sağlanmıştır. Dilbilgisi çalışması olarak “yazım kuralları”na değinilmiş ardından bir önceki metindeki “fiil” konusunun devamı şeklinde etkinlikler verilerek fiiller daha teferruatlı işlenerek öğrenciye bu konu kavratılmaya çalışılmıştır.

Dinleme metni olarak verilen “Bülbül ile Bağcı” metninin etkinliğinde ise; öğrencilerden resmi yorumlayarak bir olay yazmaları istenmiştir. Ardından verilen konuşma değerlendirme formu etkinlik olarak verilip öğrencilerin kendilerini değerlendirmeleri istenmiştir. Dilbilgisi çalışması olarak da önceki konuların devamı şeklinde yine fiil konusu işlenip “fiilde kip” konusu ele alınmıştır.

Tablo 21 – “Bir İletişim Biçimi Olarak Karikatür” Metninin Anlaşılabilirlik Çözümlemesi

PARÇA ADI:	Bir İletişim Biçimi Olarak Karikatür
YAZAR ADI	Hakkı Uslu
PARAGRAF SAYISI:	11
CÜMLE SAYISI:	28

SÖZCÜK SAYISI	476
SÖZCÜK ORANI:	17
MECAZ vd.	19
GÜÇLÜK ORANI:	0.0039
ANLAŞILIRLIK ORANI	0.00152
SONUÇ:	Metin Anlaşılabilir

Metin Hakkında Genel Değerlendirme:

"Bir İletişim Biçimi Olarak Karikatür" isimli okuma parçası Sönmez Modeli ile incelendiğinde metin anlaşılabilir çıkmıştır.

Metin öncelikle kavram tanımları yapmaktadır. Bu çerçevede ilk olarak "iletişim" kavramı üzerinde durulmuştur. İletişim kavramının tanımının yapıyor olması, "iletişim" temasının içinde gerekli bir unsurdur. Ancak bu tanım, temanın ilk metninde yapılsaydı daha doğru olurdu. Temanın son metnine gelindiğinde öğrencinin tanımla karşılaşması, kavramın pekiştirilmesini sağlayabileceğini düşündürse de temaya girişin daha sağlıklı olabilmesi için, bu parçanın ilk olarak verilmesinin daha doğru olacağı açıktır. Metnin geri kalanında, karikatür kavramı ve iletişim yaşamındaki işlevleri üzerinde durulmaktadır. Bu çerçevede, ilk çağlarda yaşayan insanların mağara duvarlarına karikatür çizimleri, evrensel açıdan karikatüre bakıldığında sözsüz iletişim sağlaması nedeniyle uluslar ve diller üstü bir sanat olması, Türkiyeli karikatürcülerin elde ettiği başarıların anlatılması karikatürün iletişimle olan ilişkisini başarıyla aktaran unsurlardır. Böylece metin, iletişim temasının alt temalarından olan, kültürel iletişim ve iletişim becerileri alt temalarıyla ilişki kurabilmektedir. Bu açıdan temaya uygunluk gösterir.

Metnin Öğrenci Çalışma Kitabındaki Yeri:

Çalışma kitabında anlatım biçimlerinden “öznellik-nesnellik” ele alınmış ve etkinlik şeklinde verilmiştir. Fakat bu etkinlik konunun kavratılması konusunda yeterli değildir. Bir diğer etkinlikte bazı işaret ve levhalar verilerek bunların ne anlama geldiği sorulmak istenmiştir. Günlük hayatta kullanma bakımından Türkçe müfredatıyla uyum içinde olduğundan başarılı bir etkinlik olmuştur. Dilbilgisi çalışması olarak yine önceki konunun devamı şeklinde olan fillerde kişi ve zaman

konusu ele alınarak çeşitli etkinliklerle verilmiştir. Bu bakımdan metinlerin birbirini tamamlayan konulara yer vermesi öğrenciler açısından için iyi bir pekiştirme.

2.2- "Atatürkçülük" Temasındaki Metinlere İlişkin Bulgular ve Yorumlar

Tablo 22 – “Atatürk ve Sanat” Metninin Anlaşılabilirlik Çözümlemesi

PARÇA ADI:	Atatürk ve Sanat
YAZAR ADI	Haldun Taner
PARAGRAF SAYISI:	7
CÜMLE SAYISI:	18
SÖZCÜK SAYISI	283
SÖZCÜK ORANI:	15
MECAZ vd.	19
GÜÇLÜK ORANI:	0.0671
ANLAŞILIRLIK ORANI	0.00450
SONUÇ:	Metin Anlaşılabilir

Metin Hakkında Genel Değerlendirme:

Atatürkçülük temasının ilk metni olan "Atatürk ve Sanat" isimli metin, Sönmez Modeli'ne göre anlaşılabilir bir metindir.

Altıncı sınıf Türkçe ders kitabında Atatürkçülük temasının içindeki metinler incelenirken, metinlerin Atatürk'ü anlatmada yetersiz kaldıkları belirtilmişti. O metinler, Atatürk'ün savaşçı kimliğini ön plana çıkartıyor, onun ilke ve inkılâplarını geri plana itiyorlardı. Atatürk'ün barışsever ve sanata önem veren yönlerini ise görmezden geliyorlardı. "Atatürk ve Sanat" isimli metnin altıncı sınıf ders kitabındaki metinlere göre belirtilen zaafllara sahip olmadığı söylenebilir. Metin, Atatürk'ün sanat ve sanatçıya verdiği önemi yansıtan özdeyişleriyle başlar. Sonrasında Atatürk'ün sanat sevgisinin Osmanlı yöneticileriyle kıyaslandığında gösterdiği farklar anlatılır. Ardından, Cumhuriyet devrinde yapılan ilk işlerden birisinin sanatçı yetiştirmek amacıyla yurt dışına öğrenci gönderilmesi, senfoni

orkestrası kurulması olduğu vurgulanır. Tüm bu gelişmeler anlatılırken, Atatürk'ün pusulasının Batı ülkeleri olduğu da özellikle belirtilir.

Atatürkçülük temasının ilk metni yukarıdaki çerçeve içinde incelenince olumlu niteliklere sahip görölmektedir.

Metnin Öğrenci Çalışma Kitabındaki Yeri:

Çalışma kitabında sanatla ilgili terimler bulmaca etkinliği şeklinde verilip hem öğrenciler eğlendirilmesi hem de bu terimlerin kavratılması amaçlanmıştır ve resimlerle bazı sanat dalları etkinlik olarak verilip öğrencilerin bilgi sahibi olması amaçlanmıştır. gerek bu metinde gerekse okuma parçası olan “Atatürk” adlı şiirde dilbilgisi çalışmaları yine fiiller konusuyla ilgili verilip konunun bir önceki konularla devamı sağlanmış olup konu yeterince kavratılmaya çalışılmıştır. Diğer bir okuma parçası olan “Milli Kültür”de metni kavratmaya yönelik soruların yanında milli kültürümüze ait öğeler görsel olarak verilip etkinlikle işlenmeye çalışılmıştır. Dilbilgisi çalışması olarak fiillere etkinlik olarak devam edilmiştir.

Tablo 23 – “Atatürk ve Türk Tiyatrosu” Metninin Anlaşılrlık Çözümlemesi

PARÇA ADI:	Atatürk ve Türk Tiyatrosu
YAZAR ADI	Lütfi Ay
PARAGRAF SAYISI:	10
CÜMLE SAYISI:	38
SÖZCÜK SAYISI	437
SÖZCÜK ORANI:	11
MECAZ vd.	21
GÜÇLÜK ORANI:	0.0480
ANLAŞILIRLIK ORANI	0.0023
SONUÇ:	Metin Anlaşılabilir

Metin Hakkında Genel Değerlendirme:

Sönmez Modeli'ne göre yaptığımız inceleme sonucunda anlaşılır çıkan "Atatürk ve Türk Tiyatrosu" isimli metin Atatürkçülük temasının ikinci parçasıdır.

Temanın ilk parçası, bir önceki bölümde incelenen Atatürk'ün sanata bakışını anlatan bir metindir. Bu çerçeveden bakılınca, temanın ikinci parçası ilkinin tamamlar nitelikte görülmektedir. Parçada, 1931 senesinde Atatürk'le Muhsin Ertuğrul arasında geçen olaylar anı şeklinde anlatılırken, Atatürk'ün tiyatroya verdiği önem de öğrencilere sezdirilmektedir. Okuma parçasında Atatürk'ün günlük yaşamından kesitler veriliyor olması da önemlidir. Çünkü genelde tarih kitaplarında ya da diğer okuma parçalarında anlatılan Atatürk, lider olan ve ulaşılması zor bir noktada duran bir Atatürk'tür. Ancak, bu metinde anlatılan Atatürk ise, tiyatroya giden, Muhsin Ertuğrul'la iddiaya giren, beğenen ya da eleştiren bir Atatürk'tür. Türkçe derslerindeki Atatürkçülük temasında anlatılan Atatürk'ün insani yönünün vurgulanması gerekmektedir.

Metnin Öğrenci Çalışma Kitabındaki Yeri:

Çalışma kitabında metinle ilgili anlama ve anlatma çalışmalarına etkinlik olarak yer verilmiştir. Konuyu kavratıcı soruların yanında tiyatro ile ilgili terimlere yer verilmiş ve bu terimler etkinlik çalışmasıyla uygulanmıştır. Dilbilgisi çalışması olarak yüklemlere getirilen ekler konu alınarak fiillerin devamı sağlanmış olmaktadır.

Tablo 24 – “Türk Dili” Metninin Anlaşılabilirlik Çözümlemesi

PARÇA ADI:	Türk Dili Yazar
YAZAR ADI	Belirtilmemiş
PARAGRAF SAYISI:	4
CÜMLE SAYISI:	42
SÖZCÜK SAYISI	567
SÖZCÜK ORANI:	13
MECAZ vd.	11
GÜÇLÜK ORANI:	0.0194
ANLAŞILIRLIK ORANI	0.000376
SONUÇ:	Metin açık ve anlaşılır

Metin Hakkında Genel Değerlendirme:

Açık ve anlaşılır bir metin olan "Türk Dili" isimli okuma parçası Atatürk ve Atatürkçülükle dolaylı bağlantısı olan bir konuyu ele almaktadır. Metinde, dil kavramı üzerinde durulduktan sonra bir ulusu oluşturan en önemli unsurlardan biri olduğu ve bu nedenle milli terbiyeyi ve milli eğitimi esas alan Atatürk'ün dile büyük önem verdiğiinden bahsedilir. "Türk Dili" parçasının geneline baktığımızda sakın bir anlatım tarzı yerine dayatmacı ve saldırgan bir anlatım tarzı görülmektedir. Metinlerde bulunması gereken özellikleri sıralanırken, öğrencilerin yaş grubuna göre onların kavrayabileceği düzeyde bir dil kullanılması gerektiği, doğruları nasihat eder gibi değil de dolaylı olarak onlara sezdirmemiz gerektiği, metinlerde dışlayıcı ya da reddedici unsurlara yer verilmemesi gerektiği vurgulanmıştır.

Atatürkçülük temasının üç metnine toplu olarak bir bakıldığında, altıncı sınıf Türkçe ders kitabındaki metinlere göre daha kapsayıcı metinlerin seçildiği düşünülmektedir. Atatürk'ün sivil yönünün ön plana çıkarılmış olması da bir diğer önemli unsurdur. Ancak, söz konusu üç metne toplu olarak baktığımızda yine yetersiz ve birbirini tamamlamayan metinlerin seçildiği söylenebilir. Metinleri okuyan öğrenciler, Atatürk'ün genel olarak sanata özel olarak da tiyatroya verdiği önemi görebilecek ek olarak da Atatürk'ün milliyetçilik ilkesi çerçevesinde Türk Dili'ne verdiği önemi anlatan bir metni okuyacaklardır. Atatürkçülük teması, Atatürk ilke ve inkılâplarını anlatmada yetersiz kalan metinlerden oluşmaktadır.

Metnin Öğrenci Çalışma Kitabındaki Yeri:

Çalışma kitabında anlamı bilinmeyen kelimelerle ilgili etkinlikten sonra metni kavratmaya yönelik etkinlik verilmiştir ve öğrencilerden parçanın ana ve yardımcı fikirlerini bulmaları istenmektedir. Dilbilgisi çalışması olarak noktama işaretlerinden “kesme işareti” etkinlik olarak verilerek bu işaretin kullanım yerleri sezdirilmeye çalışılmaktadır. Yine önceki konularda olduğu gibi fiiller çeşitli etkinliklerle kavratılmak istenmiştir. Böylece konu pekiştirilmiş olmaktadır.

2.3- "Kavramlar ve Çağrışımlar" Temasındaki Metinlere İlişkin Bulgular ve Yorumlar

Tablo 25 – “Bilmece” Metninin Anlaşılrlık Çözümlemesi

PARÇA ADI:	Bilmece
YAZAR ADI	Ünver Oral
PARAGRAF SAYISI:	(Tiyatro Metni)
CÜMLE SAYISI:	70
SÖZCÜK SAYISI	371
SÖZCÜK ORANI:	5
MECAZ vd.	7
GÜÇLÜK ORANI:	0.0188
ANLAŞILIRLIK ORANI	0.00035
SONUÇ:	Metin Açık ve Anlaşılır

Metin Hakkında Genel Değerlendirme:

Açık ve anlaşılır bir metin olan "Bilmece" ulusal kültürümüzde yeri olan iki unsuru bir araya getirir. Bunlardan birincisi, kökleri Osmanlı dönemine dayanan gölge tiyatrosu geleneği, diğeri de yine kökleri çok eski zamanlara dayanan bilmece geleneğidir. Bugün ilköğretim öğrencileri düzeyinde bu iki geleneksel kültürel değer de yeterli düzeyde bilinmediği söylenebilir. Bilmece isimli metne bakıldığında kökleri çok eskiye dayanan bu iki kültürel mirası öğrencilere tanıtmada yararlı olduğu düşünülmektedir. Metne bu çerçeveden bakıldığında Kavramlar ve Çağrışımlar temasının alt temaları olan, oyun ve eğlence ile önce, şimdi, sonra alt temaları ile ilişkili olduğu söylenebilir.

Metnin içeriğine bakıldığında gölge oyununun vazgeçilmezi olan Karagöz ve Hacivat'ı görünür. Bu ikili tiyatronun geleneğinde olduğu üzere birbirleriyle anlaşamazlar, Karagöz sürekli yanlış anlar ve Hacivat da sürekli onu düzeltir. Bilmece isimli parçada bu duruma ek olarak birbirlerine soru sorarlar ve kaybeden taraf kazanan tarafa çay ısmarlar. Okuma parçası belirtilen bu iki eğitsel unsurun dışında özel bir alt iletiye sahip değildir. Karagöz ve Hacivat parkta eğlenirler,

bilmece sorarlar ve parça biter. Bu durum, metindeki geleneksel unsurların ön planda tutulması için de gereklidir.

Metnin Öğrenci Çalışma Kitabındaki Yeri:

Çalışma kitabında bilinmeyen kelimeler etkinlik içerisinde verilir ve anlamları kavratılmaya çalışılmıştır. Daha sonra metnin kahramanları “Hacivat ve Karagöz” görsel olarak verilir ve metne göre kişi tahlili yapılmaları istenmiştir. Metinde geçen bilmece unsurları etkinlik dâhilinde verilir ve eğlendirirken öğrencilerin yorum kabiliyetlerini geliştirmek istenmiştir. Ezbere dayanmayan bu yöntem Türkçe öğretiminin hedefleri arasında olmasından dolayı başarılı bir etkinlik çalışmasıdır. Dilbilgisi çalışması olarak yazım yanlışlarını içine alan bir etkinlik çalışması verilmiştir. Daha sonraki etkinlikte ise “virgül”ün kullanım amaçları belirtilmeye çalışılmıştır. Son etkinlik olarak farklı bir parça verilerek önceki konuyla ilişkili olarak fiillerin yapısı belirtilmek istenmiştir.

Okuma parçası olarak verilen “Bakardım Güneş Avuçlarımda” adlı metnin etkinliklerinde anlam ve anlatımı güçlendirmek için bazı etkinliklere yer verilmiştir. Öğrenciyi aktif kılmak için iki şiir arasındaki benzer ve farklı olan yönlerin bulunması istenmiştir. Ve şiirlerle ilgili anlama sorularının öğrenciler tarafından hazırlanması istenmiştir. Bu da amaçlanan hedefler bakımından doğru bir etkinliktir. Dilbilgisi çalışması olarak yine fiiller konusuyla ilgili etkinliklere devam edildiği görülmüyor.

Tablo 26 – “Hayata Açılan Kapılar” Metninin Anlaşılabilirlik Çözümlemesi

PARÇA ADI:	Hayata Açılan Kapılar
YAZAR ADI	Oya Berk
PARAGRAF SAYISI:	10
CÜMLE SAYISI:	47
SÖZCÜK SAYISI	570
SÖZCÜK ORANI:	12
MECAZ vd.	15
GÜÇLÜK ORANI:	0.0263

ANLAŞILIRLIK ORANI	0.000691
SONUÇ:	Metin Açık ve Anlaşılır

Metin Hakkında Genel Değerlendirme:

Yapılan çalışma sonucunda "Hayata Açılan Kapılar" isimli metnin açık ve anlaşılır olduğunu tespit edilmiştir. Kavramlar ve Çağrışımlar temasının ikinci metni olan "Hayata Açılan Kapılar" temanın içindeki, estetik zevk; güzellik ve önce, şimdi, sonra alt temaları ile ilişkilidir.

Metinde anlatılanlar, somuttan soyuta doğru ilerleyen bir çizgide verilmiştir. Önce, bir nesne olarak kapıların yaşantımızdaki yeri anlatılmış, kapıların, eski dönemlerden beri izledikleri gelişim ve değişim özetlenmiş devamında, içinde kapı sözcüğü geçen kalıplaşmış sözlere ve onların anlamlarına değinilmiş son olarak da her insanın iç dünyasına açılan bir kapı bulunduğu ve bu kapıların kullanılmasının etkileri üzerinde durulur.

Metinde anlatılanların, somuttan soyuta doğru ilerlemesi kuşkusuz, eğitsel açıdan doğru bir tercihtir. Yedinci sınıfa giden öğrencilerin bilişsel gelişim süreçlerini ve metinlerde bulunması gereken özellikleri incelediğimiz bölümlerde bu yaş grubu içindeki öğrencilerin somut işlem döneminden soyut işlem dönemine geçmeye başladıklarını bu nedenle de metinlerin, somuttan soyuta gitmek koşuluyla soyut kavramlar içerebileceği belirtilmiştir.

Metin, yukarıdaki düşünceler ışığında olumlu bir niteliğe sahipken bir diğer yönden de zorlayıcı olarak nitelenebilir. Metnin temel olarak üç çizgide ilerlediği belirtilmişti Yazar her üç konuda da metnin içine oldukça yoğun bilgi sıkıştırmış. Bunun için öğrencilerin, metinde anlatılanların bir bölümünü gözden kaçırabildikleri söylenebilir. Bu durum ancak metnin birkaç kez okunup, özetlenmesi ile en aza indirilebilmektedir.

Metnin Öğrenci Çalışma Kitabındaki Yeri:

Çalışma kitabında anlama ve anlatım çalışmalarına yönelik etkinlikler verilmiştir. Önce bilinmeyen kelimeler ardından da metinde geçen deyimlerle ilgili etkinlikler verilmiştir. Daha sonra öğrencilerden hayal güçleri kullanılarak bir hikâye yazmaları istenmiştir. Dilbilgisi çalışması olarak noktalama işaretleriyle ilgili

etkinlikler verilerek bununla ilgili etkinliklerin yapılması amaçlanmıştır. Son olarak yine fiil konusunu içine alan etkinlikler göze çarpmaktadır.

Tablo 27 – “İyimserlik Kötümserlik” Metninin Anlaşılabilirlik Çözümlemesi

PARÇA ADI:	İyimserlik Kötümserlik
YAZAR ADI	Şevket Rado
PARAGRAF SAYISI:	11
CÜMLE SAYISI:	55
SÖZCÜK SAYISI	702
SÖZCÜK ORANI:	12
MECAZ vd.	23
GÜÇLÜK ORANI:	0.0327
ANLAŞILIRLIK ORANI	0.00106
SONUÇ:	Metin Anlaşılabilir

Metin Hakkında Genel Değerlendirme:

Kavramlar ve Çağrışımlar temasının son metni olan "İyimserlik Kötümserlik" isimli metin, Sönmez Modeli'ne göre anlaşılır çıkmıştır. Ancak metnin içine serpiştirilmiş çok sayıda Osmanlıca sözcüğün varlığı metni okuyan öğrencileri zorlayabilecek düzeydedir.

Metinlerde bulunması gereken özelliklerin incelendiği bölümde, metinlerin olabildiğince yalın bir dille yazılması gerektiği belirtilmişti. Bu çerçeveden metne bakıldığında, "muharrir, kabil (olmak), nikbin, bedbin, usul, noksan, vesvese, muharebe, tafsilat, mühim, saadet, ikramiye, harikulade, ehemmiyet, cemiyet ve sual" gibi günümüzde neredeyse hiç kullanılmayan sözcüklerin bolca yer aldığını görmekteyiz. Metin kitaba alınırken bu sözcüklerden birkaçı bırakılabilir ve geriye kalanı günümüz Türkçesine aktarılabilir.

Metnin içeriğine geçildiğinde ise, "zıtlıklar" alt teması ile ilişkili bir konuyu ele alındığı söylenebilir. Bu doğrultuda, kişilik gelişimi hızla devam eden öğrencilere birbirine zıt iki kişilik özelliği anlatılarak bunlardan iyimser kişilik özelliğine yakınlaşmaları sağlanmaya çalışılmaktadır. Bu çerçevede iyimserlikleri ve

kötümserlikleri ile ünlü insanların yaşamlarından örnekler sunulmakta ve öğrencilerden kıyaslama yapmaları istenmektedir. Metnin içeriğinin bir diğer özelliği de daha çok yetişkin insanlara yönelik yazılmış düşüncesi uyandırmasıdır. Bu durum da öğrencilerin metne olan ilgisini azaltan unsurlardan birisidir.

Metnin Öğrenci Çalışma Kitabındaki Yeri:

Metni anlamaya yönelik etkinlikler içinde öncelikle anlamı bilinmeyen kelimeler verilip ardından metne göre sorular yöneltilmiştir. Ayrıca metin dışı olarak iki paragraf verilip bu paragraflarla ilgili sorular yöneltilmiştir. Etkinlik olarak verilen bir şiir hakkında öğrencilerin düşüncelerine yönelik sorular sorularak bunların cevaplandırılması istenmiştir. Dilbilgisi çalışması olarak noktalama işaretlerinden “üç nokta”nın kullanıldığı yerlerle ilgili etkinlikler verilip öğrenciden konuyu kavramaları beklenmiştir. Daha sonra fiiller konusuna tekrar dönülüp yine fiillerle ilgili konuyu pekiştirici nitelikte etkinlikler verilmiştir.

2.4. "Milli Kültür" Temasındaki Metinlere İlişkin Bulgular ve Yorumlar

Tablo 28 – “Anadolu’nun Cirit Oyunları” Metninin Anlaşılabilirlik Çözümlemesi

PARÇA ADI:	Anadolu’nun Cirit Oyunları
YAZAR ADI	Mehmet Önder
PARAGRAF SAYISI:	9
CÜMLE SAYISI:	55
SÖZCÜK SAYISI	574
SÖZCÜK ORANI:	10
MECAZ vd.	9
GÜÇLÜK ORANI:	0.0156
ANLAŞILIRLIK ORANI	0.00024
SONUÇ:	Metin Açık ve Anlaşılır

Metin Hakkında Genel Değerlendirme:

Anadolu'nun Cirit Oyunları isimli metin, "Milli Kültür" temasının ilk metnidir ve Sönmez'in formülüyle yapılan inceleme sonucunda açık ve anlaşılır olduğu tespit edilmiştir. Metnin ilk paragrafında cirit oyununun geçmişi ve yaygınlığı kısaca anlatıldıktan sonra ikinci paragrafta oyunun ortaya çıkış öyküsü verilir. Bu öyküye göre savaşın eşiğine gelen iki kardeş obanın yaşlıları savaşı önlemek için böyle bir oyunu önermişler ve savaş yapmaktan kurtulmuşlardır. Metinde yer alan bu barış öyküsünün öğrenciler üzerinde olumlu bir etki yaratmaktadır.

Metinlerde bulunması gereken özelliklerin incelendiği bölümde, metinlerin şiddeti özendirmekten kaçınması gerektiği sonucuna ulaşılmıştı. Metne, elde edilen bu sonuç doğrultusunda bakıldığında bu paragrafın barışı teşvik edici bir unsur olduğunu söylenebilir. Bu nedenle, metin eğitsel açıdan, bu ilkeyle uygunluk içindedir. Metin bu olumlu niteliğe sahip olmasına rağmen kimi bölümlerinde bilinen önyargıları sıralamaktadır.

Sonuç olarak Anadolu'nun Cirit Oyunları isimli parçanın, yerel bir motifi ülke genelindeki öğrencilere tanıtması ve ulusal renklerin önemini vurgulaması açısından yararlıdır. Bu durum, metnin alt temalarından olan, "seyirlik oyunlar" ve "spor" başlıklarıyla da uyumludur.

Metnin Öğrenci Çalışma Kitabındaki Yeri:

Çalışma kitabında ilk etkinlik olarak zevkli bir bilmeceyle başlar kelime çalışması için öğrencilerin ilgisini çekecek niteliktedir ama bilmecenin çözülmesi çocuk açısından biraz zordur. Metni anlama ve kavratmaya yönelik etkinlikler verilmiştir. Bu etkinlikler yeteri kadar verilmiştir. Dilbilgisi çalışması olarak noktalama işaretlerinden “soru işareti” konusuna değinilmiş bunun kullanım yerleri kavratılmaya çalışılmıştır. Son olarak da “zarf” konusuna giriş yapılarak etkinlikler içinde verilmiştir. Öğrencinin dikkatini çekmek ve öğrenciye sezdirmek açısından başarılı bir etkinliktir.

Okuma parçası olarak verilen “Miras Keçe” adlı metnin etkinliklerinde ise; Türk kültürüne ait bazı kelimeler cümle içinde verilerek cümledeki anlamıyla hangi anlama geldiği öğrenciye sezdirilmek istenmiştir. Ezberciliğe dayanmayan bu etkinlik müfredata uygunluk içindedir. Ardından bazı deyimler verilerek cümle

içinde kullanılması istenmiştir. Metni anlamaya yönelik etkinlikler verilmiştir. Dilbilgisi çalışması olarak noktalama işaretlerinden “ünlem”in sadece alay ve küçümseme anlamındaki kullanımı etkinlik olarak verilmiştir. Daha sonra da “filde zaman” konusunu işleyen etkinlikler verilmiştir.

Tablo 29 – “Karada Yüzen Donanma” Metninin Anlaşılabilirlik Çözümlemesi

PARÇA ADI:	Karada Yüzen Donanma
YAZAR ADI	Yavuz Bahadıroğlu
PARAGRAF SAYISI:	26
CÜMLE SAYISI:	51
SÖZCÜK SAYISI	450
SÖZCÜK ORANI:	8
MECAZ vd.	7
GÜÇLÜK ORANI:	0.0155
ANLAŞILIRLIK ORANI	0.00024
SONUÇ:	Metin Açık ve Anlaşılır

Metin Hakkında Genel Değerlendirme:

"Karada Yüzen Donanma" isimli metin, Sönmez Modeli'ne göre incelendiğinde açık ve anlaşılır çıkmıştır. Milli kültür temasının alt temaları içinde "Türk büyükleri" isimli bir başlık mevcuttur. Bu metin, bir yandan İstanbul'u fetheden Fatih Sultan Mehmet'in yaşamından bir kesit sunmakta bir yandan fetih sürecine ilişkin ayrıntılara yer vermekte bir yandan da azmin gerekliliğine ilişkin cümleler barındırmaktadır. Bu açıdan bakınca metin, tema ile tutarlılık içindedir. Metnin son bölümü zorluklar karşısında pes etmemeyi önermesi nedeniyle kuşkusuz yararlı bir iletiye sahiptir. Ancak, "imkânsızlıklar karşısında pes etmeyenlerin tarihe şan verecekleri" önermesinin, yedinci sınıf öğrencileri üzerinde yılgınlık verici bir etki yaratabileceği düşünülebilir. Metinlerde bulunması gereken özellikleri incelenirken, metinlerde verilen örneklerin çocukların günlük yaşamlarıyla uyum sağlayıcı ve onların kendileriyle kolaylıkla özdeşlik kurabilecekleri örnekler içermesi gerektiği tespiti yapılmıştır. Metindeki örnekte İstanbul'u fetheden Osmanlı

padişahının "imkânsızlıklar karşısında vazgeçmeyen ve tarihe şan veren" örnek olarak sunulması kuşkusuz ki yapılan tespitle örtüşmemektedir.

Metnin Öğrenci Çalışma Kitabındaki Yeri:

İlk olarak kelime çalışması etkinlik olarak verilmiştir. Daha sonra deyimler harfleri karışık olarak verilip öğrenciden bu deyimleri düzeltmeleri istenmiş bu etkinlik sayesinde öğrencilerin ilgisi çekilerek sıkılmamaları hedeflenmiştir. Metni anlama ve anlatma çalışmaları etkinlikler halinde verilmiştir. Dilbilgisi çalışması olarak önce “kısa çizgi”nin kullanım yerleri kavratılmaya çalışılmıştır, verilen etkinlikler konuyu kavratacak çokluktur. Daha sonra da “fiilde kip” konusunun devamı şeklindeki etkinliklere yer verilmiştir.

Tablo 30 – “Bozkırın Tezenesi” Metninin Anlaşılabilirlik Çözümlemesi

PARÇA ADI:	Bozkırın Tezenesi
YAZAR ADI	Bayram Bilge Tokel
PARAGRAF SAYISI:	14
CÜMLE SAYISI:	30
SÖZCÜK SAYISI	472
SÖZCÜK ORANI:	15
MECAZ vd.	25
GÜÇLÜK ORANI:	0.0553
ANLAŞILIRLIK ORANI	0.00305
SONUÇ:	Metin Anlaşılabilir

Metin Hakkında Genel Değerlendirme:

"Bozkırın Tezenesi" Sönmez Modeli'ne göre incelendiğinde anlaşılabilir çıkmıştır. Metin, temanın alt temalarından olan "Türk müziği" alt teması içinde Türk Halk Müziği geleneği ve bu geleneğin başarılı temsilcisi Neşet Ertaş'ın yaşamını anlatmaktadır. Bu çerçevede, geleneksel müziğimizin gelişimi Orta Asya döneminden başlayarak ele alınmakta ve günümüze kadar getirilmektedir.

Metin incelendiğinde, öğrencilere müzik aletleri, ozanlık geleneği ve ozanlar hakkında oldukça yararlı bilgilerin verildiğini söylenebilir. İlköğretim öğrencileri içinde hâkim olan müzik kültürünün popüler müzik ve arabesk olduğunu söylenebilir. Bu hâkim kültürün yanında başka kültürel renklerin de var olduğunu vurgulayan bir metin yararlıdır. Ancak metinde yer alan, "... Neşet Ertaş'ı farklı değerlendirmek gerekiyor. Onun sanatı için, başta Muharrem Usta olmak üzere, Hacı Taşan, Çekiç Ali ve Orta Anadolu müzik geleneğinin diğer ustaları da dâhil olmak üzere hepsinin üst seviyede bir sentezi ve esrarlı bir bileşkesi denilebilir." (s.58) gibi ifadeler, kavramlara, kişilere ve bu müzik türüne uzak olan kimi öğrenciler için zorluk oluşturabilir.

Sonuç olarak, Milli Kültür temasına dâhil metinlerle ilgili genel bir değerlendirme yapıldığında, tema içeriğinde yer alan ilk metin, ulusal bir spor olan cirit üzerinedir; ikinci metin Fatih Sultan Mehmet üzerine, son metin ise ozanlık geleneği ve Neşet Ertaş üzerinedir. Bu üç farklı yaklaşımın yararlı bir yelpaze oluşturduğu düşünülebilir. Ancak, bu metinlere ek olarak, dünyada saygın bir ulus olarak anılmanın ön koşullarından birinin de bilim alanında yeniliklere imza atmaktan geçtiği düşünülebilir. Bu çerçevede, milli kültüre ait unsurlara yer verilen bir temada, bilim alanına ilişkin buluşlara imza atan bir Türk'ün de anılmasını gereklilik olarak görülmektedir. Yedinci sınıf Türkçe ders kitabında bulunan temalar içinde "Bilim ve Teknoloji" temasının yokluğu da bu düşüncüyü güçlendiren unsurlardan birisidir.

Metnin Öğrenci Çalışma Kitabındaki Yeri:

Çalışma kitabında kelime çalışmaları etkinlik olarak verilip anlamı bilinmeyen kelimelerin kavratılmasına çalışılmıştır. Ardından bazı deyimler verilip bu deyimlerin anlamlarını ve cümlede kullanılmaları istenmektedir. Daha sonra metni anlama ve anlatmaya yönelik etkinliklere yer verilip Neşet Ertaş'ın kişiliği ve hayatı hakkındaki özelliklerin metinden bulunmasına yönelik etkinlik verilmiştir. Dilbilgisi çalışması olarak yazım ve noktalama işaretlerine uygun olan cümlelerin bulunması istenmiş ardından "eğik çizgi"nin kullanım yeriyle ilgili etkinliğe yer verilmiştir. Bir önceki metinde değinilen "zarflar" ile ilgili etkinliklere değinerek zarf

konusu kavratılmaya çalışılmaktadır. Son olarak da “fiilde kip kayması” konusuyla ilgili etkinliklere yer verilmiştir.

2.5- "Doğa ve Evren" Temasındaki Metinlere İlişkin Bulgular ve Yorumlar

Tablo 31 – “Susayan Konya” Metninin Anlaşılabilirlik Çözümlemesi

PARÇA ADI:	Susayan Konya
YAZAR ADI	Aysin Tektaş
PARAGRAF SAYISI:	20
CÜMLE SAYISI:	75
SÖZCÜK SAYISI	876
SÖZCÜK ORANI:	11
MECAZ vd.	24
GÜÇLÜK ORANI:	0.0273
ANLAŞILIRLIK ORANI	0.000745
SONUÇ:	Metin Açık ve Anlaşılır

Metin Hakkında Genel Değerlendirme:

Açık ve anlaşılır bir metin olan Susayan Konya, güncel bir konu olan kuraklığa değinmesi nedeniyle öğrencilerin günlük yaşamlarıyla örtüşmektedir. Bu nedenle, öğrenciler üzerinde çevre duyarlılığını artırıcı bir özelliğe sahip olduğu söylenebilir. Bu açıdan değerlendirildiğinde "Doğa ve Evren" temasının alt temalarından olan "çevrenin korunması" alt teması ile de uyum içindedir.

Metinde, Türkiye'deki susuzluk ve kuraklık sorununun belirgin olarak gözlenebildiği Konya Kapalı Havzası'nın seçilip anlatılması, pek çok farklı örneği barındırdığı için, öğrencilere sorunu kolay algılama olanağı sunmaktadır. Anlatımın, rahat ve akıcı bir dille gezi yazısı biçiminde olması da amaca ulaşmayı kolaylaştıran bir diğer unsurdur.

Altıncı sınıf ders kitabında yer alan metinler incelenirken, öğrencilerde başta küresel ısınma olmak üzere, tüm çevre sorunlarıyla ilgili bir duyarlılık oluştuğu

belirtilmişti. Bu duyarlılığın oluşmasında yazılı ve görsel basının etkisi de vurgulanmıştı. Bu çerçevede yedinci sınıf ders kitabında da çevre sorunlarını merkeze oturtan bir metnin varlığı da yararlıdır. Ancak, Susayan Konya isimli metinde anlatılanların, öğrencilerin günlük yaşamlarında kolaylıkla algılayamayacağı örnekleri vurgulamaktadır. Parçayı okuyan öğrencilerin, üstlerinde sorumluluk hissetmedikleri ve çözüm önermekte zorlandıkları yönündedir.

Sonuç olarak, metnin yurdumuzdaki gelişmeleri objektif bir dille anlatması, durumun ciddiyetini bilimsel verilerle desteklemesi, öğretici ve dayatmacı bir biçime sahip olmaması gibi unsurlar nedeniyle eğitimsel açıdan doğru olduğunu düşünülmektedir. Bu sayede metni okuyan öğrencilerin çevreye olan ilgileri artacaktır, bu duyarlılık içersinde hareket etmeye çalışacaklardır ve çözüm üzerine düşüneceklerdir.

Metnin Öğrenci Çalışma Kitabındaki Yeri:

Bazı kelime ve kelime guruplarının anlamlarıyla ilgili etkinliklere yer verilmiştir. Ardından metni anlama ve anlatım çalışmalarına yer verilmiştir. Anlatım çeşitleriyle ilgili (tanık gösterme, örnekleme, sayısal verilerden yararlanma, benzetme) etkinliklere yer vererek öğrencilerden hangi anlatım çeşidi olduğunu bulmaları istenmiştir. Bir diğer etkinlikte de resimler verilerek yarım kalan hikâyeyi resimler doğrultusunda tamamlamaları istenmektedir. Dilbilgisi çalışması olarak filer konusuna devam edilerek “ek-fiil” konusu etkinliklerle kavratılmaya çalışılmaktadır. Verilen etkinlikler konuyu kavratıcı düzeydedir.

Ders kitabında temayla ilgili olarak “Deniz Hasreti” olarak verilen şiirin etkinliklerinde ise; kelime çalışmaları verilmiş ardından şiiri anlama ve anlatım çalışmalarına yer verilmiştir. Konuşma etkinliği olarak değerlendirme formu verilerek öğrencilerden kendilerini değerlendirmeleri istenmektedir. Yazma etkinliği olarak öğrencilerden verilen bilgiler ışığında kısa hikâye yazmaları istenmektedir. Dilbilgisi çalışması olarak yazım ve noktalama işaretleri bakımından uygun olan cümlelerin bulunmasının ardından yükleme getirilen ek-fiil ekleriyle ilgili etkinliklere yer verilmiştir.

Okuma parçası olarak verilen “Yeşil Gözlü Kardan Adam” isimli parçanın çalışma kitabında ise; metni anlama ve anlatım çalışmaları verilmektedir. Anlatım

etkinliği olarak “öznel ve nesnel anlatım” etkinlik olarak verilmiştir. Yazma etkinliği olarak verilen bir metinden hareketle öğrencilerden yeni bir metin yazmaları istenmektedir. Dilbilgisi çalışması olarak önce “yay ayracı” konusuyla ilgili yeteri kadar etkinlik verildikten sonra fiilde kiplerle ilgili olarak konuyu pekiştirici nitelikte etkinliklere yer verilmiştir.

Tablo 32 – “Son Kuşlar” Metninin Anlaşılrlık Çözümlemesi

PARÇA ADI:	Son Kuşlar
YAZAR ADI	Sait Faik Abasıyanık
PARAGRAF SAYISI:	21
CÜMLE SAYISI:	88
SÖZCÜK SAYISI	715
SÖZCÜK ORANI:	8
MECAZ vd.	27
GÜÇLÜK ORANI:	0.0377
ANLAŞILIRLIK ORANI	0.00142
SONUÇ:	Metin Anlaşılabilir

Metin Hakkında Genel Değerlendirme:

Türk Edebiyatı'nın önemli öykücülerinden Sait Faik Abasıyanık'ın Son Kuşlar isimli öyküsünü Veysel Sönmez'in formülüne göre incelendiğinde metnin anlaşılabilir olduğu sonucuna ulaşıldı.

Sait Faik'in çok bilinen bu öyküsü hemen her eğitim öğretim yılında yedinci ya da sekizinci sınıf Türkçe ders kitaplarında yer almaktadır. Öykü, yazar/anlatıcının doğaya verdiği önemi göstermesi ve küçük ayrıntıların betimlenmesi gibi nedenlerle içinde birçok olumlu iletiyi barındırmaktadır. Öyküde, doğanın diğer unsurlarıyla barış içinde yaşamayan ve onlara zarar veren insanların yaptıkları ve anlatıcının bundan duyduğu rahatsızlık anlatılmaktadır. Kuşların avlanması sonucu şehri terk etmeleri, çimlerin kontrolsüzce yok edilmesi anlatıcıcıyı son derece üzmektedir. Öyküye bu çerçeveden bakınca, temanın bir önceki düzyazı metni olan "Susayan Konya" isimli metinle uyum içinde olduğunu ve birbirini tamamladığı söylenebilir.

İlköğretim ikinci kademe öğrencilerinin çoğunun çevrelerindeki hayvanlara zarar veren kimseler olduğunu ve öğrencilerin bu durumdan rahatsızlık duyduğu söylenebilir. Bu açıdan öykü, öğrencilerin yaşamlarıyla paralellik taşıyan unsurlara sahiptir.

Son Kuşlar isimli öykü, Doğa ve Evren temasının, canlılar, çevrenin korunması ve Dünya alt temalarıyla uyum içindedir. Son Kuşlar öyküsünde bulunan ve eğitsel açıdan sorun oluşturabilecek bir durumu da burada vurgulamakta yarar görülmektedir. Sait Faik öyküsünü yazarken yaşamını geçirdiği Burgaz Ada'da yaşayan insanları anlatır. Bu insanlardan olan Konstantin, aslında sakin, sessiz, çevresinde sevilen bir kimse olmasına rağmen, bahar aylarında kuşları avlayan bir canavara dönüşmektedir. İsminden yola çıkarak Konstantin'in adalı bir Rum olduğu sonucuna ulaşabiliriz. Öyküde çevreye zarar veren diğer kişi de deri tüccarı olduğu söylenen Hollandalıdır. Hollandalı tüccar, evini yapan mühendis Ahmet Bey aracılığıyla evinin bahçesi için yol kenarındaki çimleri söktürmektedir. Öyküde çevreye zarar veren bu iki kahramanın ortak yönleri ise Türk olmamalarıdır. Sait Faik'in öyküyü yazarken böyle bir ayrıntıyı düşünmediği fakat onun öyküsünü bir ders kitabında, diğer öykülerinden ayrı bir parça olarak ele alındığında ortaya çevreye zarar veren iki yabancınn anlatıldığı bir öykü çıkmaktadır. Bu durum, ders kitabındaki diğer önyargılı cümlelerle beraber düşünülünce öğrencilerin zihninde diğer uluslardan olan insanlarla ilgili olumsuz bir kanı doğmasına neden olabilir.

Metnin Öğrenci Çalışma Kitabındaki Yeri:

Çalışma kitabında kelime çalışmaları bilmece etkinliği şeklinde verilip öğrencilerin ilgisinin çekilmesi amaçlanmıştır. Ardından metinde geçen deyimler etkinlik içinde verilip bu deyimlerin anlamı ve kullanıldığı yerler öğrenciye kavratılmaya çalışılmıştır. Anlama ve anlatım çalışması olarak etkinlikler verilip metnin ana fikri öğrenciye sezdirilmeye çalışılmıştır. Yazma çalışması olarak “Serçe Kuşu” adlı bir şiir verilerek bu şiire göre öğrencilerden bir hikâye yazmaları istenmiştir. Dilbilgisi çalışması olarak “köşeli ayraç” konusuna değinilip bu işaretin kullanım alanları etkinlik olarak öğrenciye sezdirilmeye çalışılmıştır. Son olarak önceki konunun devamı şeklinde “ek-fil” konusu tekrar işlenip bu konudan hareketle öğrencilerin bir fıkra yazmaları etkinlik olarak istenmiştir.

2.6- "Toplum Hayatı" Temasındaki Metinlere İlişkin Bulgular ve Yorumlar

Tablo 33 – “Komşusuzluk” Metninin Anlaşılabilirlik Çözümlemesi

PARÇA ADI:	Komşusuzluk
YAZAR ADI	Ali Çolak
PARAGRAF SAYISI:	11
CÜMLE SAYISI:	81
SÖZCÜK SAYISI	668
SÖZCÜK ORANI:	8
MECAZ vd.	5
GÜÇLÜK ORANI:	0.0074
ANLAŞILIRLIK ORANI	0.000054
SONUÇ:	Tam iletişim sağlanır

Metin Hakkında Genel Değerlendirme:

Yapılan çalışma sonucunda "Komşusuzluk" isimli metin ile "tam iletişim sağlanır" sonucuna ulaşıldı. Parçada kent yaşamının getirdiği iletişimsizlik sonucunda insanların komşularıyla yaşadıkları yabancılaşma anlatılmaktadır. Yazar, geçmiş yıllardaki ilişkilerden örnekler vererek bu durum karşısındaki memnuniyetsizliğini dile getirmektedir.

Metinde anlatılanların özellikle büyük şehirlerde yaşayan insanlar için gerçek ifadeler olduğu düşünülebilir. Yalnızlık ve yabancılaşma çekirdek aile modeline uygun yaşayan kentli insanların sorunlarından birisidir ve bu koşullar altında doğan çocuklar da bu iletişimsizlik ortamında doğup büyümektedirler. Bu yaş grubunda olan şehirli ilköğretim öğrencilerinin de benzer bir iletişimsizlik içinde olduğu varsayılabilir. Ancak büyük şehirlerde yaşamayan ve hâlâ komşuluk ilişkilerini yoğun olarak sürdüren çevrelerde yaşayan öğrencilerse bu metinde anlatılanları yaşamlarıyla örtüştüremeyeceklerdir.

MEB Yeni Türkçe programı'nda verilen Toplum Hayatı temasının alt temaları listesinde şu başlıklar görünür: "Medeniyet, Birey ve toplum, Yardımlaşma, Komşuluk ilişkileri, Küreselleşme, Dayanışma, Dostluk, Konukseverlik" (Kılıç;2005;58) Komşusuzluk isimli metin bu alt temalardan yalnızca komşuluk ilişkileri, başlığıyla ilgilidir ve temanın içeriğini tam olarak yansıtmamaktadır.

Metnin Öğrenci Çalışma Kitabındaki Yeri:

Çalışma kitabında anlamı bilinmeyen kelime ve kelime guruplarına yönelik etkinlik çalışması verilmiştir. Anlama etkinliği olarak metni kavratıcı etkinlikler verilip öğrencilerden sorulara cevap verilmesi istenmiştir. Yazma etkinliği olarak sırası karışık olarak verilen cümlelerin bir sıraya konularak anlamlı hikâye oluşturulması istenmiştir. Dilbilgisi çalışması olarak “kesme işareti”nin kullanıldığı yerler öğrenciye kavratılmaya çalışılmıştır. Son olarak fiil konusu tekrar verilip “birleşik zamanlı fiil” konusu etkinlik olarak işlenmeye çalışılmıştır.

Okuma parçası olarak verilen “Emine Teyze’nin Çilek Reçeli” adlı metinde ise; kelime çalışmalarının ardından metni anlama ve kavramaya yönelik anlama çalışmaları etkinlik olarak verilmiştir. Yazma çalışması olarak bir hikâyenin serim ve düğüm bölümlerinin öğrenciler tarafından yazılmaları istenerek hikâyeyi oluşturan unsurlar kavratılmaya çalışılmıştır. Yine bir resim verilerek bu resimle ilgili öğrencilerden hikâye yazmaları istenmektedir. Dilbilgisi çalışması olarak birleşik zamanlı fiillerin ekleri işlenerek fiillerin anlamlarındaki değişimler öğrenciye sezdirilmek istenmiştir.

“Mustafa Kemal’in Kağnısı” adlı şiirin çalışma kitabında ise; kelime çalışmaları etkinlik olarak verilip ardından şiiri anlama ve anlatmaya yönelik sorular etkinlik olarak işlenmiştir. Okuma etkinliği olarak verilen değerlendirme formu ile öğrencilerden okuduklarını güzel okuma uygunluğu açısından değerlendirmeleri istenmiştir. Yazma etkinliği olarak “İmece” adlı şiir verilerek bu şiirdeki duygu ve düşüncüyü geliştirerek farklı türde bir metin yazmaları istenmiştir. Dilbilgisi çalışması olarak yükleme gelen ek fiillerin cümleye kattıkları anlamı içeren bir etkinlik çalışması verilmiştir.

Tablo 34 – “Anadolu'da Konukseverlik” Metninin Anlaşılrlık Çözümlemesi

PARÇA ADI:	Anadolu'da Konukseverlik
YAZAR ADI	Mehmet Önder
PARAGRAF SAYISI:	10
CÜMLE SAYISI:	52
SÖZCÜK SAYISI	542
SÖZCÜK ORANI:	10
MECAZ vd.	8
GÜÇLÜK ORANI:	0.0147
ANLAŞILIRLIK ORANI	0.00021
SONUÇ:	Metin Açık ve Anlaşılır

Metin Hakkında Genel Değerlendirme:

Açık ve anlaşılır olduğunu tespit edilen Anadolu'da Konukseverlik isimli metin, gittikçe kaybolan bir diğer kültürel değerimiz olan "misafirperverlik" üzerinde durmaktadır. Metinde, Anadolu kültürünün önemli unsurlarından olan konukseverliğin tarihsel geçmişi örneklerle anlatılır. Köy ve kasabalarda bulunan "köy misafirhaneleri" ahilik kültürünün barındırdığı misafir etme geleneği ve Anadolu insanının en sıkıntılı zamanlarında bile misafire verdiği önem metinde anlatılmaktadır. Bu geleneğin olumlu olduğu ve önemli bir birleştirici unsur olduğu da belirtilir. Metne, bu tespitler ışığında bakıldığında içeriğinde, yukarıda özetlenen, eğitsel anlamda birçok olumlu unsur barındırdığı söylenebilir.

Metnin eksik kaldığı yönlerden biri, konukseverliğin günümüzdeki durumudur. Bu eksiklik, metnin öğrencilerin günlük yaşamlarıyla da uyum göstermesi gerektiği, ilkesiyle çelişmektedir ve metnin hedeflenen amaçlara uygunluğunu zayıflatmaktadır.

Metnin Öğrenci Çalışma Kitabındaki Yeri:

Çalışma kitabında anlatım tarzı olan öznel anlatımla ilgili cümlelerin öğrenciler tarafından bulunmaları istenmiştir. Ardından kelime ve kelime gurubu çalışmaları üzerine fazlaca durulup bu konuyla ilgili çeşitli etkinlikler verilmiştir.

Yazma etkinliği olarak öğrencilerin misafirlikte başından geçen bir olayı yazmaları istenmiştir. Dilbilgisi çalışması olarak bir parça verilip boş bırakılan yerlere hangi noktalama işaretinin gelmesi gerektiğini öğrencinin bulması istenmiştir. Bütün noktalama işaretlerini kapsadığı için genel tekrar niteliğinde bir etkinlik olmuştur. Son olarak fiillere gelen kip eklerinin anlam ve şekil olarak işlendiğı bir etkinliğe yer verilmiştir.

Sönmez Modeli kullanılarak ilköğretim altıncı ve yedinci sınıf Türkçe ders kitaplarındaki metinlerin anlaşılabilirlik düzeylerine ilişkin elde edilen bulgular aşağıda tablolar halinde verilmiştir:

Tablo 35 - 6.Sınıf Ders Kitabındaki Anlaşılabilirlik Oranı

Anlaşılabilirlik Oranı (Sönmez Modeli)	Koza yayınları	Anlaşılabilirlik Oranı	Sonuç
1.00-.99 Metin Tümüyle Anlamsız .98-.26 Metin Anlamsız .25-.16 Metin Bulanık .15-.09 Metin Zor Anlaşılır .08-0.04 Metin Yardım Alınarak Anlaşılabilir .03-.001 Metin Anlaşılabilir .00099-.0001 Metin Açık ve Anlaşılır 000001-0 Tam İletişim Sağlanır.	Metin 1	0.00070	Metin açık ve anlaşılır
	Metin 2	0.000002	Metin açık ve anlaşılır
	Metin 3	0.0216	Metin anlaşılabilir
	Metin 4	0.268	Metin anlaşılabilir
	Metin 5	0.000151	Metin açık ve anlaşılır
	Metin 6	0.000144	Metin açık ve anlaşılır
	Metin 7	0.00037	Metin açık ve anlaşılır
	Metin 8	0.0852	Metin yardım alınarak anlaşılabilir
	Metin 9	0.000019	Metin açık ve anlaşılır
	Metin 10	0.001681	Metin anlaşılabilir
	Metin 11	0.00220	Metin anlaşılabilir
	Metin 12	0.000001	Tam iletişim sağlanır
	Metin 13	0.000008	Metin açık ve anlaşılır
	Metin 14	0.000002	Metin açık ve anlaşılır

Tablo 36 – 7. Sınıf Ders Kitabındaki Anlaşılabilirlik Oranı

Anlaşılabilirlik Oranı (Sönmez Modeli)	MEB yayınları	Anlaşılabilirlik Oranı	Sonuç
1.00-.99 Metin Tümüyle Anlamsız .98-.26 Metin Anlamsız .25-.16 Metin Bulanık .15-.09 Metin Zor Anlaşılır .08-.04 Metin Yardım Alınarak Anlaşılabilir .03-.001 Metin Anlaşılabilir .00099-.0001 Metin Açık ve Anlaşılır 000001-0 Tam İletişim Sağlanır.	Metin 1	0.008574	Metin anlaşılabilir
	Metin 2	0.000057	Tam iletişim sağlanır
	Metin 3	0.00152	Metin anlaşılabilir
	Metin 4	0.00450	Metin anlaşılabilir
	Metin 5	0.0023	Metin anlaşılabilir
	Metin 6	0.000376	Metin açık ve anlaşılır
	Metin 7	0.00035	Metin açık ve anlaşılır
	Metin 8	0.000691	Metin açık ve anlaşılır
	Metin 9	0.00106	Metin anlaşılabilir
	Metin 10	0.00024	Metin açık ve anlaşılır
	Metin 11	0.00024	Metin açık ve anlaşılır
	Metin 12	0.00305	Metin anlaşılabilir
	Metin 13	0.000745	Metin açık ve anlaşılır
	Metin 14	0.00142	Metin anlaşılabilir
	Metin 15	0.000054	Tam iletişim sağlanır
	Metin 16	0.00021	Metin açık ve anlaşılır

III- Altıncı Sınıf Ders Kitabına İlişkin Görüşlerle İlgili Sonuç ve Tartışmalar:

Türkçe ders kitaplarından altıncı sınıf kitabında altı tane tema vardır. Bunlar: Sevgi; Atatürk; Bilim ve Teknoloji; Kişisel Gelişim; Doğa ve Evren; Okuma Kültürü temalarıdır. Bu altı tema içerisinde toplam, on sekiz okuma parçası yer almaktadır. Bu on sekiz parçanın on dört tanesi düz yazı şeklinde geriye kalanları ise nesir biçimindedir.

Altıncı sınıf Türkçe ders kitabında incelenen düz yazı metnlerinin türlere göre dağılımı ise şöyledir: Öykü, Anı / Deneme, Biyografi, Makale, Tiyatro, Bilimkurgu öyküsü, Mektup, Gezi Yazısı, Şiir, Hikâye, gibi türler göze çarpmaktadır. Müfredat olarak 6. sınıf ders kitaplarında olması gereken bütün türlerin olmasına rağmen türlerin dağılımında gereken özen gösterilmemiş Öykü türüne çok yer verilirken diğer türlere az yer verilmiştir.

Metinleri Veysel Sönmez'in ortaya attığı Sönmez Modeli'ne göre incelendiğinde ortaya çıkan sonuçlar ise şöyledir: Altıncı sınıf Türkçe ders kitabında yer alan metinlerden, bir tanesinde sonuç "metin yardım alınarak anlaşılabilir"; dört tanesinde sonuç, "metin anlaşılabilir"; sekiz tanesinde sonuç "metin açık ve anlaşılır"; bir tanesinde ise sonuç "tam iletişim sağlanır" olarak çıkmıştır. Söz konusu metinler ders kitabında yer almaktadır ve öğretmenlerin kontrolünde ve desteğinde çalışma kitaplarıyla beraber değerlendirilecektir. Bu durumda, metinlerin anlaşılabilir ya da açık ve anlaşılır çıkmaları Türkçe dersinin amaçlarına ulaşmada yeterli olabileceklerinin göstergesidir. Söz konusu metinlerin çoğunluğu yardım alınarak anlaşılabilir olsaydı, derslerde öğrencilerin metni anlayabilmeleri için ciddi bir zaman harcanması gerekecek ve diğer kazanımlara vakit kalmayabilecekti. Ya da metinlerin çoğunluğu tam iletişim sağlanır düzeyinde olsaydı, bu da öğrencilerin düşünmemelerine neden olabilecek ve kayıtsızlık sonucu doğurabilecekti. Bu veriler ışığında 6. sınıf Türkçe ders kitaplarındaki metinlerin anlaşılabilirlik düzeyi bakımından yeterli olduğu sonucuna varılabilir.

Altıncı sınıf Türkçe ders kitaplarındaki metinleri sahip oldukları iletiler yönünden incelendiğinde ise şu sonuçlara varılır: Sevgi temasının ilk metni olan "Eskici" öyküsü, yurt ve dil sevgisini pekiştirici bir öyküdür. Sevgi Paylaştıkça Çoğalır, metni ise toplumsal dayanışmayı ve insan sevgisini anlatan bir içeriğe

sahiptir. Metni incelerken, içeriğinin bir bölüm öğrencinin yaşam deneyimleriyle örtüşmeyebileceği vurgulanmıştı. Bu olumsuz unsura rağmen, metin sevgi temasının içinde sahip olduğu olumlu iletilerle Türkçe dersi aracılığıyla verilmek istenen kazanımların önünü açar niteliktedir.

Atatürk temasındaki metinleri genel olarak yetersiz bulunduğu metinlerin incelendiği bölümde belirtilmişti. Bu metinler, Atatürk'ün çok yönlü kişiliğine vurgu yapmaktan uzak parçalardır. İlk metin olan "Atatürk" isimli okuma parçası, Atatürk'ün çocukluk ve gençliğine odaklanmakta, onun, Cumhuriyet dönemindeki öncü kimliğine değinmemektedir. Atatürk'ün Kişiliği ve Özellikleri isimli metin ise, Atatürk'ün savaşçı kimliğine vurgu yapmakta, onun barışçı yönünü ise vurgulamamaktadır. Kadın Ulusun Temelidir isimli okuma parçası ise, Türkiye demokrasisindeki önemli bir adım olan kadına seçme ve seçilme hakkının verilmesini anlatmaktadır. Ancak bu anlatımına öyle bir noktadan bakmaktadır ki, Atatürk bu hakkı kadınlara, Kurtuluş Savaşı'nda öldükleri için vermiş ya da ziyaret etmek için gittiği okuldaki kız öğrencilerden askere gitmeleri karşılığında onlara bu hakkı vermiştir gibi bir anlam çıkmaktadır. Bu yaklaşımın yetersiz olduğu ve demokrasi bilincini geliştirmekten uzak olduğu düşünülmektedir.

Atalay Yörükoğlu'nun anne babalara mektup şeklinde kaleme aldığı metin ise öğrencilerin kişisel farkındalıklarını artırma amacını yerine getirmektedir. Metni okuyan öğrenciler metinde anlatılanlarla kolayca özdeşim kurabilmekte ve aynı sorunları yaşayan arkadaşlarıyla aynı noktada buluşabilmektedirler.

Ah Şu Gençler ise Pulsuz Dilekçe metnini tamamlayıcı bir özelliğe sahiptir. İlk metinde, bir çocuğun bakış açısından iletilenler, bu kez anne babaların bakış açılan da göz önünde bulundurularak ama yine çocukların dünyasından iletilmektedir. Belirtilen özellikleri nedeniyle Kişisel Gelişim temasının her iki metni de birçok olumlu unsuru barındırmaktadır.

Doğa ve Evren teması ise doğa sevgisini aşlamaya yönelik bir metin olan "Ormanda Sabah" ile başlamaktadır. Metin incelenirken, metinde yer alan uzun ve bol sıfatlı cümleler metnin anlaşılmasını güçleştirmektedir. Bu duruma metinde bir olay değil de yalnızca güneşin doğuşunun ormanda yarattığı değişiklikler anlatıldığı bilgisini de ekleyince metnin amacına ulaşmadığı söylenebilir.

Süpermen İstanbul'a Düştü ise, daha çok çevre kirliliğini merkeze alan bir öyküdür. Sahip olduğu açık ve akıcı dil Muzaffer İzgü'nün mizah anlayışıyla birleşince ortaya öğrencilerin keyifle okuduğu ve amacına ulaşan bir öykü çıkmıştır.

Okuma Kültürü temasının her iki öyküsü de okuma alışkanlığını teşvik eder niteliktedir. Prensi Olmayan Masal Kitabı öyküsünün kahramanı olan çocuk okuma tutkusuna sahiptir ve her fırsatta okumaktadır. Bu sayede olumlu özellikler geliştirebilmiş bir çocuktur. Özgün Bir Konu Aranıyor isimli öykünün kahramanı olan çocuk ise tam tersi bir kişiliğe sahiptir. Her türlü olanağa sahip olmasına rağmen elindeki kaynakları okumamakta ve böylece ödevini bir türlü yapamamaktadır.

6. sınıf ders kitabına dilbilgisi açısından baktığımız zaman yer alan konular şu şekilde sıralanabilir: sözcük türleri (isim, sıfat, zamir, edat, bağlaç, ünlem), kök-ek bilgisi(yapım eki, çekim eki, basit, birleşik, türemiş kelimeler, hâl ekleri, iyelik ekleri), anlam bilgisi olarak neden-sonuç ve amaç-sonuç cümleleri verilmiştir. Buradan da görebileceğimiz gibi müfredatın asıl önemli olan kısmı olan anlam bilgisine yeterince yer verilmemiştir. Klasik dilbilgisi anlayışından öteye gidememiştir. Ders kitaplarındaki dil bilgisi konuları geleneksel dil bilgisi anlayışı ile yazılmıştır. “Geleneksel öğretimin temelinde de ezbercilik yatmaktadır... oysa dilbilgisi öğretiminde amaç, dilin kurallarını ezberleterek öğretmek değil, tersine bu kurallar aracılığıyla dili, dilin işleyişini betimlemek, öğrencilere sözce üretme olanaklarını harekete geçirmektir.” (Çotuksöken, 1991:39) Başarılı bir dil bilgisi öğretiminin gerçekleştirilebilmesi için de ders kitapları modern dil bilgisi anlayışı ile yazılmalıdır. İşlenen konular basitten karmaşığa, bilinenden bilinmeyene doğru yapılmalıdır. Ancak 6. sınıf ders kitabında dilbilgisi konuları verilirken bu göz ardı edilerek konular tasnifsiz olarak ele alınmıştır.

Dinleme/izleme etkinliği olarak bakıldığında her temada bir tane olmak üzere toplam 6 okuma/dinleme parçası verilmiştir. Bu metinlerin 1 tanesi nazım diğer 5'i nesirdir. Nesir olan parçalardan 3 tanesi öğrencinin dikkatini dağıtacak ve ilgisini çekmeyecek niteliktedir. Bu okuma parçaları seçilirken öğrencilerin ilgisi, seviyesi ve beklentileri göz önünde tutulmamıştır. Dinleme etkinliğinin amacına ulaşması için daha kısa hafızada kalacak nitelikte ve öğrencinin seviyesine uygun olmalıdır. Ama genel anlamıyla bakıldığında eksikliklerin olmasına rağmen dinleme metinleri istenilen hedeflerin çok ilerisinde değildir.

Yazma etkinliği olarak verilen resimlerle veya örnek metinlerle öğrencilerin duygu ve hayal güçlerini ön plana çıkartmak için bazı hikâye, masal ve düz yazıların yazılması çalışma kitaplarında istenmiştir. Hemen hemen her türün sonunda o türle ilgili öğrencilerin yazma alışkanlıklarını geliştirici nitelikte yazmaları beklenmiştir. Fakat konu seçimi öğrenciye bırakılmamıştır. Konu önceden belirlenip öğrenciden yazmaları istenmiştir. Bu bakımdan çocuğu zorlayan ve sıkıcı bir etkinlik olmaya başlamıştır ve etkinlik asıl amacından uzaklaşmıştır.

IV- Yedinci Sınıf Ders Kitabına İlişkin Görüşlerle İlgili Sonuç ve Tartışmalar:

Yedinci sınıf kitabında altı tane tema vardır. Bunlar: İletişim; Atatürkçülük; Kavramlar ve Çağrışımlar; Milli Kültür; Doğa ve Evren; Tolum Hayatı. Bu altı tema içerisinde toplam on dokuz okuma parçası yer almaktadır. Bunların on altı tanesi düz yazı şeklinde üç tanesi de nesir şeklindedir. Altıncı sınıf Türkçe ders kitabında incelenen düz yazı metinlerinin türlere göre dağılımı ise şöyledir: Söyleşi, Tiyatro, Deneme, Anı, Makale, Tiyatro, Biyografi, Gezi Yazısı, Öykü, Deneme gibi türler dikkat çekmektedir.

Metinlerin türlere göre dağılımı incelendiğinde kurmaca edebi ürünlerin az olduğu, makale ve deneme türlerinin ise daha çok olduğu görülür. Kitapta yalnızca bir öykü ve iki tiyatro metni yer almaktadır. Yedinci sınıf öğrencilerinin soyut algılama yeteneklerinin geliştiğini daha önce belirtilmişti. Yukarıda verilen dağılım soyut unsurların fazla olduğu metinlerin ağırlıklı olmasını açıklar niteliktedir. Ancak metinlerin daha çok bilgi veren ve öneride bulunan türler arasından seçilmesi öğrencilerin edebi zevklerinin geri planda kalmasına neden olabilir.

Metinleri Veysel Sönmez'in ortaya attığı Sönmez Modeli'ne göre incelendiğinde ortaya çıkan sonuçlar ise şöyledir: Yedinci sınıf Türkçe ders kitabında yer alan metinlerden, yedi tanesinde "metin anlaşılabilir"; diğer yedi tanesinde "metin açık ve anlaşılır"; iki tanesinde ise tam iletişim sağlanır sonucuna ulaşılmıştır. Metinlerin öğrenciler tarafından rahatça anlaşılabilmesi, metinlerin genelinin makale ve deneme türünde olmasını dengeleyen bir unsurdur.

Yedinci sınıf Türkçe ders kitaplarındaki metinleri sahip oldukları iletiler yönünden incelendiğinde ise şu sonuçlara varılır: İletişim temasının ilk iki metni

insanlar arasında sağlıklı iletişim kurulmasına dair iletilere sahiptirler. İlk metin olan Tatlı Dil, kişiler arasındaki nezaketin yararlarını anlatmakta ve öğrencileri bu doğrultuda yönlendirmektedir.

Kurmaca bir tiyatro metni olan Yolcu Konmaz Oteli ise insanların birbirlerini dinlememesi sonucunda ortaya çıkabilecekleri mizahi bir yaklaşımla ele almaktadır. Birbirini bütünleyen sahneleriyle dikkati üzerinde toplayabilecek yetkinlikte bir metin olduğu söylenebilir. Yolcu Konmaz Oteli isimli metin incelendiğinde, parçanın sonunda öğrenciler tarafından yanlış anlaşılacak bir içeriğe sahiptir. İletişim temasının son metni ise, iletişim kavramını pekiştirmekte ve bir iletişim biçimi olarak karikatür örneği üzerinde durmaktadır. Karikatürün dillerin ve kültürlerin dışında farklı bir iletişimin yolunu açtığı da metinde vurgulanmaktadır. Okuma parçası bu yönüyle evrensel ilkeleri sezdirmekte ve öğrencilere farklı düşünme alışkanlığı kazandırmaya çalışmaktadır.

Atatürkçülük temasındaki metinlerin altıncı sınıf Türkçe ders kitabındakilere göre daha kapsayıcı olduğu tespiti yapılmıştı. Temanın ilk okuma parçası olan Atatürk ve Sanat, Atatürk'ün sanata önem veren yönünü ortaya çıkarmakta ve onun evrensel ilkelere olan yaklaşımını sezdirmektedir. Atatürkçülük temasının ikinci metni olan Atatürk ve Türk Tiyatrosu, ilk metinde anlatılanları pekiştirir nitelikte bir anıdır. İlk metinde Atatürk'ün sanata verdiği önemi öğrenen öğrenciler, Bu metin sayesinde bir sanat dalı olan tiyatroya Atatürk'ün yaklaşımını görebileceklerdir. Altıncı sınıf Türkçe ders kitabında, anadili sevgisini anlatan bir metin olan "Eskici" öyküsünün amacına ulaştığı belirtilmişti. Türk Dili isimli okuma parçası ise aynı doğrultudaki iletileri makale türü içinde kuru bir anlatımla ve zaman zaman da öğretici bir yaklaşımla vermektedir.

Kavramlar ve Çağrışımlar temasının ilk metni olan Bilmece, kaybolmaya yüz tutmuş iki kültürel değerimizi, gölge oyununu ve bilmece kültürünü içermektedir. Karagöz ve Hacivat'ın diyalogları içerisinde boş vakitlerini, birbirlerine bilmece sorarak geçirmeleri bir yandan okuyanları eğlendirmekte bir yandan da kültürel değerlerimize vurgu yapmaktadır. Hayata Açılan Kapılar, somuttan soyuta doğru giden bir anlatıma sahiptir metin bu yönüyle yedinci sınıf öğrencilerinin bilişsel gelişim düzeylerine uygunluk göstermektedir. Parçada öncelikle kapıların kültürümüzdeki yeri belirlenmekte ve somut örnekler verilmektedir. Metnin

devamında da kapılarla ilgili deyimler sıralanmakta ve insanın iç dünyasına açılan kapıların anlatılmasıyla metin sonlanmaktadır. Bu yönüyle metnin soyut düşüncüyü geliştirici unsurları barındırdığı söylenebilir.

Kavramlar ve Çağrışımlar teması, tamamen soyut iki kavramın anlatıldığı bir metinle son bulur. İyimserlik ve kötümserlik kavramları, soyut düşünce dönemine girmiş öğrencilerin bilebileceği iki kavramdır. Kişilik gelişiminin yavaş yavaş sonlandığı bir dönemde yedinci sınıfa giden öğrencilerin bu tür olumlu iletileri okumalarının yararlı olacağı düşünülmektedir.

Milli Kültür teması, kaybolan bir kültürel unsur olan cirit oyununu anlatan bir metinle başlamaktadır. Cirit oyununun tarihini anlatarak başlayan metin, içeriğinde barış iletilerine de sahiptir. Anadolu'da Cirit Oyunları, cirit oyununun kurallarını ve günümüzdeki durumunu da aktarmaktadır. Karada Yüzen Donanma isimli metin ise, İstanbul'un fethi sırasında Fatih Sultan Mehmet'in zorluklar karşısında gösterdiği tutumdan yola çıkarak öğrencilere azimli olmayı önermektedir. Bozkırın Tezenesi, öğrencilerin Türk halk müziği ile tanışmalarını sağlamaya çalışmaktadır. Ozanlık geleneği hakkında verdiği bilgilerden sonra, Neşet Ertaş'ın yaşamını aktarmaktadır. Ulusal kültürümüzün renklerinden olan halk müziği ve Neşet Ertaş, yurdumuzdaki farklılıkları öğrencilere göstermesi bakımından da yararlı iletilere sahiptir.

Ülkemizdeki ve dünyadaki kuraklık sorunu ve küresel ısınma son birkaç yıldır sık sık gündeme gelmektedir. Susayan Konya isimli metin her iki güncel sorunu da Türkçe dersine taşımaktadır. Güncelliği ve çevre duyarlılığını artırıcı iletileriyle Susayan Konya dersin amaçlarıyla da uygunluk içindedir. Yedinci sınıf Türkçe ders kitabındaki tek öykü Sait Faik Abasıyanık'ın yazdığı Son Kuşlar isimli öyküdür. Öykü, çevreye duyarlı bir anlatıcının yaşadıkları karşısındaki duygularını anlatmaktadır. Anlatıcı, önce kuşların başına gelenlerden sonra gitmelerini sonra da çevreye verilen küçük bir zararın bile aslında önemli olduğunu anlatmaktadır. Bu yönüyle öğrencilerin çevreye ve diğer canlılara olan duyarlılıklarını artırıcı bir etkisi vardır.

Kent yaşamının bireyi yalnızlaştırıcı etkisini özellikle büyük şehirlerde yaşayan çocuklar yakından görebilmektedir. Komşusuzluk isimli metin, bu çocukların birçoğunun komşuluk ilişkisini bilmediği varsayımından yola çıkmaktadır. Toplumsal kültürümüzün önemli unsurlarından olan komşuluk

iliřkisinin kaybolmasının yaza dūřundurdūkları ve hissettirdikleri öğrencilere bu konuda olumlu iletiler vermektedir. Anadolu'da Konukseverlik isimli metin Komřusuzluk isimli metni tamamlar niteliktedir. Konukseverlik de tıpkı komřuluk iliřkilerinde olduėu gibi kaybolmaya yūz tutan önemli kūltūrel  zelliklerimizdendir. Bu iki parça sahip oldukları olumlu iletilerle bu yöndeki duyarlılıėı artırmaya yardımcı olmaktadırlar.

Dilbilgisi etkinlikleriyle ilgili olarak: sözcük türlerinden fiil konusu üzerinde fazlaca durulmuştur. Fiillerle ilgili her konu teferruatlarıyla verilmiş ve bu konuda açıklık bırakılmamıştır. Verilen etkinliklerde amacına ulaşmıştır. Noktalama ve yazım konusunda verilen etkinlikler yeterli ve istenilen düzeydedir. Noktalama işaretlerinin kullanım yerleri öğrenciye sezdirilme ve kavratılma açısından başarılıdır. Yalnız aynı şeyleri anlam bilgisi için söylemek mümkün değildir. Sözcüğün anlamı ve cümlede anlam konularında aynı titizlik ve önem verilmemiştir. Anlama yönelik etkinlikler basit alınarak yeteri çoklukta etkinlik verilmemiştir.

BÖLÜM IV

SONUÇ VE ÖNERİLER

1- Sonuç:

Bu çalışmada; ele alınan 6. ve 7. sınıf Türkçe ders kitabındaki metinlerde ve öğrenci çalışma kitaplarındaki etkinliklerde, tarama yöntemi ile elde edilen bulgu ve yorumlara dayanarak bazı eksiklikler ve kusurlar gözlemlenmiştir. Bunlar genel olarak incelendiğinde:

1- Ders kitabına alınan metinlerin kimi sadeleştirilmiş, kimi kısaltılmıştır. Böylece gelişigüzel kısaltılan veya bir bölümü alınan bu metinler hedeflenen amaçlardan uzaklaşmıştır. Bu nedenle bazı metinler işlevselliğini yitirmiştir.

2- Kitaplara alınan bazı metinlerin uzunlukları ve zorluk dereceleri öğrencilerin seviyelerini aşarak bu metinler amacından uzaklaşmıştır.

3- 6. ve 7. sınıf çalışma kitaplarında dilbilgisi etkinliği olarak programda yer alan konuların tamamının işlenmediği veya eksik işlendiği gözlemlenmiştir.

4- Kitaplara alınan metinlerdeki iletiler, durumlar, olaylar öğrenciye örnek olma özelliği taşıması gerekmektedir. Bu gereklilik ders kitaplarına alınan kimi metinlerde göz ardı edilmektedir. Bu durum öğrencinin hazırbulunurluk ve farkındalık düzeylerinin gelişmemesine de neden olabilmektedir (İşeri, 2002:293). Kitaplardaki metinlerin verdikleri iletiler öğrenciye yeterince örnek teşkil edecek nitelikte değildir.

5- Dilbilgisi konularının dağılımında müfredattaki konular dikkate alınarak hazırlanmıştır. Ancak konuların veriliş sıraları ve konuyu işlerken verilen etkinlik sayılarında düzensizlik vardır. Kimi konular üzerinde çok durulurken anlam bilgisi ve bazı gramer konuları üzerinde yeterince durulmamıştır.

6- Çalışma kitaplarındaki etkinlik soruları açısından bakıldığında: MEB Türkçe ders kitapları üzerine yapılan bir araştırmada 371 okuma parçası ve 1953 soru incelenerek soruların en çok hatırlama (ortalama 0,77), daha az kavrama (ortalama 0,21) ve en az da uygulama (ortalama 0,02) davranışlarını ölçmeye yönelik olduğu ve üst düzey davranış becerilerine yönelik sorular sorulmadığı tespit edilmiştir (Kutlu, 1999:14). Buradan da anlaşılabileceği gibi konuyu anlamaya ve kavramaya yönelik soruların büyük kısmı özensiz ve dikkatsizce hazırlanmıştır. Ders kitaplarında, dersin hedef ve davranışlarını gerçekleştirmeye yönelik sorular bulunmalıdır. Bu hedef ve davranışların gerçekleşmesi için konunun özelliğine ve hedef kitlenin seviyesine uygun soruların belirli süreçlere göre hazırlanması gerekmektedir (Daloğlu, 2005:108). Çalışma kitaplarında yer alan metni anlamaya yönelik etkinliklerin bazılarının sadece etkinliği hazırlamak gayesiyle yazıldığı için içeriğine dikkat edilmemiş işlevsel olarak bir anlam taşımadıkları gözlemlenmiştir.

7- MEB Yeni Türkçe Programı roman türündeki metinlerin sekizinci sınıflar için hazırlanan ders kitaplarında mutlaka bulunması gerektiğini belirtmiştir. (MEB, 2006:57) ancak altıncı ve yedinci sınıf kitaplarındaki metinlerle ilgili olarak, "Bu türler dışındaki türlerde de metinlere yer verilerek öğrencilerin farklı türden metinlerle karşılaşması sağlanmalıdır." (MEB, 2006:57) ibaresiyle farklı türlere yer verilebilmesine de olanak sağlamıştır. Ders kitaplarında işlenen metinlerin türlerinde dengesizlik olduğu görülmüştür. Bazı türlerin fazla, bazılarının ise az işlendiği görülmektedir. Bu nedenle, başta roman olmak üzere diğer edebi türlerinde ders kitaplarında yer alması gerekmektedir.

8- Sonuç olarak, incelenen 6. ve 7. sınıf Türkçe ders kitaplarındaki metinlerin anlaşılabilirlik düzeylerinin yeterli düzeyde olduğu, metinlerde bulunan eksik ve kusurlara rağmen metinler beklenen hedeflerin çok uzağında değildir.

2- Öneriler:

1- Ders kitapları en önemli eğitim materyallerinden birisi olduğundan Türkçe ders kitaplarına alınan metinlerin özenle seçilmesi ve metinlerin anlaşılabilirlik oranlarının yüksek çıkması gerekmektedir. Bu yüzden seçilecek metinlere Sönmez modelinin uygulanması Türkçe ders kitaplarındaki metinlerin daha anlaşılabilir olmasını sağlayacaktır.

2- Türkçe ders kitaplarında tam iletişim sağlanacak metinler varken; zor anlaşılan, anlamsız ve bulanık metinlere yer verilmemelidir.

3- Kitaplarda yer verilecek metinlerin türlere göre dağılımı iyi belirlenmelidir. Öğrencilere okuma zevki verecek, edebî değer taşıyan hemen her türden metne (şiir, öykü, anı, oyun...) muhakkak yer verilmelidir. Yedinci sınıf Türkçe ders kitabında yalnızca bir tane öykü örneği vardır. Öykü türünden yapılacak güzel seçimlerle bu türe daha fazla yer verilmesi gerekir. Türkçe kitaplarına alınacak metinlerin mutlaka ana fikri olmalı (TTK, 2003). Bunun için Türkçe ders kitaplarındaki metinler bütün türleri kaplayacak nitelikte olmalı ve tür dağılımına dikkat edilmelidir.

4- Türkçe ders kitabını yazan kişi, kendisini, hitap ettiği yaş grubunun yerine koyarak hareket etmelidir. Soruların daha kaliteli olması seçilecek metinlerle doğrudan ilişkilidir. Seçilen Metinler 6. ve 7. sınıf öğrencisinin ilgisini çekecek ve beklentilerini karşılayacak nitelikte olmalıdır. Seçilen metinlerin dili de önem arz etmektedir. Ağır bir dille yazılmış, günümüzde anlaşılması güç olan metinler yerine daha güncel olan eserler seçilmelidir. Metinler seçilirken çağımızın bilgi çağı olduğu da göz önünde tutulmalıdır. Gelişen teknoloji sayesinde kolay ulaşılabilir hale gelen bilgisayar ve bilişim teknolojilerine de daha fazla yer verilmelidir. Ders kitaplarında başka uluslara ait kültürel unsurlara yer verilmemiştir. Farklı uluslara ait geleneklerin ya da yaşayışların anlatıldığı metinler öğrencilerin hoşgörü düzeyini artırmaya yardımcı olacaktır. Seçilen metinlerin bilimsel bilgiler içermesine dikkat edilmelidir. Boş inanışları pekiştiren, metafizik yaklaşımlar içeren unsurlar metinlerde yer almamalıdır.

5- Etkinliklerde verilen sorular, metinlere ilgili olduğu için doğrudan anlatılan konuya ilişkin olarak hazırlanmıştır. Hazırlanan sorular; öğrenciyi metne çekmeli gereksiz ipuçlarına ayrıntılı bilgilere yer vermemelidir, öğrenciyi düşünmeye ve düşündüğünü ifade etmeye yarayacak soruların yer alması öğrenme etkinliği açısından daha verimli olacaktır. Soruların tümünün cevabı metinde olmamalıdır. Öğrenciyi araştırmaya, incelemeye ve gözlem yapmaya yönelten metni anlama sorularının olması gerekmektedir.

6- Ders kitapları üzerine yapılan bir araştırmada dilbilgisi konu alanı ile ilgili sınıflandırmaların yetersiz ve tutarsız olduğu tespit edilmiştir (Sezer, 1991:118). Bu tarzda yapılan sınıflandırmalar, öğrencinin dil becerilerini geliştirmeye yönelik olmayacaktır. Dilin öğrenci tarafından tanınabilmesi için dilbilgisi çalışmalarında betimlemelere yer verilmelidir. Dil bilgisi konuları birbirine dayandırılarak, birbirini tamamlayacak biçimde işlenmeli; ayrıca somuttan soyuta, basitten karmaşığa, bilinenden bilinmeyene doğru dil bilgisi konuları düzenlenmelidir. Dilbilgisi, anlama ve anlatma becerileri için amaç değil, araçtır. Bu yüzden dilbilgisi çalışmaları diğer dil becerileri ile birlikte düşünülerek islenilmelidir. Bu doğrultuda dil bilgisi konuları edebî metinlerden bağımsız olarak ele alınmamalıdır. İşlenen dilbilgisi konusuna uygun örneklerin fazla olduğu edebî metinler seçilmelidir.

7- Ders kitaplarında Atatürkçülük teması zorunlu temadır. Bu nedenle her iki ders kitabında da bu tema yer almaktadır. Ancak özellikle altıncı sınıf ders kitabı Atatürk'ün yalnızca belirli yönlerini öne çıkarmaktadır. Atatürk ilke ve inkılâplarının daha iyi pekiştirilebilmesi için Atatürk'ü tüm yönleriyle anlatan metinlerin seçilmesinin yararlı olacağı düşünülmektedir.

KAYNAKÇA:

ARAL, D (2008), “**Milli Eğitim Bakanlığının Hazırladığı 6. Sınıf Türkçe Ders Kitabında Yer Alan Değerler Üzerine Bir Araştırma**”, Yayınlanmış Y.Lisans Tezi, Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bolu

BALDAN, N (2009), “**Yeni Program 6. Sınıf Türkçe Ders Kitabındaki Metinlerin Kelime Serveti ve Güçlük Seviyesi**”, Yayınlanmış Y.Lisans Tezi, Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Manisa

BARAZ, T ve ÖZDEMİR, E (1991), “**Türk Dili ve Edebiyatı Yazın Türleri**” Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi Ders Kitapları yayınları No:1 04/YT, Eskişehir

BULUT, S (2008), “**İlköğretim Kurumlarının Görsel Boyut ve İçerik Tutarlılığı Açısından İncelenmesi**”, Yayınlanmış Y.Lisans Tezi, Niğde Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Niğde

CEMiLOĞLU, M (2001), “**Dil Bilimi Açısından Türkçe Yazılı Anlatım ve Anlatım Teknikleri Öğretimi**”, Alfa yay, İstanbul

ÇAKIR, H (2002), “**Öykü Sanatı**”, Çizgi yay., Konya

ÇEÇEN, M.A. ve ÇİFTÇİ, Ö (2007), “**İlköğretim 6. Sınıf Türkçe Ders Kitaplarında Yer Alan Metinlerin Tür ve Tema Açısından İncelenmesi**”, Milli Eğitim Dergisi, S.173

ÇOTUKSÖKEN, Y (1991), “**Ortaöğretimde Dilbilgisi: Türkçe Dilbilgisi Öğretimi ve Dilbilgisi Kitapları Türkiye’nin Ders Kitapları Ortaöğretim Kitaplarına Eleştirel Yaklaşım**”, Çağdaş Yaşamı Destekleme Derneği yay., İstanbul

DALOĞLU, K (2005), “**İlköğretim Okullarında Okutulan Türkçe Ders Kitaplarındaki Dilbilgisi Konuları Üzerine Bir Araştırma**”, Yayınlanmış Y.Lisans Tezi, Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Bolu

EĞİLMEZ, K (2007), “**Yeniden Yapılanma Bağlamında Türkçe Öğretiminde Metin Çalışmaları**”, Yayınlanmış Y.Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul

EREN, S (1994), “**İlköğretim Kurumlarında Okutulan Türkçe Ders Kitaplarının Program Amaçlarına Ulaşılabilirlik Düzeyi**”, Yayınlanmış Y.Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara

GÖMLEKSİZ, M ve BULUT, İ (2007), “**Yeni İlköğretim Türkçe Dersi Öğretim Programının Uygulamadaki Etkililiğinin Değerlendirilmesi**”, Milli Eğitim, Sayı 175, s. 161-184, Ankara

GÜNAY, V (2003), “**Metin Bilgisi**”, Multilingual, İstanbul

[http://ttkb.meb.gov.tr/Türkçe Dersi\(6-8\) Öğretim Programı](http://ttkb.meb.gov.tr/Türkçe_Dersi(6-8)_Öğretim_Programı)

İPEKÇİ, A (2005), “**İlköğretim 7. Sınıf Öğrencilerinin Kelime Serveti Üzerine Bir Araştırma**”, Yayınlanmış Y.Lisans Tezi, Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bolu

İŞERİ, K (2002), “**Türkçe Ders Kitaplarındaki Metinlerin İlköğretim Programına Uygunluğunun İncelenmesi: Göstergebilimsel Bir Belirtme**”, Yayınlanmış Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara

İŞERİ, K (2003), “**Türkçe Ders Kitaplarındaki Metinler İçin Çizilen Resimlerin İncelenmesi**”, Cumhuriyetimizin 80. Yılında Türkçemiz, Anadolu Çağdaş Eğitim Vakfı yayınları, Grafiker Ltd. Şti, Ankara

KARAKUŞ, İ (2000), **“Türkçe-Türk Dili ve Edebiyatı Öğretimi”**, Sistem Ofset yayınları, Ankara

KAVCAR, C ve OĞUZKAN, F (1999), **“Örnek Edebi Metinlerle Yazılı ve Sözlü Anlatım”**, Anı yayınları, Ankara

KILIÇ, Ç (2005), **“İlk okuma Yazma Öğretiminde Kullanılan Yöntemler”**, Yayınlanmış Y.Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara

KINCAL, R (2000) **“Öğretmenlik Mesleğine Giriş”**, Eser Ofset, Erzurum

KUTLU, H (2006), **“MEB İlköğretim 6. 7. ve 8. Sınıf Türkçe Ders Kitaplarında Yer Alan Metinlerin Söz Varlığı Açısından Değerlendirilmesi”**, Yayınlanmış Y.Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi, İstanbul

KUTLU, Ö (1999), **“ İlköğretim Okullarındaki Türkçe Ders Kitaplarındaki Okuma Parçalarına Dayalı Olarak Hazırlanmış Sorular Üzerine Bir İnceleme”**, Eğitim ve Bilim, Cilt: 23, Sayı:11, TED yay., Ankara

KÜÇÜKAHMET, L (2000), **“Öğretimde Planlama ve Değerlendirme”**, Nobel yay, Ankara

MEB (2006), **“İlköğretim Türkçe Dersi Öğretim Programı ve Kılavuzu (6,7,8. Sınıflar)**, MEB Devlet Kitapları Müdürlüğü Basımevi, Ankara

OĞUZKAN, F (2001), **“Çocuk Edebiyatı”**, Anı yayıncılık, Ankara

ÖZER, M (2005), **“İlköğretim 6. Sınıf Türkçe Ders Kitaplarının Kelime Serveti Bakımından Değerlendirilmesi”**, Yayınlanmış Y.Lisans Tezi, Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Afyon

SEZER, A (1991), **“Türk Dili ve Edebiyatı Öğretimi”**, Anadolu Üniversitesi Açık Öğretim Fak. Yay., Ankara

SOMUNCU, S (2008), **“İlköğretim 7. Sınıf Türkçe Ders Kitabındaki Edebi Metinlerin Temel Evrensel Değerleri İçermesi Bakımından İncelenmesi”**, Yayımlanmış Y.Lisans Tezi, Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Afyonkarahisar

SÖNMEZ, V (2003), **“Metinlerin Eğitselliğini Saptamada Matematiksel Bir Yaklaşım”** (Sönmez Modeli), Eğitim Araştırmaları Dergisi, Sayı:2003/kış, Sayfa:24-39

TEKİN, H (1980) **“Eğitimde Ölçme ve Değerlendirme”**, Ankara

TERTEMİZ, N , ERCAN, L ve KUYUBAŞI, Y (2004), **“Ders Kitabı ve Eğitimdeki Önemi”**, Konu Alanı Ders Kitabı İnceleme Kılavuzu, Nobel yayınları, Ankara

TTK Toplantısı (2003), **“İlköğretim Türkçe Dersi Öğretim Programının Geliştirilmesine Yönelik Görüş ve Öneriler”**, Ankara

TÜRK DİL KURUMU (1998), **“Türkçe Sözlük”** (9. Basım), TTK Basımevi, Ankara

ULUDOĞAN, O (2008) **“6. ve7. Sınıflarda Okutulan Türkçe Ders Kitaplarındaki Düzyazı Metinlerinin Değerlendirilmesi”**, Yayımlanmış Y.Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir

ÖZGEÇMİŞ:

Adı ve Soyadı: Ali KARABOĞA

Doğum Tarihi ve Yeri: 11.10.1981 / İSKENDERUN

Medeni Hali: Evli

Eğitim Durumu:

2001 - 2005 Selçuk Üniversitesi Türkçe Öğretmenliği Bölümü / KONYA

1996 – 1998 Payas Lisesi / Payas – Hatay

1992 – 1995 Yunus Emre Ortaokulu / Payas – Hatay

1987 – 1992 Kanunî İlkokulu / Payas – Hatay

Yabancı Dil: İngilizce

İş Deneyimleri:

2005 – 2007 Konya Özel Net Dersanesi Türkçe Öğretmeni

2007 - ... Silopi Başköy İlköğretim Okulu Türkçe Öğretmeni

Yapılan Çalışmalar:

Orta Türkçe Dönemine Ait Eserler (Seminer Çalışması)

İlgi Alanları: Spor, Futbol, Bilgisayar, Tiyatro, Sinema, Müzik, Edebiyat